

Nr 129

Kungl. Maj:ts proposition med förslag om förbättrade folkpensionsförmåner och en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern; given den 7 juni 1974.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

CARL GUSTAF

SVEN ASPLING

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag om avsevärda förbättringar av folkpensionsförmånerna och om en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år. Reformerna för folkpensionärerna omfattar höjningar av folkpensionens grundbelopp, höjda pensionstillskott för dem som saknar ATP eller har låga ATP-belopp, bättre pensionsförmåner för unga invalider och andra förtidspensionärer samt förbättrade handikappersättningar och vårdbidrag inom folkpensioneringen.

Det i propositionen framlagda reformprogrammet föreslås träda i kraft under åren 1975 och 1976. Reformkostnaderna uppgår till över 3 miljarder kronor med ungefär lika fördelning på pensionsålderssänkningen och de förbättrade folkpensionsförmånerna. Reformerna föreslås finansierade genom höjningar av socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen och en höjd ATP-avgift.

En lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år föreslås träda i kraft den 1 juli 1976. Vid samma tidpunkt skall genomföras ökade möjligheter till en rörlig pensionsålder med utgångspunkt i en allmän pensionsgräns vid 65 år. Frågan om den rörliga pensionsåldern behandlas nu med förtur av pensionsålderskommittén i dess fortsatta arbete med sikte

på en proposition därom till nästa års riksdag. Genom den föreslagna tidpunkten för ikraftträdandet av pensionsålderssänkningen skapas tidsmässigt utrymme för arbetsmarknadens parter att genomföra de anpassningsförhandlingar beträffande gällande pensionsavtal som måste komma till stånd i samband med sänkningen av den allmänna pensionsåldern och som då också kan samordnas med den viktiga frågan om en rörlig pensionsålder.

De i propositionen föreslagna förbättringarna av folkpensionsförmånerna omfattar i första hand höjningar av folkpensionens grundbelopp redan den 1 januari 1975. Folkpensionen höjs då från 90 till 95 % av basbeloppet för ensam pensionär och från 140 till 155 % av basbeloppet för pensionärspär. Det betyder vid nuvarande basbelopp en höjning av folkpensionens årsbelopp med ca 425 kr. för ensam pensionär och med ca 635 kr. för var och en av två makar. Den större höjningen för makar görs för att minska skillnaden mellan giftas och ogiftas folkpensionsförmåner.

För dem som saknar ATP eller har låga ATP-belopp skall utgå fortsatta pensionstillskott. Den årliga höjningen av dessa tillskott föreslås i enlighet med pensionsålderskommitténs betänkande från den 1 juli 1976 bli 4 % av basbeloppet för ensam pensionär och för var och en av två makar i stället för som nu 3 %. Den garantinivå som pensionstillskotten skall ge höjs successivt från 30 % till 45 % av basbeloppet. Pensionstillskottens höjning blir därigenom vid nuvarande basbelopp 340 kr. om året från den 1 juli 1976 och för en femårsperiod därefter.

En fråga som är särskilt angelägen gäller bättre pensionsförmåner för unga invalider. Det förslag härom som läggs fram på grundval av pensionsålderskommitténs betänkande innebär att pensionstillskotten fr. o. m. den 1 juli 1976 fördubblas för förtidspensionärer utan ATP eller med låga ATP-belopp, vilket får särskild betydelse för dem som invalidiserats i unga år. Pensionstillskottens garantinivå för dessa grupper stiger enligt förslaget successivt till 90 % av basbeloppet. De får därigenom en kraftig ökning av sina pensionstillskott den 1 juli 1976 och sedan en årlig höjning av pensionstillskotten med 680 kr. under en femårsperiod vid nuvarande basbelopp.

Gynnsammare regler föreslås från den 1 juli 1975 för de särskilda folkpensionsförmåner som utgår till handikappade i form av invaliditetsersättning, invaliditetstillägg och vårdbidrag. De nuvarande invaliditetsersättningarna och invaliditetstilläggen sammanförs enligt förslaget till en ny förmån med benämningen handikappersättning. Både i fråga om denna förmån och vårdbidraget till föräldrar som vårdar handikappade barn hemma innebär förslaget mildare regler som ger flera handikappade än nu möjlighet att få ersättning för vårdinsatser och merkostnader på grund av handikappet. Bl. a. skall döva – liksom redan gäller för blinda – alltid kunna få handikappersättning. Vårdbidraget höjs den 1 juli 1976 till samma belopp som de höjda förtidspensionerna.

Reformkostnaderna uppgår under åren 1975–1977 till följande belopp, beräknade vid ett basbelopp av 9 000 kr.

a) Höjningen av folkpensionens grundbelopp 775 milj. kr. för år 1975.
b) Handikappersättningen och vårdbidraget 50 milj. kr. för år 1975 och 50 milj. kr. för år 1976.

c) Höjningen av pensionstillskotten 70 milj. kr. för år 1976 och 150 milj. kr. för år 1977.

d) De särskilda pensionstillskotten för unga invalider och andra förtidspensionärer 130 milj. kr. för år 1976 och 150 milj. kr. för år 1977.

e) Pensionsålderssänkningen 900 milj. kr. för folkpensioneringen, 100 milj. kr. för folkpensionärernas bostadstillägg och 775 milj. kr. för ATP-delen med i stort sett lika fördelning på åren 1976 och 1977.

Den sammanlagda reformkostnaden under åren 1975–1977 utgör ca 3 150 milj. kr., varav ca 1 775 milj. kr. för sänkningen av pensionsåldern och ca 1 375 milj. kr. för de övriga folkpensionsreformerna.

Kostnadsökningarna för folkpensioneringen fördelar sig med 825 milj. kr. för år 1975 – varav 350 milj. kr. har täckning i nuvarande folkpensionsanslag – 750 milj. kr. för år 1976 och 800 milj. kr. för år 1977. Ökningen av ATP-kostnaderna beräknas till ca 350 milj. kr. för år 1976 och 425 milj. kr. för år 1977.

De i propositionen framlagda pensionsreformerna föreslås finansierade genom höjning av arbetsgivarnas och egenföretagarnas socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen och en höjd ATP-avgift. För att skapa finansiellt utrymme för en kommande skattesänkning föreslås samtidigt en höjning av socialförsäkringsavgiften som innebär att finansieringen av folkpensionerna skattevägen relativt sett kan minskas. Socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen föreslås höjd från nuvarande 3,3 % till 4,2 % för år 1975 och till 4,7 % för år 1976 och beräknas för år 1977 bli 5,3 %. ATP-avgiften föreslås höjd från 11 % till 11,75 % fr. o. m. år 1977.

I propositionen föreslås att riksförsäkringsverket får i uppdrag att i samråd med Försäkringskassaförbundet genomföra särskilda informationsåtgärder vid reformernas ikraftträdande.

Författningsförslag

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring¹, dels att rubriken till 9 kap. skall ha nedan angivna lydelse,

dels att 3 kap. 3 §, 4 kap. 3 §, 6 kap. 1 och 2 §§, 7 kap. 1 och 4 §§, 8 kap. 1 och 4 §§, 9 kap. 1–5 §§, 11 kap. 1 och 6 §§, 12 kap. 1 och 2 §§, 13 kap. 1–3 §§, 16 kap. 1, 2 och 5 §§, 18 kap. 20 § samt 19 kap. 2 och 4 a §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 15 kap. 2 §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

3 §

Försäkrad, som åtnjuter hel förtidspension enligt denna lag eller under månaden närmast före den, varunder han uppnått *sextio*sju års ålder, åtnjuter sådan pension, har ej rätt till sjukpenning. För tid efter ingången av den månad, varunder försäkrad fyllt *sextio*sju år eller dessförinnan börjat åtnjuta ålderspension enligt denna lag, må sjukpenning utgå för högst etthundraåttio dagar.

Ej må försäkrad på grund av vad i 1 § andra stycket stadgas uppbära sjukpenning för tid efter den månad, varunder han fyller *sextio*sju år.

Försäkrad, som åtnjuter hel förtidspension enligt denna lag eller under månaden närmast före den, varunder han uppnått *sextio*fem års ålder, åtnjuter sådan pension, har ej rätt till sjukpenning. För tid efter ingången av den månad, varunder försäkrad fyllt *sextio*fem år eller dessförinnan börjat åtnjuta ålderspension enligt denna lag, må sjukpenning utgå för högst etthundraåttio dagar.

Ej må försäkrad på grund av vad i 1 § andra stycket stadgas uppbära sjukpenning för tid efter den månad, varunder han fyller *sextio*fem år.

4 kap.

3 §

För tid efter ingången av den månad, varunder försäkrad fyllt *sextio*sju år eller dessförinnan börjat åtnjuta ålderspension enligt denna lag, må ersättning för sjukhusvård utgå för

För tid efter ingången av den månad, varunder försäkrad fyllt *sextio*fem år eller dessförinnan börjat åtnjuta ålderspension enligt denna lag, må ersättning för sjukhusvård utgå

¹ Lagen omtryckt 1973:908.

Nuvarande lydelse

högst trehundra sextiofem dagar. Vad nu sagts äger motsvarande tillämpning för tid, varunder den försäkrade åtnjuter hel förtidspension och skall med sådan tid jämföras efterföljande tid, därest förtidspensionen upphört att utgå med månaden näst före den, varunder den försäkrade fyller *sextiosju* år.

Föreslagen lydelse

för högst trehundra sextiofem dagar. Vad nu sagts äger motsvarande tillämpning för tid, varunder den försäkrade åtnjuter hel förtidspension och skall med sådan tid jämföras efterföljande tid, därest förtidspensionen upphört att utgå med månaden näst före den, varunder den försäkrade fyller *sextiofem* år.

6 kap.

1 §

Rätt till folkpension i form av ålderspension tillkommer försäkrad från och med den månad, varunder han fyller *sextiosju* år.

På särskild framställning av försäkrad utgår ålderspension för tid före den månad, varunder han fyller *sextiosju* år, dock tidigast från och med den månad, då han uppnår sextiotre års ålder. Pension enligt vad nu sagts må ej utgå till försäkrad, som äger komma i åtnjutande av tilläggspension enligt 12 kap. 1 § andra stycket, med mindre han tillika gör framställning enligt nämnda lagrum.

Framställning på grund varav ålderspension utgår för tid före den månad varunder den försäkrade fyller *sextiosju* år må återkallas med verkan från nästa månadsskifte. Sådan återkallelse gäller ej för försäkrad, som åtnjuter tilläggspension enligt 12 kap. 1 § andra stycket, med mindre han tillika gör återkallelse enligt 12 kap. 1 § tredje stycket. Har försäkrad sedan återkallelse skett gjort förnyad framställning enligt andra stycket må denna framställning icke återkallas.

Rätt till folkpension i form av ålderspension tillkommer försäkrad från och med den månad, varunder han fyller *sextiofem* år.

På särskild framställning av försäkrad utgår ålderspension för tid före den månad, varunder han fyller *sextiofem* år, dock tidigast från och med den månad, då han uppnår sextiotre års ålder. Pension enligt vad nu sagts må ej utgå till försäkrad, som äger komma i åtnjutande av tilläggspension enligt 12 kap. 1 § andra stycket, med mindre han tillika gör framställning enligt nämnda lagrum.

Framställning på grund varav ålderspension utgår för tid före den månad varunder den försäkrade fyller *sextiofem* år må återkallas med verkan från nästa månadsskifte. Sådan återkallelse gäller ej för försäkrad, som åtnjuter tilläggspension enligt 12 kap. 1 § andra stycket, med mindre han tillika gör återkallelse enligt 12 kap. 1 § tredje stycket. Har försäkrad sedan återkallelse skett gjort förnyad framställning enligt andra stycket må denna framställning icke återkallas.

Nuvarande lydelse

Ålderspension utgör, där ej annat följer av vad i andra och tredje styckena sägs, för år räknat *nittio* procent eller, för gift försäkrad vars make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller äger rätt till pension enligt 1 § första stycket, *sjuttio* procent av basbeloppet. Åtnjuter maken enligt 7 kap. 2 § andra eller tredje stycket två tredjedelar av hel förtidspension eller halv förtidspension, utgår dock ålderspension i förra fallet med *sjuttiosex* och *två tredjedels* och i senare fallet med *åttio* procent av basbeloppet.

Börjar ålderspension utgå tidigare än från och med den månad, varunder den försäkrade fyller *sextio* år, skall pensionen, där ej annat följer av vad i tredje stycket sägs, minskas med sex tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller *sextio* år. Om pensionen börjar utgå senare än från och med sistnämnda månad, ökas pensionen med sex tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå förflutit från ingången av den månad varunder den försäkrade uppnådde nämnda ålder; härvid må hänsyn dock ej tagas till tid efter ingången av den månad, under vilken den försäkrade fyllt *sjuttio* år, och ej heller till tid, då den försäkrade åtnjuter tilläggspension i form av ålderspension eller icke varit berättigad till folkpension.

Om ålderspension upphört efter

Föreslagen lydelse

2 §

Ålderspension utgör, där ej annat följer av vad i andra och tredje styckena sägs, för år räknat *nittiofem* procent eller, för gift försäkrad vars make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller äger rätt till pension enligt 1 § första stycket, *sjuttiosju och en halv* procent av basbeloppet. Åtnjuter maken enligt 7 kap. 2 § andra eller tredje stycket två tredjedelar av hel förtidspension eller halv förtidspension, utgår dock ålderspension i förra fallet med *åttio* och *en tredjedels* och i senare fallet med *åttiosex och en fjärdedels* procent av basbeloppet.

Börjar ålderspension utgå tidigare än från och med den månad, varunder den försäkrade fyller *sextiofem* år, skall pensionen, där ej annat följer av vad i tredje stycket sägs, minskas med sex tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller *sextiofem* år. Om pensionen börjar utgå senare än från och med sistnämnda månad, ökas pensionen med sex tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå förflutit från ingången av den månad varunder den försäkrade uppnådde nämnda ålder; härvid må hänsyn dock ej tagas till tid efter ingången av den månad, under vilken den försäkrade fyllt *sjuttio* år, och ej heller till tid, då den försäkrade åtnjuter tilläggspension i form av ålderspension eller icke varit berättigad till folkpension.

Om ålderspension upphört efter

Nuvarande lydelse

återkallelse enligt 1 § tredje stycket, skall senare utgående ålderspension minskas med sex tiondels procent för varje månad som ålderspension utgått samt sex tiondels procent för varje månad, som då ålderspensionen åter börjar utgå återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller *sextiosju* år. Börjar pensionen åter utgå senare än från och med sistnämnda månad, skall pensionen minskas med sex tiondels procent för varje månad under vilken pensionen tidigare utgått.

Föreslagen lydelse

återkallelse enligt 1 § tredje stycket, skall senare utgående ålderspension minskas med sex tiondels procent för varje månad som ålderspension utgått samt sex tiondels procent för varje månad, som då ålderspensionen åter börjar utgå återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller *sextiofem* år. Börjar pensionen åter utgå senare än från och med sistnämnda månad, skall pensionen minskas med sex tiondels procent för varje månad under vilken pensionen tidigare utgått.

7 kap.

1 §

Rätt till folkpension i form av förtidspension tillkommer försäkrad, som fyllt sexton år och som ej åtnjuter ålderspension enligt denna lag, för tid före den månad, då han fyller *sextiosju* år, därest hans arbetsförmåga på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan är nedsatt med minst hälften och nedsättningen kan anses varaktig.

Rätt till förtidspension tillkommer även försäkrad, som fyllt sextio år och som till följd av arbetslöshet uppburit ersättning från erkänd arbetslöshetskassa under den längsta tid sådan ersättning kan utgå eller uppburit kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd under fyrahundra femtio dagar, därest hans möjlighet att bereda sig fortsatt inkomst genom sådant arbete som han tidigare utfört eller genom annat för honom tillgängligt arbete är nedsatt med minst hälften och nedsättningen kan anses varaktig. Rätt till förtidspension enligt vad nu sagts tillkommer försäkrad som uppburit kontant arbetsmarknadsstöd utan hinder av att stödet ej utgått under fyrahundra femtio dagar, såvida han dessförinnan uttömt sin rätt till stöd.

Kan nedsättning av arbetsförmågan icke anses varaktig men kan den antagas bliva bestående avsevärd tid, äger den försäkrade rätt till folkpension

Rätt till folkpension i form av förtidspension tillkommer försäkrad, som fyllt sexton år och som ej åtnjuter ålderspension enligt denna lag, för tid före den månad, då han fyller *sextiofem* år, därest hans arbetsförmåga på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan är nedsatt med minst hälften och nedsättningen kan anses varaktig.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

i form av sjukbidrag. Sådant bidrag skall vara begränsat till viss tid; och skall i övrigt vad som är stadgat om förtidspension enligt första stycket gälla beträffande sjukbidrag.

4 §

Hel förtidspension utgör, där ej annat följer av vad i andra stycket sägs, för år räknat *nittio* eller, för gift försäkrad vars make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller äger rätt till pension enligt 6 kap. 1 § första stycket, *sjuttio* procent av basbeloppet. Åtnjuta båda makarna förtidspension och är pensionen för endera eller båda sådan som i 2 § andra eller tredje stycket sägs, skall dock vid beräkning av pension hel förtidspension utgöra, om två tredjedelar av hel förtidspension utgår till andra maken, *sjuttiosex* och *två tredjedels* och, om halv förtidspension utgår till denne, *åttio* procent av basbeloppet.

Hel förtidspension utgör, där ej annat följer av vad i andra stycket sägs, för år räknat *nittiofem* eller, för gift försäkrad vars make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller äger rätt till pension enligt 6 kap. 1 § första stycket, *sjuttiosju och en halv* procent av basbeloppet. Åtnjuta båda makarna förtidspension och är pensionen för endera eller båda sådan som i 2 § andra eller tredje stycket sägs, skall dock vid beräkning av pension hel förtidspension utgöra, om två tredjedelar av hel förtidspension utgår till andra maken, *åttiotre och en tredjedels* och, om halv förtidspension utgår till denne, *åttiosex och en fjärdedels* procent av basbeloppet.

Om förtidspension utgår för tid efter det att ålderspension med stöd av 6 kap. 1 § tredje stycket upphört att utgå, skall förtidspensionen minskas med sex tiondels procent för varje månad under vilken ålderspensionen utgått.

8 kap.

1 §

Rätt till folkpension i form av *änkepension* tillkommer änka, som ej åtnjuter folkpension i form av ålderspension, för tid före den månad då hon fyller *sextiosju* år, därest hon

a) har vårdnaden om och stadigvarande sammanbor med barn under sexton år, som vid makens död stadigvarande vistades i makarnas hem eller hos änkan; eller

b) vid makens död fyllt trettiosex

Rätt till folkpension i form av *änkepension* tillkommer änka, som ej åtnjuter folkpension i form av ålderspension, för tid före den månad då hon fyller *sextiofem* år, därest hon

a) har vårdnaden om och stadigvarande sammanbor med barn under sexton år, som vid makens död stadigvarande vistades i makarnas hem eller hos änkan; eller

b) vid makens död fyllt trettiosex

Nuvarande lydelse

är och varit gift med honom minst fem år.

Upphör rätt till änkepension enligt första stycket a), skall vid bedömandet av rätt till pension enligt b) anses som om mannen avlidit, då rätten till pension enligt a) upphörde, samt äktenskapet varat till nämnda tidpunkt.

Förelaggen lydelse

är och varit gift med honom minst fem år.

4 §

Änkepension utgör, där ej annat följer av vad nedan sägs, för år räknat nittio procent av basbeloppet.

Utgår änkepension med tillämpning av 1 § första stycket b) och hade den pensionsberättigade ej fyllt femtio år vid mannens död eller vid den tidpunkt, som avses i 1 § andra stycket, minskas pensionen med en femtondel för varje år, varmed antalet år som den pensionsberättigade fyllt vid mannens död eller vid nämnda tidpunkt understiger femtio.

Om änkepension utgår för tid efter det att ålderspension med stöd av 6 kap. 1 § tredje stycket upphört att utgå, skall änkepensionen minskas med sex tiondels procent för varje månad under vilken ålderspensionen utgått.

Änkepension utgör, där ej annat följer av vad nedan sägs, för år räknat nittiofem procent av basbeloppet.

9 kap. Om tilläggförmåner till folkpension m. m.

Till ålderspension eller förtidspension utgår barn tillägg för varje barn under sexton år till försäkrad eller försäkrads hustru, därest den försäkrade har vårdnaden om eller stadigvarande sammanbor med barnet. Barn tillägg enligt vad nu sagts utgives ej till ålderspension, som den försäkrade åtnjuter för tid före den månad varunder han fyller *sextiosju* år, eller till pension, som tillkommer gift kvinna.

Barn tillägg till ålderspension eller hel förtidspension utgör för år räknat tjugufem procent eller, om barnet är berättigat till barnpension enligt 8 kap. 5 §, tio procent av basbeloppet. Utgår enligt 7 kap. 2 § andra eller tredje stycket två tredjedelar av hel förtidspension eller halv förtidspension, utgör barn tillägget motsvarande andel av barn tillägg till hel förtidspension.

Åtnjuter den försäkrade tilläggspension enligt denna lag, minskas honom

9 kap. Om särskilda folkpensionsförmåner

1 §

Till ålderspension eller förtidspension utgår barn tillägg för varje barn under sexton år till försäkrad eller försäkrads hustru, därest den försäkrade har vårdnaden om eller stadigvarande sammanbor med barnet. Barn tillägg enligt vad nu sagts utgives ej till ålderspension, som den försäkrade åtnjuter för tid före den månad varunder han fyller *sextiofem* år, eller till pension som tillkommer gift kvinna.

Nuvarande lydelse

Förelaggen lydelse

tillkommande barnstillägg med hälften av tilläggs pensionen i den mån denna för år räknat överstiger halva basbeloppet.

2 §

Till ålderspension eller förtidspension utgår invaliditetstillägg, därest den försäkrade är ur stånd att reda sig själv och på grund härav vid upprepade tillfällen dagligen är i behov av hjälp av annan samt hjälpbehovet uppkommit innan den försäkrade fyllt sextiotre år. Invaliditetstillägg skall alltid utgå, därest den försäkrade är blind och blindheten inträtt innan den försäkrade uppnått sextiotre års ålder.

Ändå att så ej följer av första stycket utgår invaliditetstillägg till förtidspension, som avses i 7 kap. 2 § andra eller tredje stycket, därest den försäkrade utför förvärvsarbete men på grund av höggradig nedsättning i kroppsorgans funktion är i behov av avsevärd fortlöpande hjälp av annan person eller får vidkännas betydande merutgifter för färdmedel eller andra hjälpmedel för att kunna utföra arbetet. Med försäkrad som utför förvärvsarbete jämställs försäkrad som bedriver studier, om den försäkrade är berättigad till studiehjälp eller studiemedel för studierna eller endast på grund av bestämmelse om behovsprövning utesluten från sådan förmån. Invaliditetstillägg enligt detta stycke må vara begränsat till viss tid.

Invaliditetstillägg tillkommer ej försäkrad, som stadigvarande vårdas å anstalt tillhörande staten eller kommun eller landstingskommun eller å enskild anstalt till vars drift statsbidrag

Rätt till handikappersättning tillkommer försäkrad, som fyllt sexton år och som innan han fyllt sextiofem år för avsevärd tid fått sin funktionsförmåga nedsatt i sådan omfattning att han

- a) i sin dagliga livsföring behöver mera tidskrävande hjälp av annan,
- b) för att kunna förvärvsarbete behöver fortlöpande hjälp av annan eller
- c) eljest får vidkännas betydande merutgifter.

Föreligger behov av hjälp antingen i den dagliga livsföringen och för att kunna förvärvsarbete, eller i ettdera av eller båda dessa avseenden och därjämte merutgifter i anledning av handikappet, grundas bedömning av rätt till handikappersättning på det sammanlagda behovet av stöd.

Vid tillämpning av denna paragraf skall med försäkrad som utför förvärvsarbete likställas studerande som åtnjuter studiestöd enligt studiestödslagen (1973:349) eller endast på grund av bestämmelse om behovsprövning är utesluten från sådan förmån.

Handikappersättning utgår alltid till försäkrad som är blind, döv eller gravt hörselskadad om blindheten, dövheten eller hörselskadan inträtt innan den försäkrade uppnått sextiofem års ålder.

Nuvarande lydelse

utgår eller ock genom anstaltens försorg utom densamma.

Invaliditetstillägg för år räknat trettio procent av basbeloppet.

Föreslagen lydelse

3 §

Ätnjuter försäkrad som avses i 2 § första stycket andra punkten eller andra stycket icke pension enligt denna lag, äger han, därest han fyllt sexton år, rätt till invaliditetsersättning för tid före den månad då han fyller sextiosju år.

Invaliditetsersättning må vara begränsad till viss tid.

Invaliditetsersättning till försäkrad, som avses i 2 § första stycket andra punkten, utgör för år räknat sextio procent av basbeloppet. Invaliditetsersättning i annat fall utgör, allt efter hjälpbehovets omfattning eller merutgifternas storlek, för år räknat sextio eller trettio procent av basbeloppet.

Alltefter hjälpbehovets omfattning eller merutgifternas storlek utgör handikappersättning för år räknat sextio, fyrtiofem eller trettio procent av basbeloppet.

Handikappersättning kan begränsas till viss tid. Behovet av handikappersättning skall omprövas i samband med beslut om förtidspension och då den försäkrade tillerkännes ålderspension enligt denna lag.

Handikappersättning till försäkrad som är blind utgör för tid före den månad, då ålderspension eller hel förtidspension enligt denna lag börjar utgå, för år räknat sextio procent av basbeloppet. För tid därefter utgör ersättningen trettio procent av basbeloppet om ej stödbehovet ger anledning till högre ersättning.

Handikappersättning till försäkrad som är döv eller gravt hörselskadad utgör trettio procent av basbeloppet om ej stödbehovet ger anledning till högre ersättning.

4 §

Försäkrad förälder äger för vård av barn som ej fyllt sexton år rätt till vårdbidrag om barnet på grund av sjukdom, psykisk utvecklingsstörning eller annat handikapp för avsevärd tid och i avsevärd omfattning är i behov av särskild tillsyn och vård.

Försäkrad förälder äger för vård av barn som ej fyllt sexton år rätt till vårdbidrag om barnet på grund av sjukdom, psykisk utvecklingsstörning eller annat handikapp för avsevärd tid är i behov av särskild tillsyn och vård. Vid bedömningen av rätt till vårdbidrag skall jämväl beaktas

Nuvarande lydelse

Vårdbidrag utgår med belopp motsvarande hel förtidspension till ensamstående jämte pensionstillskott.

Vårdbidrag beviljas att utgå tills vidare. Behovet av bidrag skall omprövas vart tredje år, såvida ej skäl föreligger för omprövning med kortare mellanrum.

Föreslagen lydelse

sådana merutgifter som uppkommer på grund av barnets sjukdom eller handikapp.

Vårdbidrag utgår allt efter tillsyns- och vårdbehovets omfattning och merutgifternas storlek med belopp motsvarande hel eller halv förtidspension till ensamstående jämte pensionstillskott som svarar mot pensionen.

5 §²

Vid tillämpning av 2 och 3 §§ skall såsom blind anses den vars synförmåga, sedan ljusbrytningsfel rättats, är så nedsatt att han saknar ledsyn.

Vad i 2 § tredje stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning beträffande invaliditetsersättning och vårdbidrag. Regeringen äger dock förordna att sådana förmåner skola utgivas för tid då någon vistas utom anstalten utan att vårdas genom dess försorg.

Vid tillämpning av 2 och 3 §§ skall såsom blind anses den vars synförmåga, sedan ljusbrytningsfel rättats, är så nedsatt att han saknar ledsyn. Såsom gravt hörselskadad anses den som med hörapparat saknar möjlighet eller har stora svårigheter att uppfatta tal.

Vårdas försäkrad i anstalt som tillhör eller till vars drift utgår bidrag från staten, kommun eller landstingskommun, utgives icke handikappersättning. Detsamma gäller om den försäkrade vårdas utanför anstalten genom dess försorg.

Vad i andra stycket föreskrives äger motsvarande tillämpning beträffande vårdbidrag. Vistas barn utom anstalten utan att vårdas genom dess försorg utgives vårdbidrag för sådan tid om denna uppgår till minst tio dagar per kvartal. Skall i sådant fall vårdbidrag utgivas för del av kalendermånad, utgår bidraget för varje dag med en tredjedel av månadsbeloppet och avrundas till närmaste hela kronor.

² Senaste lydelse 1974:510.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

1 §

Rätt till tilläggspension grundas på inkomst av förvärvsarbete.

För varje år, varunder någon varit försäkrad enligt 1 kap. 3 § första eller andra stycket skall för honom enligt vad nedan sägs beräknas pensionsgrundande inkomst på grundval av hans inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete under året. Sådan beräkning skall icke göras för år före det då den försäkrade uppnår sexton års ålder, ej heller för år då den försäkrade avlidit eller för år efter det då han fyllt *sextiofem* år eller för tidigare år, varunder han åtnjtit ålderspension eller förtidspension enligt denna lag.

För varje år, varunder någon varit försäkrad enligt 1 kap. 3 § första eller andra stycket skall för honom enligt vad nedan sägs beräknas pensionsgrundande inkomst på grundval av hans inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete under året. Sådan beräkning skall icke göras för år före det då den försäkrade uppnår sexton års ålder, ej heller för år då den försäkrade avlidit eller för år efter det då han fyllt *sextiofyra* år eller för tidigare år, varunder han åtnjtit ålderspension eller förtidspension enligt denna lag.

6 §

För varje år, för vilket pensionsgrundande inkomst fastställts för försäkrad, skall pensionspoäng tillgodoräknas honom. I den mån pensionsgrundande inkomst härrör från inkomst av annat förvärvsarbete må dock pensionspoäng tillgodoräknas den försäkrade endast såvida tilläggspensionsavgift enligt 19 kap. 3 § för året till fullo erlagts inom föreskriven tid. Utan hinder av att sådan avgiftsbetalning icke skett skall pensionspoäng tillgodoräknas den försäkrade för *det år varunder han fyllt sextiofem år eller, där den försäkrade eller efterlevande till honom ansöker om pension enligt denna lag för tid före det år varunder den försäkrade skulle uppnå sextiosju års ålder, för de båda år som närmast föregått det då pension vid bifall till*

För varje år, för vilket pensionsgrundande inkomst fastställts för försäkrad, skall pensionspoäng tillgodoräknas honom. I den mån pensionsgrundande inkomst härrör från inkomst av annat förvärvsarbete må dock pensionspoäng tillgodoräknas den försäkrade endast såvida tilläggspensionsavgift enligt 19 kap. 3 § för året till fullo erlagts inom föreskriven tid. Utan hinder av att sådan avgiftsbetalning icke skett skall pensionspoäng tillgodoräknas den försäkrade för de båda år som närmast föregått det då pension vid bifall till ansökningen skulle börja utgå. Pensionspoäng skall vidare alltid tillgodoräknas för pensionsgrundande inkomst härrörande från inkomst som avses i 3 § första stycket d).

*Nuvarande lydelse**Förelaggen lydelse*

ansökningen skulle börja utgå. Pensionspoäng skall vidare alltid tillgodoräknas för pensionsgrundande inkomst härrörande från inkomst som avses i 3 § första stycket d).

Pensionspoäng som i första stycket sägs är den pensionsgrundande inkomsten delad med det vid årets ingång gällande basbeloppet. Pensionspoäng beräknas med två decimaler.

För år, varunder försäkrad åtnjutit förtidspension enligt 13 kap. 2 §, skall den försäkrade tillgodoräknas pensionspoäng motsvarande vad enligt nämnda paragraf skall antagas hava tillgodoräknats honom för samma år.

12 kap.

1 §

Rätt till tilläggspension i form av *ålderspension* tillkommer försäkrad från och med den månad, varunder han fyller *sextiotsju* år, under förutsättning att pensionspoäng tillgodoräknats honom för minst tre år.

På särskild framställning av försäkrad utgår under förutsättning som i första stycket sägs, ålderspension för tid före den månad, varunder han fyller *sextiotsju* år, dock tidigast från och med den månad, då han uppnår sextiotre års ålder. Pension enligt vad nu sagts må ej utgå till försäkrad, som äger komma i åtnjutande av folkpension enligt 6 kap. 1 § andra stycket, med mindre han tillika gör framställning enligt nämnda lagrum.

Framställning om ålderspension för tid före den månad varunder den försäkrade fyller *sextiotsju* år må återkallas med verkan från nästa månadsskifte. Sådan återkallelse gäller ej för försäkrad, som åtnjuter folkpension enligt 6 kap. 1 § andra styck-

Rätt till tilläggspension i form av *ålderspension* tillkommer försäkrad från och med den månad, varunder han fyller *sextiofem* år, under förutsättning att pensionspoäng tillgodoräknats honom för minst tre år.

På särskild framställning av försäkrad utgår, under förutsättning som i första stycket sägs, ålderspension för tid före den månad, varunder han fyller *sextiofem* år, dock tidigast från och med den månad, då han uppnår sextiotre års ålder. Pension enligt vad nu sagts må ej utgå till försäkrad, som äger komma i åtnjutande av folkpension enligt 6 kap. 1 § andra stycket, med mindre han tillika gör framställning enligt nämnda lagrum.

Framställning om ålderspension för tid före den månad varunder den försäkrade fyller *sextiofem* år må återkallas med verkan från nästa månadsskifte. Sådan återkallelse gäller ej för försäkrad, som åtnjuter folkpension enligt 6 kap. 1 § andra styck-

Nuvarande lydelse

et, med mindre han tillika gör återkallelse enligt 6 kap. 1 § tredje stycket. Har försäkrad sedan återkallelse skett gjort förnyad framställning enligt andra stycket må denna framställning icke återkallas.

Föreslagen lydelse

et, med mindre han tillika gör återkallelse enligt 6 kap. 1 § tredje stycket. Har försäkrad sedan återkallelse skett gjort förnyad framställning enligt andra stycket må denna framställning icke återkallas.

2 §

Ålderspension utgör, där ej annat följer av andra, tredje och fjärde styckena, för år räknat sextio procent av produkten av basbeloppet för den månad, för vilken pension skall utgivas, och medeltalet av de pensionspoäng som tillgodoräknats den försäkrade eller, om pensionspoäng tillgodoräknats honom för mer än femton år, medeltalet av de femton högsta poängtalerna. Har pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade för mindre än trettio år, skall hänsyn tagas endast till så stor del av nämnda produkt som svarar mot förhållandet mellan det antal år, för vilka pensionspoäng tillgodoräknats honom, och talet trettio.

Har undantagande enligt 11 kap. 7 § ägt giltighet för den försäkrade, skall honom tillkommande ålderspension utgöra sextio procent av så stor del av den i första stycket angivna produkten, som svarar mot förhållandet mellan det antal år, dock högst trettio, för vilka pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade, och talet trettio ökat med ett för varje år, för vilket den försäkrade till följd av undantagandet icke tillgodoräknats pensionspoäng eller gått förlustig mer än en poäng. Ej må med tillämpning av vad nu sagts talet trettio ökas till mer än femtio. Vad i detta stycke stadgas skall äga motsvarande tillämpning i fall då pensionspoäng jämligt 11 kap. 6 § första stycket på grund av underlåten avgiftsbetalning icke tillgodoräknats den försäkrade.

Börjar ålderspension utgå tidigare än från och med den månad, varunder den försäkrade fyller *sextiotsju* år, skall pensionen, där ej annat följer av fjärde stycket, minskas med sex tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller *sextiotsju* år. Om pensionen börjar utgå senare än från och med sistnämnda månad, ökas pensionen med sex tiondels

Börjar ålderspension utgå tidigare än från och med den månad, varunder den försäkrade fyller *sextiofem* år, skall pensionen, där ej annat följer av fjärde stycket, minskas med sex tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller *sextiofem* år. Om pensionen börjar utgå senare än från och med sistnämnda månad, ökas pensionen med sex

Nuvarande lydelse

procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå förflutit från ingången av den månad varunder den försäkrade uppnådde nämnda ålder; härvid må hänsyn dock ej tagas till tid efter ingången av den månad, under vilken den försäkrade fyllt sjuttio år, och ej heller till tid, då den försäkrade åtnjutit folkpension eller icke varit berättigad till tilläggs-pension i form av ålderspension.

Om ålderspension upphört efter återkallelse enligt 12 kap. 1 § tredje stycket, skall senare utgående ålderspension minskas med sex tiondels procent för varje månad som ålderspension utgått samt sex tiondels procent för varje månad, som då ålderspensionen åter börjar utgå återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller *sextiosju* år. Börjar pensionen åter utgå efter ingången av den månad varunder den försäkrade fyllt *sextiosju* år skall pensionen minskas med sex tiondels procent för varje månad under vilken pensionen tidigare utgått.

Föreslagen lydelse

tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå förflutit från ingången av den månad varunder den försäkrade uppnådde nämnda ålder; härvid må hänsyn dock ej tagas till tid efter ingången av den månad, under vilken den försäkrade fyllt sjuttio år, och ej heller till tid, då den försäkrade åtnjutit folkpension eller icke varit berättigad till tilläggs-pension i form av ålderspension.

Om ålderspension upphört efter återkallelse enligt 12 kap. 1 § tredje stycket, skall senare utgående ålderspension minskas med sex tiondels procent för varje månad som ålderspension utgått samt sex tiondels procent för varje månad, som då ålderspensionen åter börjar utgå återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller *sextiofem* år. Börjar pensionen åter utgå efter ingången av den månad varunder den försäkrade fyllt *sextiofem* år skall pensionen minskas med sex tiondels procent för varje månad under vilken pensionen tidigare utgått.

13 kap.

1 §

Rätt till tilläggs-pension i form av *fö r t i d s p e n s i o n* tillkommer enligt vad nedan sägs försäkrad, som ej åtnjuter ålderspension enligt denna lag, för tid före den månad, då han fyller *sextiosju* år, därest hans arbetsförmåga på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan är nedsatt med minst hälften och

Rätt till tilläggs-pension i form av *fö r t i d s p e n s i o n* tillkommer enligt vad nedan sägs försäkrad, som ej åtnjuter ålderspension enligt denna lag, för tid före den månad, då han fyller *sextiofem* år, därest hans arbetsförmåga på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan är nedsatt med minst hälften

Nuvarande lydelse

nedläggningen kan anses varaktig samt den försäkrade äger tillgodoräkna sig pensionspoäng för tid före det år, varunder pensionsfallet inträffat. Även om nedläggning av arbetsförmågan som nyss sagts icke föreligger, skall äldre försäkrad under de närmare förutsättningar som angivas i 7 kap. 1 § andra stycket äga rätt till förtidspension, därest han är varaktigt arbetslös.

Kan nedläggning av arbetsförmågan icke anses varaktig men kan den antagas bliva bestående avsevärd tid, äger den försäkrade rätt till tilläggspension i form av sjukbidrag. Sådant bidrag skall vara begränsat till viss tid; och skall i övrigt vad som är stadgat om förtidspension enligt första stycket första punkten gälla beträffande sjukbidrag.

Vad i 7 kap. 2 och 3 §§ stadgas skall äga motsvarande tillämpning beträffande förtidspension enligt detta kapitel.

Föreslagen lydelse

och nedläggningen kan anses varaktig samt den försäkrade äger tillgodoräkna sig pensionspoäng för tid före det år, varunder pensionsfallet inträffat. Även om nedläggning av arbetsförmågan som nyss sagts icke föreligger, skall äldre försäkrad under de närmare förutsättningar som angivas i 7 kap. 1 § andra stycket äga rätt till förtidspension, därest han är varaktigt arbetslös.

2 §

Uppgår den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst vid tidpunkten för pensionsfallet lägst till ett belopp som motsvarar det vid årets ingång gällande basbeloppet, eller har pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade för minst tre av de fyra år, som närmast föregått det år då pensionsfallet inträffar, skall förtidspension utgå med tillämpning av bestämmelserna i andra stycket. Detsamma skall gälla då vid tidpunkten för pensionsfallet sjukpenninggrundande inkomst uppgående till belopp som nu sagts icke fastställts, men skulle ha fastställts, därest den allmänna försäkringskassan haft kännedom om samtliga de förhållanden som skola ligga till grund för fastställandet.

Hel förtidspension motsvarar den tilläggspension i form av ålderspension, som skulle tillkomma den försäkrade, därest sådan pension skulle börja utgå från och med den månad varunder han fyller *sextio*ju år. Härvid skall ålderspensionen beräknas under antagande att den försäkrade för varje år från och med det då förtidspensionen börjar utgå till och med det då han uppnår *sextio*fem års

Hel förtidspension motsvarar den tilläggspension i form av ålderspension, som skulle tillkomma den försäkrade, därest sådan pension skulle börja utgå från och med den månad varunder han fyller *sextio*fem år. Härvid skall ålderspensionen beräknas under antagande att den försäkrade för varje år från och med det då förtidspensionen börjar utgå till och med det då han uppnår *sextio*fyra

Nuvarande lydelse

ålder tillgodoräknats pensionspoäng motsvarande medeltalet av de pensionspoängtal, vilka tillgodoräknats honom under de fyra år som närmast föregått det år då pensionsfallet inträffade eller, om pensionen därigenom blir större, under samtliga år från och med det då han fyllt sexton år till och med det som närmast föregått pensionsfallet. Vid beräkningen av nämnda medeltal bortses från de år intill ett antal av hälften, för vilka pensionspoäng ej tillgodoräknats den försäkrade eller för vilka poängtalet är lägst.

Pension enligt denna paragraf må ej utgå, om undantagande enligt 11 kap. 7 § ägde giltighet för den försäkrade då pensionsfallet inträffade samt undantagandet tillika föranlett, att den försäkrade för något av de fyra närmast föregående åren gått förlustig mer än en pensionspoäng. Ej heller må pension som nu sagts utgå, om den försäkrade vid *sextiosju* års ålder icke kan komma i åtnjutande av ålderspension enligt 12 kap.

Äger den försäkrade icke komma i åtnjutande av förtidspension enligt vad i 2 § stadgas men skulle han hava varit berättigad till tilläggs pension i form av ålderspension, därest han uppnått *sextiosju* års ålder det år då pensionsfallet inträffar, skall hel förtidspension utgå med belopp motsvarande vad den försäkrade i sådant fall skulle hava erhållit i ålderspension, beräknad enligt 12 kap. 2 § första och andra styckena.

Föreslagen lydelse

års ålder tillgodoräknats pensionspoäng motsvarande medeltalet av de pensionspoängtal, vilka tillgodoräknats honom under de fyra år som närmast föregått det år då pensionsfallet inträffade eller, om pensionen därigenom blir större, under samtliga år från och med det då han fyllt sexton år till och med det som närmast föregått pensionsfallet. Vid beräkningen av nämnda medeltal bortses från de år intill ett antal av hälften, för vilka pensionspoäng ej tillgodoräknats den försäkrade eller för vilka poängtalet är lägst.

Pension enligt denna paragraf må ej utgå, om undantagande enligt 11 kap. 7 § ägde giltighet för den försäkrade då pensionsfallet inträffade samt undantagandet tillika föranlett, att den försäkrade för något av de fyra närmast föregående åren gått förlustig mer än en pensionspoäng. Ej heller må pension som nu sagts utgå, om den försäkrade vid *sextiofem* års ålder icke kan komma i åtnjutande av ålderspension enligt 12 kap.

3 §

Äger den försäkrade icke komma i åtnjutande av förtidspension enligt vad i 2 § stadgas men skulle han hava varit berättigad till tilläggs pension i form av ålderspension, därest han uppnått *sextiofem* års ålder det år då pensionsfallet inträffar, skall hel förtidspension utgå med belopp motsvarande vad den försäkrade i sådant fall skulle hava erhållit i ålderspension, beräknad enligt 12 kap. 2 § första och andra styckena.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 kap.

2 §

För försäkrad, som är född under något av åren 1911–1927, skall vid tillämpning av 11 kap. 1 § andra stycket pensionsgrundande inkomst beräknas även för det år varunder han fyllt sextiofem år, dock ej för det fall han under nämnda år åtnjutit förtidspension enligt denna lag eller ålderspension enligt 6 kap. 1 § andra stycket eller 12 kap. 1 § andra stycket.

Beräkning av förtidspension skall under förutsättningar som angivas i 13 kap. 2 § för försäkrad som avses i denna paragraf ske under antagande att den försäkrade tillgodoräknats pensionspoäng även för det år då han uppnår sextiofem års ålder.

Vid beräkning av ålderspension som avses i 12 kap. 1 § första stycket skall, om pensionen därigenom blir större, försäkrad som avses i denna paragraf tillgodoräknas pensionspoäng som om han blivit berättigad till förtidspension enligt 13 kap. 1 § från och med januari månad det år han uppnår sextiofem års ålder.

16 kap.

1 §³

Den som önskar komma i åtnjutande av pension skall göra ansökan hos allmän försäkringskassa i enlighet med vad regeringen förordnar.

Åtnjuter försäkrad sjukpenning eller ersättning för sjukhusvård enligt denna lag, må allmän försäkringskassa tillerkänna honom förtidspension utan hinder av att han icke gjort ansökan därom.

Åtnjuter försäkrad sjukbidrag eller till viss tid begränsad *invaliditetsersättning*, må den tid varunder så-

Åtnjuter försäkrad sjukbidrag eller till viss tid begränsad *handikappersättning*, må den tid varunder så-

³ Senaste lydelse 1974:510.

Nuvarande lydelse

dan förmån skall utgå förlängas utan att ansökan därom gjorts.

I den mån regeringen så förordnar må allmän försäkringskassa tillerkänna den pensionsberättigade pension enligt denna lag utan hinder av att han icke gjort ansökan därom.

För den försäkrades kostnader för läkarundersökning och läkarutlåtande vid ansökan om förtidspension, *invaliditetstillägg*, *invaliditetsersättning* eller vårdbidrag skall ersättning utgå i enlighet med vad regeringen förordnar.

Föreslagen lydelse

dan förmån skall utgå förlängas utan att ansökan därom gjorts.

För den försäkrades kostnader för läkarundersökning och läkarutlåtande vid ansökan om förtidspension, *handikappersättning* eller vårdbidrag skall ersättning utgå i enlighet med vad regeringen förordnar.

2 §⁴

Såsom villkor för rätt till förtidspension, *invaliditetstillägg* eller *invaliditetsersättning* må föreskrivas att den försäkrade skall under högst trettio dagar vara intagen å visst sjukhus eller underkasta sig undersökning av viss läkare. Vad som sagts nu skall äga motsvarande tillämpning i fråga om rätt till vårdbidrag. För den försäkrades kostnader i anledning av sådan föreskrift skall ersättning utgå i enlighet med vad regeringen förordnar.

Såsom villkor för rätt till förtidspension eller *handikappersättning* må föreskrivas att den försäkrade skall under högst trettio dagar vara intagen å visst sjukhus eller underkasta sig undersökning av viss läkare. Vad som sagts nu skall äga motsvarande tillämpning i fråga om rätt till vårdbidrag. För den försäkrades kostnader i anledning av sådan föreskrift skall ersättning utgå i enlighet med vad regeringen förordnar.

5 §

Ålderspension utgår från och med den månad varunder den försäkrade fyller *sextio*ju år eller, om han önskar att pensionen skall börja utgå tidigare eller senare, från och med den månad som angives i pensionsansökningen.

Förtidspension, barntillägg, *invaliditetstillägg*, *invaliditetsersättning* och vårdbidrag utgå från och med den månad, varunder rätt till förmån-

Ålderspension utgår från och med den månad varunder den försäkrade fyller *sextio*fem år eller, om han önskar att pensionen skall börja utgå tidigare eller senare, från och med den månad som angives i pensionsansökningen.

Förtidspension, barntillägg, *handikappersättning* och vårdbidrag utgå från och med den månad, varunder rätt till förmånen inträtt. I fall som

⁴ Senaste lydelse 1974:510.

Nuvarande lydelse

nen inträtt. I fall som avses i 1 § andra stycket utgår dock förtidspension från och med månaden näst efter den, då beslutet om pension meddelats.

Familjepension utgår från och med den månad då den försäkrade avlidit eller, om han vid sin död åtnjöt ålderspension eller förtidspension, från och med månaden näst efter den, varunder dödsfallet inträffat.

Pension må ej utgå för längre tid tillbaka än tre månader före ansökningsmånaden.

Vid utbetalning av folkpension för förluten tid till försäkrad, vars make uppbär folkpension, skall pensionen så minskas, att det sammanlagda beloppet för båda makarna motsvarar vad som skall utgå enligt 6 kap. 2 § eller 7 kap. 4 §.

Föreslagen lydelse

avses i 1 § andra stycket utgår dock förtidspension från och med månaden näst efter den, då beslutet om pension meddelats.

18 kap.

20 §⁵

Frågor om förtidspension, *invaliditetstillägg*, *invaliditetsersättning* och vårdbidrag avgöras i allmän försäkringskassa av en pensionsdelegation, bestående av sju ledamöter. Dessa äro ordföranden i kassans styrelse, som tillika för ordet i delegationen, två av socialstyrelsen utsedda läkare, två av riksförsäkringsverket utsedda ledamöter som skola hava särskild erfarenhet av arbetsförhållanden och två av landstinget eller, om kassans verksamhetsområde utgöres av enbart en kommun, av kommunfullmäktige utsedda ledamöter. Omfattar kassans verksamhetsområde två landstingskommuner eller landstingskommun och kommun, som ej tillhör landstingskommun, skola landstingen eller landstinget och kommunfullmäktige vardera utse en ledamot. Då skäl äro därtill må regeringen utse särskild ordförande i pensionsdelegation.

Frågor om förtidspension, *handikappersättning* och vårdbidrag avgöras i allmän försäkringskassa av en pensionsdelegation, bestående av sju ledamöter. Dessa äro ordföranden i kassans styrelse, som tillika för ordet i delegationen, två av socialstyrelsen utsedda läkare, två av riksförsäkringsverket utsedda ledamöter som skola hava särskild erfarenhet av arbetsförhållanden och två av landstinget eller, om kassans verksamhetsområde utgöres av enbart en kommun, av kommunfullmäktige utsedda ledamöter. Omfattar kassans verksamhetsområde två landstingskommuner eller landstingskommun och kommun, som ej tillhör landstingskommun, skola landstingen eller landstinget och kommunfullmäktige vardera utse en ledamot. Då skäl äro därtill må regeringen utse särskild ordförande i pensionsdelegation.

⁵ Senaste lydelse 1974:510.

Nuvarande lydelse

Suppleant för ordförande, som tillika är ordförande i kassans styrelse, är den för honom utsedde suppleanten i styrelsen, såvida icke regeringen förordnar annorlunda. För annan ordförande, så ock för annan ledamot än ordförande utses en suppleant. Regeringen må dock föreskriva att för envar av de av socialstyrelsen utsedda läkarna skola utses två suppleanter.

I allmän försäkringskassa må med regeringens medgivande finnas flera pensionsdelegationer.

Föreslagen lydelse

19 kap.

2 §

Försäkrad, som vid utgången av visst år är inskriven hos allmän försäkringskassa och ej fyllt *sextiosju* år och ej heller för december månad samma år åtnjutit ålderspension eller förtidspension enligt denna lag, skall för nämnda år till kassan erläggas sjukförsäkringsavgift under förutsättning att till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst beräknats för honom vid taxering året närmast efter det år avgiften avser.

Försäkrad, som vid utgången av visst år är inskriven hos allmän försäkringskassa och ej fyllt *sextiofem* år och ej heller för december månad samma år åtnjutit ålderspension eller förtidspension enligt denna lag, skall för nämnda år till kassan erläggas sjukförsäkringsavgift under förutsättning att till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst beräknats för honom vid taxering året närmast efter det år avgiften avser.

4 a §

Avgift till folkpensioneringen enligt 1 eller 3 § skall utgå med *tre* och *tre* tiondels procent av det belopp, på vilket avgiften skall beräknas. I fråga om sådan arbetstagare hos redare som avses i 1 § första stycket förordningen (1958:295) om sjömansskatt beräknas dock avgiften efter den lägre procentsats som *Konungen* fastställer med motsvarande tillämpning av 4 § andra stycket. Avgifterna tillföras staten.

Avgift till folkpensioneringen enligt 1 eller 3 § skall utgå med *fyra* och *sju* tiondels procent av det belopp, på vilket avgiften skall beräknas. I fråga om sådan arbetstagare hos redare som avses i 1 § första stycket förordningen (1958:295) om sjömansskatt beräknas dock avgiften efter den lägre procentsats som *regeringen* fastställer med motsvarande tillämpning av 4 § andra stycket. Avgifterna tillföras staten.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975 såvitt avser 6 kap. 2 § första stycket, 7 kap. 4 §, 8 kap. 4 §, 18 kap. 20 § och 19 kap. 4 a §, den 1 juli 1975 såvitt avser rubriken till 9 kap., 9 kap. 2–5 §§ och 16 kap. 1 och 2 §§ samt 5 § andra stycket samt i övrigt den 1 juli 1976.

Föreslagen lydelse

2. För försäkrad, som fyllt 65 år under tiden den 1 juli 1974—den 30 juni 1976 och som icke åtnjutit ålderspension eller hel förtidspension, räknas de i 3 kap. 3 § första stycket och 4 kap. 3 § angivna högsta antalen dagar från och med den 1 juli 1976.

3. Har försäkrad vid utgången av juni månad 1976 åtnjutit pension med minskat belopp på grund av att för honom utgått ålderspension för tid före den månad varunder han fyllt 67 år, skall pension som avses i 6 kap. 2 § andra eller tredje stycket, 7 kap. 4 § andra stycket, 8 kap. 4 § tredje stycket, 12 kap. 2 § tredje eller fjärde stycket eller 13 kap. 4 § minskas i enlighet med dessa lagrumms lydelse före den 1 juli 1976.

För den som den 1 juli 1976 ej fyllt 67 år skall dock minskning icke ske med högre belopp än som föranledes av det antal månader varunder pension utgått före den 1 juli 1976 ökat med det antal månader som därefter kan återstå till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller 65 år eller dessförinnan återkallar sin framställning om ålderspension.

4. Vid beräkning av ökning av ålderspension enligt 6 kap. 2 § andra stycket eller 12 kap. 2 § tredje stycket gäller följande. För försäkrad som den 1 juli 1976 ej fyllt 67 år tages vid ökningens beräkning ej hänsyn till tid före den 1 juli 1976. För försäkrad som före den 1 juli 1976 fyllt 67 år beräknas ökningen med tillämpning av lagrummen i deras äldre lydelse.

5. Avgift till folkpensioneringen enligt 19 kap. 1 eller 3 § skall för år 1975 utgå med fyra och två tiondels procent av det belopp, på vilket avgiften skall beräknas. I fråga om avgift som avser tid före den 1 januari 1975 gäller 19 kap. 4 a § i sin äldre lydelse.

6. Är försäkrad enligt beslut som meddelats på grundval av äldre bestämmelser berättigad till invaliditetstillägg, invaliditetsersättning eller vårdbidrag för tid efter den 1 juli 1975 skall förmånen ej minskas eller upphöra med mindre så skulle ha skett om de äldre bestämmelserna alltjämt ägt tillämpning.

7. Förtidspension för försäkrad som är född år 1928 eller senare skall beräknas med tillämpning av 13 kap. 2 § i dess äldre lydelse om rätt till förmånen föreligger för tid före den 1 juli 1976.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1969:205) om pensionstillskott
dels att 2, 3 och 7 §§ skall ha nedan angivna lydelse,
dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 2 a §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Pensionstillskott utgör *trettio* procent av basbeloppet, om ej annat följer av bestämmelserna nedan i denna paragraf.

Under nedannämnda tider skall pensionstillskottet utgöra

den 1 juli 1969–den 30 juni 1970 tre,

den 1 juli 1970–den 30 juni 1971

sex,

den 1 juli 1971–den 30 juni 1972

nio,

den 1 juli 1972–den 30 juni 1973

tolv,

den 1 juli 1973–den 30 juni 1974

femton,

den 1 juli 1974–den 30 juni 1975

aderton,

den 1 juli 1975–den 30 juni 1976

tjugoen,

den 1 juli 1976–den 30 juni 1977

tjugofyra,

den 1 juli 1977–den 30 juni 1978

tjugosju procent av basbeloppet.

Pensionstillskott till ålderspension, som börjat utgå tidigare eller

Pensionstillskott *till ålderspension eller änkepension* utgör *fyrtyofem* procent av basbeloppet, om ej annat följer av bestämmelserna nedan i denna paragraf.

Under nedannämnda tider skall pensionstillskottet *till ålderspension eller änkepension* utgöra

den 1 juli 1976–den 30 juni 1977

tjugofem,

den 1 juli 1977–den 30 juni 1978

tjugonio,

den 1 juli 1978–den 30 juni 1979

trettiotre,

den 1 juli 1979–den 30 juni 1980

trettiosju,

den 1 juli 1980–den 30 juni 1981

fyrtyoen procent av basbeloppet.

Pensionstillskott till ålderspension, som börjat utgå tidigare eller

¹ Senaste lydelse 1970:187.

Nuvarande lydelse

senare än från och med den månad varunder den försäkrade fyller *sex-tiosju* år, utgör det belopp som framkommer om de i första eller andra stycket angivna procenttalen minskas eller ökas i motsvarande mån som pensionen skall minskas eller ökas enligt 6 kap. 2 § andra eller tredje stycket lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring.

Pensionstillskott till förtidspension, som enligt 7 kap. 2 § andra eller tredje stycket lagen om allmän försäkring utgår med två tredjedelar eller hälften av hel förtidspension, utgör motsvarande andel av pensionstillskott som anges i första eller andra stycket. Pensionstillskott till förtidspension, som utgår för tid efter det att ålderspension med stöd av 6 kap. 1 § tredje stycket lagen om allmän försäkring upphört att utgå, skall minskas med sex tiondels procent för varje månad under vilken ålderspensionen utgått.

Pensionstillskott till änkepension, som enligt 8 kap. 4 § andra eller tredje stycket lagen om allmän försäkring utgår med minskat belopp, utgör det belopp som framkommer om de i första eller andra stycket angivna procenttalen minskas i motsvarande mån.

Föreslagen lydelse

senare än från och med den månad varunder den försäkrade fyller *sex-tiofem* år, utgör det belopp som framkommer om de i första eller andra stycket angivna procenttalen minskas eller ökas i motsvarande mån som pensionen skall minskas eller ökas enligt 6 kap. 2 § andra eller tredje stycket lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring.

2 a §

Pensionstillskott till förtidspension utgör nittio procent av basbeloppet, om ej annat följer av bestämmelserna nedan i denna paragraf.

Under nedannämnda tider skall pensionstillskottet till förtidspension utgöra

*den 1 juli 1976—den 30 juni 1977
femtio,*

*den 1 juli 1977—den 30 juni 1978
femtioåtta,*

Nuvarande lydelse

Pensionstillskott utgår ej i den mån det tillsammans med vad den försäkrade har rätt att uppbära i tilläggspension i form av ålderspension, förtidspension och änkepension överstiger vid

ålderspension, som börjat utgå från och med den månad varunder den försäkrade fyller sextiosju år, trettio procent av basbeloppet,

Föreslagen lydelse

den 1 juli 1978—den 30 juni 1979
sextiosex,

den 1 juli 1979—den 30 juni 1980
sjuttiofyra,

den 1 juli 1980—den 30 juni 1981
åttio två procent av basbeloppet.

Pensionstillskott till förtidspension, som enligt 7 kap. 2 § andra eller tredje stycket lagen om allmän försäkring utgår med två tredjedelar eller hälften av hel förtidspension, utgör motsvarande andel av pensionstillskott som anges i första eller andra stycket. Pensionstillskott till förtidspension, som utgår för tid efter det att ålderspension med stöd av 6 kap. 1 § tredje stycket lagen om allmän försäkring upphört att utgå, skall minskas med sex tiondels procent för varje månad under vilken ålderspensionen utgått.

3 §²

Pensionstillskott till ålderspension eller änkepension utgår ej i den mån det tillsammans med vad den försäkrade har rätt att uppbära i tilläggspension i form av ålderspension och änkepension överstiger vid

ålderspension, som börjat utgå från och med den månad varunder den försäkrade fyller sextiofem år, under tiden

den 1 juli 1976—den 30 juni 1977
trettiofyra,

den 1 juli 1977—den 30 juni 1978
trettioåtta,

den 1 juli 1978—den 30 juni 1979
fyrtio två,

samt från och med den 1 juli 1979
fyrtio fem procent av basbeloppet;

² Senaste lydelse 1971:276.

Nuvarande lydelse

ålderspension, som börjat utgå tidigare eller senare än från och med den månad varunder den försäkrade fyller *sextio* år, det belopp som framkommer om *trettio procent av basbeloppet* minskas eller ökas i motsvarande mån som pensionen minskas eller ökas enligt 6 kap. 2 § andra eller tredje stycket lagen om allmän försäkring,

förtidspension trettio procent av basbeloppet eller, om den enligt 7 kap. 2 § andra eller tredje stycket lagen om allmän försäkring utgår med två tredjedelar eller hälften av hel förtidspension eller enligt 7 kap. 4 § andra stycket samma lag eljest utgår med minskat belopp, det belopp som framkommer om trettio procent av basbeloppet minskas i motsvarande mån,

änkepension *trettio procent av basbeloppet* eller, om den enligt 8 kap. 4 § andra eller tredje stycket lagen om allmän försäkring utgår med minskat belopp, det belopp som framkommer om *trettio procent av basbeloppet* minskas i motsvarande mån.

Föreslagen lydelse

ålderspension, som börjat utgå tidigare eller senare än från och med den månad varunder den försäkrade fyller *sextiofem* år, det belopp som framkommer om *ovan nämnda procenttal* minskas eller ökas i motsvarande mån som pensionen minskas eller ökas enligt 6 kap. 2 § andra eller tredje stycket lagen om allmän försäkring;

änkepension *ovan för olika tider angivna procenttal* eller, om den enligt 8 kap. 4 § andra eller tredje stycket lagen om allmän försäkring utgår med minskat belopp, det belopp som framkommer om *nämnda procenttal* minskas i motsvarande mån.

Pensionstillskott till förtidspension utgår ej i den mån det tillsammans med vad den försäkrade har rätt att uppbära i tilläggs pension i form av förtidspension eller änkepension överstiger under tiden

den 1 juli 1976—den 30 juni 1977 sextioåtta,

den 1 juli 1977—den 30 juni 1978 sjuttiosex,

den 1 juli 1978—den 30 juni 1979 åttiofyra

samt från och med den 1 juli 1979 nittio procent av basbeloppet.

Utgår förtidspension enligt 7 kap. 2 § andra eller tredje stycket lagen om allmän försäkring med två tredjedelar eller hälften av hel förtidspension eller utgår förtidspension enligt 7 kap. 4 § andra stycket samma lag eljest med minskat belopp, utgör pensionstillskottet det belopp som framkommer om de i föregående stycke nämnda procenttalen minskas i motsvarande mån.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

7 §

Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna lag meddelas av *Konungen* eller, efter *Konungens* be- myndigande, av riksförsäkringsver- ket.

Närmare föreskrifter för tillämp- ningen av denna lag meddelas av *re- geringen* eller, efter *regeringens* be- myndigande, av riksförsäkringsver- ket.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975 såvitt avser 7 § och i övrigt den 1 juli 1976.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om pensionstillskott för tid före den 1 juli 1976.

3. Har pension minskats eller ökats med tillämpning av punkten 3 eller 4 övergångsbestämmelserna till lagen (1974:000) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring skall pensionstillskott till pensionen min- skas eller ökas i motsvarande mån.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension¹

dels att i 2, 5 och 17 §§ ordet "Konungen" och böjningsform av detta ord skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,

dels att 1 och 3 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Hustrutillägg tillkommer för tid före den månad, då hustrun fyller *sextiosju* år, hustru till den, som åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension, därest hustrun fyllt sextio år och själv ej åtnjuter folkpension och makarna varit gifta minst fem år. När särskilda skäl äro därtill, må hustrutillägg utgå, oaktat hustrun ej fyllt sextio år eller makarna varit gifta kortare tid än fem år.

Hustrutillägg skall, där ej annat följer av vad i 4 § stadgas, för år räknat motsvara skillnaden mellan å ena sidan sammanlagda beloppet av folkpension i form av ålderspension till två makar jämte två pensions-tillskott enligt lagen om pensionstill-skott samt å andra sidan folkpension i form av ålderspension till ogift jämte ett sådant pensionstillskott, ålderspensionerna och pensionstillskotten beräknade för år och under förutsättning att de börjat utgå från och med den månad varunder den pensionsberättigade fyllt *sextiosju* år.

Föreslagen lydelse

1 §

Hustrutillägg tillkommer för tid före den månad, då hustrun fyller *sextiofem* år, hustru till den, som åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension, därest hustrun fyllt sextio år och själv ej åtnjuter folkpension och makarna varit gifta minst fem år. När särskilda skäl äro därtill, må hustrutillägg utgå, oaktat hustrun ej fyllt sextio år eller makarna varit gifta kortare tid än fem år.

Hustrutillägg skall, där ej annat följer av vad i 4 § stadgas, för år räknat motsvara skillnaden mellan å ena sidan sammanlagda beloppet av folkpension i form av ålderspension till två makar jämte två pensions-tillskott *till ålderspension* enligt lagen om pensionstillskott samt å andra sidan *folkpension i form av ålderspension* till ogift jämte ett sådant pensionstillskott, ålderspensionerna och pensionstillskotten beräknade för år och under förutsättning att de börjat utgå från och med den månad varunder den pensionsberättigade fyllt *sextiofem* år.

¹ Lagen omtryckt 1973:909.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Hustrutillägg eller kommunalt bostadstillägg må ej utgå till ålderspension, som den till sådan pension berättigade åtnjuter för tid före den månad varunder han fyller *sextio*sju år.

Hustrutillägg eller kommunalt bostadstillägg må ej utgå till ålderspension, som den till sådan pension berättigade åtnjuter för tid före den månad varunder han fyller *sextio*fem år.

Denna lag träder i kraft såvitt avser 2, 5 och 17 §§ den 1 januari 1975 och i övrigt den 1 juli 1976.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring dels att i 2, 3, 5, 6, 12, 32, 36, 39, 41, 48, 58 och 59 §§ ordet "Konungen" och böjningsform av detta ord skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,

dels att 16 och 20 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Har olycksfall eller inverkan, som avses i 6 §, efter upphörande av därav förorsakad sjukdom medfört under längre eller kortare tid bestående förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av densamma med minst en tiondel, utgives under tiden i livränta till den skadade. Medför samma olycksfall eller inverkan ånyo sjukdom, på grund varav sjukpenning skall utgå, äger den skadade dock icke uppbära livräntan under sjukdomstiden. Livräntan beräknas på grundval av den skadades årliga arbetsförtjänst, i förekommande fall nedsatt efter vad i tredje stycket sägs, (ersättningsunderlaget) samt utgår för tid till och med månaden närmast före den, under vilken han fyller *sextio* sju år, med belopp som för år räknat motsvarar

a) vid förlust av arbetsförmågan: elva tolfte delar av ersättningsunderlaget,

b) vid nedsättning av arbetsförmågan med minst tre tiondelar: en mot graden av nedsättningen svarande del av ersättningsunderlaget, minskad med en tolfte del av detta, och

Föreslagen lydelse

16 §¹

Har olycksfall eller inverkan, som avses i 6 §, efter upphörande av därav förorsakad sjukdom medfört under längre eller kortare tid bestående förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av densamma med minst en tiondel, utgives under tiden i livränta till den skadade. Medför samma olycksfall eller inverkan ånyo sjukdom, på grund varav sjukpenning skall utgå, äger den skadade dock icke uppbära livräntan under sjukdomstiden. Livräntan beräknas på grundval av den skadades årliga arbetsförtjänst, i förekommande fall nedsatt efter vad i tredje stycket sägs, (ersättningsunderlaget) samt utgår för tid till och med månaden närmast före den, under vilken han fyller *sextio* fem år, med belopp som för år räknat motsvarar

a) vid förlust av arbetsförmågan: elva tolfte delar av ersättningsunderlaget,

b) vid nedsättning av arbetsförmågan med minst tre tiondelar: en mot graden av nedsättningen svarande del av ersättningsunderlaget, minskad med en tolfte del av detta, och

¹ Senaste lydelse 1967:916.

Nuvarande lydelse

c) vid nedsättning av arbetsförmågan med mindre än tre tiondelar: den del av två tredjedelar av ersättningsunderlaget, som svarar mot graden av nedsättningen.

För tid från och med den månad, under vilken skadad fyllt *sextiotsju* år, utgör livräntan tre fjärdedelar av det belopp, vartill livräntan skall beräknas jämlikt första stycket.

Vid fastställande av ersättningsunderlaget medräknas årlig arbetsförtjänst, i vad den icke överstiger två gånger basbeloppet vid ingången av det år då skadan inträffade, till hela sitt belopp, i vad den överstiger två men ej tre gånger nämnda basbelopp, till tre fjärdedelar och i vad den överstiger tre gånger nämnda basbelopp, till hälften.

På ansökan av den skadade må försäkringsrådet, när skäl därtill prävas föreligga, besluta att livränta eller del därav eller livränta för viss tid skall utbytas mot ett belopp för en gång, motsvarande högst de utbytta livräntebeloppens kapitalvärde enligt beräkningsgrunder som fastställas av *Konungen*.

Änka efter den avlidne äger uppbära livränta, så länge hon lever ogift. Livräntans belopp skall för tid till och med månaden närmast före den under vilken änkan fyller *sextiotsju* år, motsvara en tredjedel och för tid därefter en fjärdedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. Levde makarna åtskilda efter vunnen hemskillnad, skall livränta dock ej utgå till änkan med mindre hon enligt dom eller avtal var berättigad till underhåll av den avlidne.

Föreslagen lydelse

c) vid nedsättning av arbetsförmågan med mindre än tre tiondelar: den del av två tredjedelar av ersättningsunderlaget, som svarar mot graden av nedsättningen.

För tid från och med den månad, under vilken skadad fyllt *sextiofem* år, utgör livräntan tre fjärdedelar av det belopp, vartill livräntan skall beräknas jämlikt första stycket.

På ansökan av den skadade må försäkringsrådet, när skäl därtill prävas föreligga, besluta att livränta eller del därav eller livränta för viss tid skall utbytas mot ett belopp för en gång, motsvarande högst de utbytta livräntebeloppens kapitalvärde enligt beräkningsgrunder som fastställas av *regeringen*.

20 §²

Änka efter den avlidne äger uppbära livränta, så länge hon lever ogift. Livräntans belopp skall för tid till och med månaden närmast före den, under vilken änkan fyller *sextiofem* år, motsvara en tredjedel och för tid därefter en fjärdedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. Levde makarna åtskilda efter vunnen hemskillnad, skall livränta dock ej utgå till änkan med mindre hon enligt dom eller avtal var berättigad till underhåll av den avlidne.

² Senaste lydelse 1967:916.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Var den avlidne ogift, skall livränta efter samma grunder som angivits i första stycket utgå till ogift kvinna, som sedan avsevärd tid sammanlevde med den avlidne under äktenskapsliknande förhållanden, så ock till kvinna, som var trolovad med den avlidne och som hade eller haft barn med honom eller var havande med barn till honom. Har kvinna som nu nämnts varit gift och äger hon åtnjuta underhåll av sin förutvarande man eller, om han är avliden, i egenskap av efterlevande till honom uppbära livränta, pension – annan än folkpension eller tilläggs pension – skadestånd eller annan därmed jämförlig ersättning, som skall upphöra att utgå därest hon ingår nytt äktenskap, skall för tid, under vilken hon äger rätt till dylik förmån, henne tillkommande livränta enligt detta stycke minskas med vad som svarar mot värdet av förmånen. Avdrag som nu sagts skall ock ske för vad kvinnan äger uppbära i livränta efter man, med vilken hon tidigare sammanlevat under äktenskapsliknande förhållanden eller varit trolovad.

Rätten till livränta enligt första eller andra stycket upphör, därest den efterlevande avsevärd tid under äktenskapsliknande förhållanden sammanlever med annan.

Efterlämnar den som avlidit änking och kommer denne genom dödsfallet att sakna erforderligt underhåll, skall livränta tillerkännas honom efter vad som med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt. Livränta må dock utgå endast så länge änkingen lever ogift samt må för tid till och med månaden närmast före den, under vilken han fyller *sex-tiosju* år, motsvara högst en tredjedel och för tid därefter högst en fjärdedel av den avlidnas årliga arbetsförtjänst.

Var den som avlidit pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet å särskilda tider utgiva bidrag till förutvarande make, äger denne, så länge bidraget skolat utgå, erhålla livränta med belopp, som motsvarar bidraget. Livräntan må dock för tid till och med månaden närmast före den, under vilken den berättigade fyller *sex-tiosju* år, motsvara högst en tredjedel och

Efterlämnar den som avlidit änking och kommer denne genom dödsfallet att sakna erforderligt underhåll, skall livränta tillerkännas honom efter vad som med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt. Livränta må dock utgå endast så länge änkingen lever ogift samt må för tid till och med månaden närmast före den, under vilken han fyller *sex-tiofem* år, motsvara högst en tredjedel och för tid därefter högst en fjärdedel av den avlidnas årliga arbetsförtjänst.

Var den som avlidit pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet å särskilda tider utgiva bidrag till förutvarande make, äger denne, så länge bidraget skolat utgå, erhålla livränta med belopp, som motsvarar bidraget. Livräntan må dock för tid till och med månaden närmast före den, under vilken den berättigade fyller *sex-tiofem* år, motsvara högst en tredjedel och

Nuvarande lydelse

för tid därefter högst en fjärdedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst.

Finns flera livränteberättigade och skulle enligt ovan angivna beräkningsgrunder livräntornas sammanlagda belopp överstiga en tredjedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, skola livräntorna, så länge anledningen härtill fortfar, nedsättas proportionellt så att de tillhopa uppgå till nyssnämnda andel av den årliga arbetsförtjänsten.

Skall livränta, varom sägs i denna paragraf, utgå så länge livräntetagaren lever ogift och ingår han äktenskap före fyllda sextio år, utgives ett belopp för en gång, motsvarande tre årsbelopp av livräntan, beräknad på grundval av det månadsbelopp vartill livräntan uppgick den månad äktenskapet ingicks eller vartill den skulle ha uppgått nämnda månad utan hänsyn till stadgandena i nästföregående stycke och i 23 §.

Denna lag träder i kraft såvitt avser 2, 3, 5, 6 och 12 §§, 16 § fjärde stycket, 32, 36, 39, 41, 48, 58 och 59 §§ den 1 januari 1975 och i övrigt den 1 juli 1976. De nya bestämmelserna i 16 § första och andra styckena samt 20 § äger icke tillämpning i fråga om skada, som inträffat före den 1 juli 1976, och ej heller i fråga om skada, som yppats senare, därest den skadade icke efter lagens ikraftträdande varit utsatt för inverkan av sådan art, som orsakat skadan.

Föreslagen lydelse

för tid därefter högst en fjärdedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst.

5 Förslag till

Lag om ändring i militärsättningsförordningen (1950:261)

Härigenom förordnas i fråga om militärsättningsförordningen (1950:261) dels att i 1 §, 6 § 1 mom., 14 och 23 §§ ordet "Konungen" och böjningsform av detta ord skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form, dels att 6 § 3 mom. och 7 § 2 mom. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

3 m o m .¹ Har olycksfallet efter upphörande av därav förorsakad sjukdom medfört under längre eller kortare tid bestående förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av denna med minst en tiondel, utgives, där ej annat följer av 5 mom., livränta under tiden till den skadade. Medför samma olycksfall ånyo sjukdom, på grund varav sjukpenning skall utgå, äger den skadade dock icke uppbära livräntan under sjukdomstiden. Livräntan beräknas på grundval av den skadades årliga arbetsförtjänst, i förekommande fall nedsatt efter vad i tredje stycket sägs, (ersättningsunderlaget) samt utgår för tid till och med månaden närmast före den, under vilken han fyller *sextiosju* år, med belopp som för år räknat motsvarar

a) vid förlust av arbetsförmågan: elva tolfte delar av ersättningsunderlaget,

b) vid nedsättning av arbetsförmågan med minst tre tiondelar: en mot graden av nedsättningen svarande del av ersättningsunderlaget, minskad med en tolfte del av detta, och

3 m o m . Har olycksfallet efter upphörande av därav förorsakad sjukdom medfört under längre eller kortare tid bestående förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av denna med minst en tiondel utgives, där ej annat följer av 5 mom., livränta under tiden till den skadade. Medför samma olycksfall ånyo sjukdom, på grund varav sjukpenning skall utgå, äger den skadade dock icke uppbära livräntan under sjukdomstiden. Livräntan beräknas på grundval av den skadades årliga arbetsförtjänst, i förekommande fall nedsatt efter vad i tredje stycket sägs, (ersättningsunderlaget) samt utgår för tid till och med månaden närmast före den, under vilken han fyller *sextiofem* år, med belopp som för år räknat motsvarar

a) vid förlust av arbetsförmågan: elva tolfte delar av ersättningsunderlaget,

b) vid nedsättning av arbetsförmågan med minst tre tiondelar: en mot graden av nedsättningen svarande del av ersättningsunderlaget, minskad med en tolfte del av detta, och

¹ Senaste lydelse 1967:918.

Nuvarande lydelse

c) vid nedsättning av arbetsförmågan med mindre än tre tiondelar: den del av två tredjedelar av ersättningsunderlaget, som svarar mot graden av nedsättningen.

För tid från och med den månad, under vilken skadad fyllt *sextio* år, utgör livräntan tre fjärdedelar av det belopp, vartill livräntan skall beräknas jämlikt första stycket.

Vid fastställande av ersättningsunderlaget medräknas årlig arbetsförtjänst, i vad den icke överstiger två gånger basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring vid ingången av det år då skadan inträffade, till hela sitt belopp, i vad den överstiger två men ej tre gånger nämnda basbelopp, till tre fjärdedelar och i vad den överstiger tre gånger nämnda basbelopp, till hälften.

På ansökan av den skadade må försäkringsrådet, när skäl därtill prävas föreligga, besluta att livränta eller del därav eller livränta för viss tid skall utbytas mot ett belopp för en gång, motsvarande högst de utbytta livräntebeloppens kapitalvärde enligt beräkningsgrunder som fastställas av *Konungen*.

Föreslagen lydelse

c) vid nedsättning av arbetsförmågan med mindre än tre tiondelar: den del av två tredjedelar av ersättningsunderlaget, som svarar mot graden av nedsättningen.

För tid från och med den månad, under vilken skadad fyllt *sextio* år, utgör livräntan tre fjärdedelar av det belopp, vartill livräntan skall beräknas jämlikt första stycket.

På ansökan av den skadade må försäkringsrådet, när skäl därtill prävas föreligga, besluta att livränta eller del därav eller livränta för viss tid skall utbytas mot ett belopp för en gång, motsvarande högst de utbytta livräntebeloppens kapitalvärde enligt beräkningsgrunder som fastställas av *regeringen*.

7 §

2 m o m.² Änka efter den avlidne äger uppbära livränta, så länge hon lever ogift. Livräntans belopp skall för tid till och med månaden närmast före den, under vilken änkan fyller *sextio* år, motsvara en tredjedel och för tid därefter en fjärdedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. Levde makarna åtskilda efter vunen hemskillnad, skall livränta dock ej utgå till änkan med

2 m o m. Änka efter den avlidne äger uppbära livränta, så länge hon lever ogift. Livräntans belopp skall för tid till och med månaden närmast före den, under vilken änkan fyller *sextio* år, motsvara en tredjedel och för tid därefter en fjärdedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. Levde makarna åtskilda efter vunen hemskillnad, skall livränta dock ej utgå till änkan med mindre hon en-

² Senaste lydelse 1967:918

Nuvarande lydelse

mindre hon enligt dom eller avtal var berättigad till underhåll av den avlidne.

Var den avlidne ogift, skall livränta efter samma grunder som angivits i första stycket utgå till ogift kvinna, som sedan avsevärd tid sammanlevde med den avlidne under äktenskapsliknande förhållanden, så ock till kvinna, som var trolovad med den avlidne och som hade eller haft barn med honom eller var havande med barn till honom. Har kvinna som nu nämnts varit gift och äger hon åtnjuta underhåll av sin förutvarande man eller, om han är avliden, i egenskap av efterlevande till honom uppbära livränta, pension – annan än folkpension eller tilläggs pension – skadestånd eller annan därmed jämförlig ersättning, som skall upphöra att utgå därest hon ingår nytt äktenskap, skall för tid, under vilken hon äger rätt till dylik förmån, henne tillkommande livränta enligt detta stycke minskas med vad som svarar mot värdet av förmånen. Avdrag som nu sagts skall ock ske för vad kvinnan äger uppbära i livränta efter man, med vilken hon tidigare sammanlevat under äktenskapsliknande förhållanden eller varit trolovad.

Rätten till livränta enligt första eller andra stycket upphör, därest den efterlevande avsevärd tid under äktenskapsliknande förhållanden sammanlever med annan.

Efterlämnar den som avlidit änking och kommer denne genom dödsfallet att sakna erforderligt underhåll, skall livränta tillerkännas honom efter vad som med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt. Livränta må dock utgå endast så länge änkingen lever ogift samt må för tid till och med månaden närmast före den, under vilken han fyller *sex-tiosju* år, motsvara högst en tredjedel och för tid därefter högst en fjärdedel av den avlidnas årliga arbetsförtjänst.

Var den som avlidit pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet å särskilda tider utgiva bidrag till förutvarande make, äger denne, så länge bidraget skolat utgå, erhålla livränta med belopp, som motsvarar bidraget. Livräntan må dock för tid till och med må-

Föreslagen lydelse

ligt dom eller avtal var berättigad till underhåll av den avlidne.

Var den avlidne ogift, skall livränta efter samma grunder som angivits i första stycket utgå till ogift kvinna, som sedan avsevärd tid sammanlevde med den avlidne under äktenskapsliknande förhållanden, så ock till kvinna, som var trolovad med den avlidne och som hade eller haft barn med honom eller var havande med barn till honom. Har kvinna som nu nämnts varit gift och äger hon åtnjuta underhåll av sin förutvarande man eller, om han är avliden, i egenskap av efterlevande till honom uppbära livränta, pension – annan än folkpension eller tilläggs pension – skadestånd eller annan därmed jämförlig ersättning, som skall upphöra att utgå därest hon ingår nytt äktenskap, skall för tid, under vilken hon äger rätt till dylik förmån, henne tillkommande livränta enligt detta stycke minskas med vad som svarar mot värdet av förmånen. Avdrag som nu sagts skall ock ske för vad kvinnan äger uppbära i livränta efter man, med vilken hon tidigare sammanlevat under äktenskapsliknande förhållanden eller varit trolovad.

Rätten till livränta enligt första eller andra stycket upphör, därest den efterlevande avsevärd tid under äktenskapsliknande förhållanden sammanlever med annan.

Efterlämnar den som avlidit änking och kommer denne genom dödsfallet att sakna erforderligt underhåll, skall livränta tillerkännas honom efter vad som med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt. Livränta må dock utgå endast så länge änkingen lever ogift samt må för tid till och med månaden närmast före den, under vilken han fyller *sex-tiofem* år, motsvara högst en tredjedel och för tid därefter högst en fjärdedel av den avlidnas årliga arbetsförtjänst.

Var den som avlidit pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet å särskilda tider utgiva bidrag till förutvarande make, äger denne, så länge bidraget skolat utgå, erhålla livränta med belopp, som motsvarar bidraget. Livräntan må dock för tid till och med må-

Nuvarande lydelse

naden närmast före den, under vilken den berättigade fyller *sextiotsju* år, motsvara högst en tredjedel och för tid därefter högst en fjärdedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst.

Föreslagen lydelse

naden närmast före den, under vilken den berättigade fyller *sextiofem* år, motsvara högst en tredjedel och för tid därefter högst en fjärdedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst.

Finnas flera livränteberättigade och skulle enligt ovan angivna beräkningsgrunder livräntornas sammanlagda belopp överstiga en tredjedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, skola livräntorna, så länge anledningen härtill fortfar, nedsättas proportionellt så att de tillhopa uppgå till nysnämnda andel av den årliga arbetsförtjänsten.

Skall livränta, varom sägs i detta mom., utgå så länge livräntetagaren lever ogift och ingår livräntetagaren äktenskap före fyllda sextio år, utgives ett belopp för en gång, motsvarande tre årsbelopp av livräntan, beräknad utan hänsyn till stadgandena i nästföregående stycke och i 5 mom. här nedan.

Denna lag träder i kraft såvitt avser 1 §, 6 § 1 mom. och 3 mom. fjärde stycket, 14 och 23 §§ den 1 januari 1975 och i övrigt den 1 juli 1976. De nya bestämmelserna i 6 § 3 mom. första och andra styckena samt 7 § 2 mom. äger icke tillämpning i fråga om skada, som inträffat före den 1 juli 1976.

6 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1973:477) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1975–1979 till försäkringen för tilläggspension

Härigenom förordnas, med ändring av vad som föreskrivits i lagen (1973:477) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1975–1979 till försäkringen för tilläggspension, att den i 19 kap. 5 § lagen (1962:381) om allmän försäkring nämnda procentsatsen för uttag av avgift till försäkringen för tilläggspension skall för vart och ett av åren 1977–1979 utgöra elva och tre fjärdedels procent.

Denna lag träder i kraft en vecka efter den dag, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 7 juni 1974.

Närvarande: statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena ANDERSSON, statsråden STRÄNG, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON, SIGURDSEN, GUSTAFSSON, ZACHRISSON, LEIJON, HJELM-WALLÉN.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *förbättrade folkpensionsförmåner och en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern* och anför.

1 Inledning

Pensionsålderskommittén¹ har i februari 1974 i ett delbetänkande (SOU 1974:15) Sänkt pensionsålder m. m. lagt fram utredning och förslag i vissa frågor om den allmänna pensioneringens framtida utformning. Efter remiss har yttranden över betänkandet avgivits av socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, riks försäkringsverket, statens handikappråd, statens avtalsverk, statens personalpensionsverk, försäkringsinspektionen, länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus, Skaraborgs, Värmlands och Jämtlands län, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Handikappförbundets centralkommitté (HCK), De handikappades riksförbund (DHR), Försäkringskassförbundet, Pensionärernas riksförbund (PRO), Svenska personalpensionskassan (SPP), Svenska försäkringsbolags riksförbund, Kommunernas pensionsanstalt (KPA) samt Folksam. Några remissinstanser har bifogat yttranden som de inhämtat. Yttrande har därjämte kommit in från Riksförbundet för utvecklingsstörda barn.

Sedan Kungl. Maj:t uppdragit åt riks försäkringsverket att undersöka tillämpningen av gällande regler om invaliditetstillägg, invaliditetsersättning och vårdbidrag har verket i februari 1974 lagt fram utredning och förslag om förbättrade vårdbidrag och invaliditetsersättningar från folkpensioneringen (Stencil S 1974:1). Efter remiss har yttranden över riks försäkringsverkets förslag avgetts av socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, statens

¹ (S 1970:40) Ledamöter presidenten Liss Granqvist, ordförande, generaldirektören Gunnar Danielson samt riksdagsledamöterna Alvar Andersson, Göran Karlsson, Inge-Mar Mundebo, Yngve Persson och Carl Göran Regnell.

handikappråd, försäkringsinspektionen, statens personalpensionsverk, länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus, Skaraborgs, Värmlands och Jämtlands län, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, LO, TCO, SACO, SAF, HCK, DHR, Svenska diabetesförbundet, Försäkringskassförbundet, PRO, SPP samt KPA. Några remissinstanser har bifogat yttranden som de inhämtat. Yttranden har därjämte kommit in från Riksförbundet för utvecklingsstörda barn, Svenska psoriasisförbundet och Hörselfrämjandets riksförbund.

Jag avser nu att ta upp de i dessa utredningar behandlade frågorna om dels en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern och dels höjningar av folkpensionens grundbelopp, höjda pensionstillskott för dem som saknar ATP eller som har låga ATP-belopp, bättre pensionsförmåner för unga invalider och andra förtidspensionärer samt förbättrade vårdbidrag och invaliditetsersättningar från folkpensioneringen.

2 Gällande bestämmelser

2.1 Inledning

Den allmänna pensioneringen enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) omfattar folkpension och tilläggspension (ATP). Inom båda dessa system utgår pension i form av ålderspension, förtidspension och familjepension (tänkepension och barnpension). Dessutom förekommer inom folkpensioneringen vissa tilläggförmåner.

Pensionsförmåner från den allmänna försäkringen och flertalet av tilläggförmåner är ställda i relation till det s. k. basbeloppet, vilket för maj månad 1974 utgör 8 500 kr. Basbeloppet, som fastställs för varje månad, följer på grundval av konsumentprisindex skiftningar i prisläget. Till följd härav anpassas pensionsförmånernas storlek efter penningvärdeutvecklingen.

2.2 Folkpension

Folkpension tillkommer i princip varje svensk medborgare som är bosatt i Sverige eller som varit mantalsskriven här för det år under vilket han fyllt 62 år och för de fem åren närmast dessförinnan (5 kap. 1 § AFL). Genom konventioner har också utländska medborgare av vissa nationaliteter på särskilda villkor tillförsäkrats folkpensionsförmåner.

Ålderspension (6 kap. AFL) utgår fr. o. m. den månad varunder den försäkrade fyller 67 år. På framställning av försäkrad kan ålderspension utgå tidigare, dock tidigast fr. o. m. den månad då han uppnår 63 års ålder. Förtida uttag skall göras samtidigt för folkpension och tilläggspension. Pensionsuttaget kan också uppskjutas.

Tas ålderspensionen ut i förtid, minskas pensionen med 0,6% för varje månad som då pensionen börjar utgå återstår till ingången av den månad

då den försäkrade fyller 67 år. Uppskjuts uttaget ökas pensionen på motsvarande sätt. Hänsyn tas dock härvid inte till tid efter den månad under vilken den försäkrade fyller 70 år och inte heller till tid, då den försäkrade åtnjuter tilläggspension i form av ålderspension eller saknat rätt till folkpension. Framställning om förtida uttag av ålderspension kan återkallas. Reduktionen av pensionen vid förtida uttag är – liksom ökningen vid uppskjutet uttag – livsvarig och bygger på försäkringsmatematiska beräkningsgrunder. Ålderspension som uttas vid 67 års ålder utgör för en ensam pensionär 90 % av basbeloppet och för vardera av två makar 70 % av basbeloppet.

Förtidspension (7 kap. AFL) utgår till försäkrad, som fyllt 16 år, för tid före den månad, då han fyller 67 år eller ålderspension dessförinnan börjar utgå till honom, om hans arbetsförmåga på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan är nedsatt med minst hälften och nedsättningen kan anses varaktig. Kan nedsättningen av arbetsförmågan inte anses varaktig men kan den antas bli bestående avsevärd tid, har den försäkrade rätt till folkpension i form av sjukbidrag. Sjukbidraget är begränsat till viss tid. I övrigt gäller samma bestämmelser som för förtidspension.

Rätt till förtidspension tillkommer också arbetslös försäkrad, som fyllt 60 år och som till följd av arbetslöshet uppburit ersättning från erkänd arbetslöshetskassa under den längsta tid sådan ersättning kan utgå eller uppburit kontant arbetsmarknadsstöd under 450 dagar. Såsom ytterligare förutsättning för rätt till förtidspension i dessa fall gäller att den försäkrades möjlighet att bereda sig fortsatt inkomst genom sådant arbete som han tidigare utfört eller genom annat tillgängligt lämpligt arbete är nedsatt med minst hälften och att nedsättningen kan anses varaktig.

Förtidspensionens storlek graderas efter den försäkrades förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete så att försäkrad, vars förmåga eller möjlighet är nedsatt i sådan grad att intet eller endast ringa del därav återstår, är berättigad till hel förtidspension. Är förmågan eller möjligheten nedsatt i mindre grad men likväl med avsevärt mer än hälften, utgår två tredjedelar av hel förtidspension. I övriga fall utgår halv förtidspension.

Hel förtidspension utgår med samma belopp som en ålderspension som tas ut vid 67 års ålder.

Ålders- och förtidspension kan höjas med barntillägg, hustrutillägg, kommunalt bostadstillägg, invaliditetstillägg och pensionstillskott. Till ålderspension, som utbetalas före 67 års ålder kan dock de tre förstnämnda tilläggen inte utgå (9 kap. AFL).

Om förmågan eller möjligheten att bereda sig inkomst genom arbete väsentligt förbättrats för en försäkrad som åtnjuter förtidspension, skall pensionen dras in eller minskas med hänsyn till förbättringen (16 kap. 7 § AFL).

Vid tillämpningen av folkpensioneringens bestämmelser om ålderspension och förtidspension likställs gift pensionsberättigad, som stadigvarande lever åtskild från sin make, med ogift pensionsberättigad om inte särskilda skäl

föranleder till annat. Med gift pensionsberättigad likställs å andra sidan pensionsberättigad, som stadigvarande sammanbor med någon, med vilken han varit gift eller har eller har haft barn (10 kap. 1 § AFL).

Familjepension (8 kap. AFL) utgår i form av änkepension och barnpension.

En änka har rätt till änkepension under förutsättning att hon inte åtnjuter ålderspension. Hon skall dessutom antingen ha uppnått 36 års ålder vid mannens död och varit gift med honom i minst fem år eller ha vårdnaden om och stadigvarande bo tillsammans med barn under 16 år, som vid mannens död stadigvarande vistades i makarnas hem eller hos änkan. Upphör änka att ha barn under 16 år i hemmet, skall vid bedömandet av hennes rätt till pension i fortsättningen anses som om mannen avlidit då barnet upphörde att påverka rätten till pension och äktenskapet varat till nämnda tidpunkt.

För änka, vars rätt till änkepension grundar sig på sammanboende med barn under 16 år eller som vid mannens död eller den därmed jämställda tidpunkten fyllt 50 år, utgår änkepensionen med samma belopp som ålderspension från 67 år för en ensam ålderspensionär. För annan änka minskar pensionen med 1/15 för varje år, varmed änkans ålder vid mannens död eller den tidpunkt då hon upphörde att ha barn under 16 år i hemmet understeg 50 år. I förekommande fall kan jämte änkepension utgå kommunalt bostadstillägg och pensionstillskott. Fr. o. m. den månad då änkan fyller 67 år utbyts - i motsats till vad som är fallet inom tilläggs pensioneringen - änkepension mot ålderspension.

Med änka likställs i fråga om rätt till änkepension ogift eller frångild kvinna eller änka under förutsättning att kvinnan stadigvarande sammanbodde med ogift eller frångild man eller änkling vid dennes död och tidigare varit gift med honom eller har eller har haft barn med honom. Änkepension dras in om änkan ingår nytt äktenskap. Uppfyller en änka förutsättningarna för rätt till två eller flera av förmånerna barnpension, förtidspension, änkepension eller hustrutillägg, utgår endast en av förmånerna.

Barnpension utgår till barn under 18 år, vars fader eller moder eller båda föräldrar avlidit. Rätt till barnpension föreligger dock inte om barnet är adopterat av annan än den avlidne eller dennes make.

Barnpension utgör 25 % av basbeloppet efter var och en av föräldrarna. Barnpension utgår dock alltid med sådant belopp att pensionen, tillsammans med barnet tillkommande ATP i form av barnpension, utgör 60 % av basbeloppet om båda föräldrarna avlidit, 30 % av basbeloppet om barnet samtidigt uppbär bidragsförskott enligt lagen (1964:143) om bidragsförskott och 40 % av basbeloppet i övriga fall då barnet uppbär pension efter en av föräldrarna. I sistnämnda fall inräknas även sådan folkpension i form av änkepension, som utgår till kvinna som är barnets mor eller som varit gift med barnets far eller har eller har haft barn med honom, under förutsättning att barnet och kvinnan stadigvarande sammanbor. Om flera barn är be-

rättigade till barnpension, fördelas vid avräkningen änkepensionen lika mellan barnen.

Reglerna om samordning mellan pensionering och sjukförsäkring betyder bl. a. följande. Enligt 3 kap. 3 § AFL har den som åtnjuter hel förtidspension inte rätt till sjukpenning. En försäkrad, som åtnjuter hel förtidspension under månaden närmast före den under vilken han uppnått 67 års ålder, har inte heller som ålderspensionär rätt till sjukpenning. Annan ålderspensionär har, om han vid sidan av ålderspensionen har inkomst av förvärvsarbete, rätt till sjukpenning för 180 dagar efter ingången av den månad under vilken han fyllt 67 år eller fr. o. m. vilken han dessförinnan gjort förtida uttag av ålderspension. Den s. k. hemmaka-försäkringen upphör senast fr. o. m. månaden efter den då 67-årsåldern uppnås. En försäkrad kan vidare efter ingången av den månad under vilken han fyllt 67 år eller fr. o. m. vilken han dessförinnan gjort förtida uttag av ålderspension få ersättning för sjukhusvård i sammanlagt högst 365 dagar. De nu angivna dagantalen gäller i ett för allt, antingen det är fråga om en sammanhängande sjukperiod eller dagarna är uppdelade på flera sådana perioder.

2.3 Tilläggsförmåner m. m. inom folkpensioneringen

Tilläggsförmånerna inom folkpensioneringen utgörs av barntillägg, invaliditetstillägg, pensionstillskott, hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg. Härtill kommer de fristående folkpensionsförmånerna invaliditetsersättning och vårdbidrag.

Till ålders- eller förtidspension utgår barntillägg för varje barn under 16 år till den försäkrade eller hans hustru, om den försäkrade har vårdnaden om eller stadigvarande sammanbor med barnet. Barntillägg utgår inte till ålderspension som den försäkrade uppbär för tid före 67 år eller till pension som tillkommer gift kvinna som sammanbor med sin make.

Barntillägget utgör 25 % av basbeloppet. Om barnet är berättigat till barnpension utgör det 10 % av basbeloppet. Utgår förtidspension med två tredjedelar eller hälften av hel förtidspension, nedsätts barntillägget på motsvarande sätt. Åtnjuter den försäkrade ATP minskas honom tillkommande barntillägg med hälften av tilläggs-pensionen i den mån denna för år räknat överstiger halva basbeloppet.

Invaliditetstillägg är en förmån som i vissa fall kompletterar ålders- eller förtidspension. Sådant tillägg utgår om den försäkrade är ur stånd att reda sig själv och på grund härav vid upprepade tillfällen dagligen är i behov av hjälp av annan under förutsättning att hjälpbehovet uppkommit innan den försäkrade fyllde 63 år. Tillägget utgår vidare om den försäkrade är blind och blindheten inträtt innan den försäkrade uppnått 63 års ålder. Invaliditetstillägg kan slutligen utgå till försäkrad som uppbär partiell förtidspension. Förutsättning är att den försäkrade utför förvärvsarbete men

på grund av höggradig nedsättning i kroppsorgans funktion behöver avsevärd fortlöpande hjälp av annan person eller får vidkännas betydande merutgifter för färdmedel eller andra hjälpmedel för att kunna utföra arbetet. Med förvärvsarbetande jämförelses den som studerar om han är berättigad till studiehjälp eller studiemedel eller bara på grund av behovsprövning är utesluten från sådan förmån (9 kap. 2 § AFL).

Invalideringsersättning utgår inte till försäkrade som stadigvarande vårdas på vissa anstalter.

Invalideringsersättning utgör 30 % av basbeloppet per år.

Invalideringsersättning utgår till vissa försäkrade som fyllt 16 år och som inte åtnjuter pension enligt AFL. Sådan ersättning tillkommer dels försäkrad som är blind, om blindheten inträtt innan han fyllde 63 år, dels försäkrad som utför förvärvsarbete om han på grund av höggradig nedsättning i kroppsorgans funktion behöver avsevärd fortlöpande hjälp av annan person eller får vidkännas betydande merutgifter för färdmedel eller andra hjälpmedel för att kunna utföra förvärvsarbetet. Lika som i fråga om invalideringsersättning jämförelses studier med förvärvsarbete. Invalideringsersättning utgör antingen 60 eller 30 % av basbeloppet per år allt efter hjälpbehovets omfattning eller merutgifternas storlek (9 kap. 3 § AFL). Invalideringsersättning till blind utgör alltid 60 % av basbeloppet per år.

Försäkrad förälder äger för vård av barn som inte fyllt 16 år rätt till vårdbidrag, om barnet på grund av sjukdom, psykisk utvecklingsstörning eller annat handikapp för avsevärd tid och i avsevärd omfattning är i behov av särskild tillsyn och vård (9 kap. 4 § AFL).

Vårdbidrag utgår med belopp motsvarande hel förtidspension till ensamstående jämte pensionstillskott.

Till folkpension i form av ålderspension, förtidspension och änkepension utgår pensionstillskott enligt lagen (1969:205) om pensionstillskott. Pensionstillskottet utgör f. n. 15 % av basbeloppet och stiger den 1 juli varje år med 3 % av basbeloppet fram t. o. m. år 1978, då det uppnår 30 % av basbeloppet. Pensionstillskotten är inkomstprövade mot ATP-pension. Avräkningen är så konstruerad att den som uppbär 30 % av basbeloppet eller mera i ATP-pension inte får något pensionstillskott. Den som uppbär ATP-pension med lägre belopp än 30 % av basbeloppet får utfyllnad i form av pensionstillskott i årliga 3 %-steg till dess de sammanlagda förmånerna uppnår 30 %-nivån (garantinivån).

Regler om vissa inkomstprövade förmåner som utgår som tillägg till folkpension återfinns i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension.

Hustrutillägg tillkommer hustru till den som åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension om hustrun fyllt 60 år och själv inte åtnjuter folkpension samt makarna varit gifta minst fem år. När särskilda skäl föreligger kan hustrutillägg utgå även om hustrun inte fyllt 60 år eller äktenskapet varat kortare tid än fem år.

Hustrutilläggets maximibelopp utgör skillnaden mellan å ena sidan sammanlagda årsbeloppet av folkpension i form av ålderspension till två makar jämte två pensionstillskott och å andra sidan sådan pension till ogift jämte ett pensionstillskott. Vid denna beräkning skall man utgå från de ålderspensionsbelopp som gäller vid uttag fr. o. m. 67-års månaden.

Kommunalt bostadstillägg har numera införts i alla kommuner. Tillägget utgår till den som är mantalsskriven inom kommunen och har folkpension i form av ålderspension, förtidspension eller änkepension eller har hustrutillägg.

Tillägget utgår enligt de grunder kommunen själv bestämmer. Avvikelse från de i lagen fastställda inkomstprövningsreglerna får dock inte göras och inte heller får kommunen uppställa villkor om viss tids bosättning i kommunen eller liknande.

Kommunerna har i huvudsak utformat grunderna för det kommunala bostadstillägget enligt något av följande tre alternativ.

1. Ett lika stort tillägg utgår till alla pensionsberättigade inom kommunen, oberoende av pensionstagarens bostadskostnad.
2. Tillägget anknys i sin helhet till bostadskostnaden.
3. En del av tillägget utgår till alla, oberoende av bostadskostnaden, och en annan del är anknuten till bostadskostnaden.

Hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg får inte utgå till ålderspension för tid före den månad då den pensionsberättigade fyller 67 år.

Hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg är underkastade inkomstprövning. Reglerna härom innebär att förmånen minskas med pensionärens inkomster vid sidan av folkpensionen. Överstiger sidoinkomsten 2 000 kr. för ensamstående sker minskning med hälften av inkomst därutöver. För man och hustru är motsvarande gränobelopp sammanlagt 3 000 kr. Änkepension till den som blivit änka före den 1 juli 1960 är också helt eller delvis inkomstprövad. Avdrag sker med en tredjedel av sidoinkomst som överstiger 2 000 kr.

Riksdagen beslöt år 1973 att ett särskilt pensionstillägg skulle utgå för år 1974. I propositionen 1973:144 underströks angående detta pensionstillägg att tillägget infördes i avvaktan på pensionsålderskommitténs förslag rörande en förstärkning av standardgarantin för folkpensionärerna. Helt pensionstillägg utgår till alla som vid ingången av år 1974 var berättigade till folkpension med 3 % av basbeloppet. För försäkrade som blivit eller blir berättigade till folkpension senare under år 1974 utgår det särskilda pensionstillägget i förhållande till det antal månader som återstår av året.

Som en konjunkturstimulerande åtgärd utgick vidare enligt förslag i prop. 1974:25 i april 1974 ett extra pensionstillägg av engångskaraktär motsvarande 3 % av basbeloppet. Tillägget utgick som en fristående förmån till samtliga folkpensionärer.

2.4 Försäkringen för tilläggspension (ATP)

Tilläggspensioneringen innefattar ålderspension, förtidspension och familjepension som utgår utöver folkpensionen. Rätten till tilläggspension grundas på inkomsten av det förvärvsarbete som den försäkrade utför under sin aktiva tid och pensionen är avvägd i förhållande till denna inkomst (11–15 kap. AFL).

Den inkomst som blir pensionsgrundande inom ATP är den försäkrades inkomst av förvärvsarbete under åren fr. o. m. det då han fyller 16 år t. o. m. det då han fyller 65 år. Inkomster för år under vilket den försäkrade avlidit eller åtnjutit ålderspension eller förtidspension enligt lagen om allmän försäkring är dock inte pensionsgrundande. Förvärvsinkomsterna indelas i inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete (11 kap. 1 § AFL). Som inkomst av förvärvsarbete anses även bl. a. sjukpenning, föräldrapening och vårdbidrag enligt AFL, dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa, kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen om kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen.

Den pensionsgrundande inkomsten motsvarar summan av inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete i den mån den sammanlagda inkomsten överstiger ett visst minsta belopp, nämligen det vid årets ingång gällande basbeloppet. Maximigränsen för beräkning av den pensionsgrundande inkomsten utgör sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet (11 kap. 5 § AFL).

För varje år, för vilket pensionsgrundande inkomst fastställs för en försäkrad, skall pensionspoäng tillgodoräknas honom. Pensionspoängen utgör den pensionsgrundande inkomsten delad med basbeloppet vid årets ingång. I den mån den pensionsgrundande inkomsten härrör från inkomst av annat förvärvsarbete än anställning tillgodoräknas den försäkrade pensionspoäng i regel bara om tilläggspensionsavgift för året till fullo erlagts inom föreskriven tid. Å andra sidan kan pensionspoäng enligt särskilda regler tillgodoräknas försäkrad för år, varunder han åtnjutit förtidspension från tilläggspensioneringen, trots att ingen pensionsgrundande inkomst beräknas för sådant år (11 kap. 6 § AFL).

Ålderspension (12 kap. AFL) utgår under förutsättning att pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade för minst tre år. Pensionen utgår fr. o. m. den månad under vilken den försäkrade fyller 67 år med möjlighet till förtida och uppskjutet pensionsuttag efter samma regler som inom folkpensioneringen. Om den försäkrade gör förtida uttag av ålderspension tas vid pensionsberäkningen hänsyn även till pensionspoäng som kan föreligga för det år som närmast föregår det varunder pensionen börjar utgå. Tas pensionen således ut under det år, varunder den försäkrade fyller 66 år, eller tidigare, blir det alltså fråga om att först bestämma pensionen provisoriskt. Den omräknas sedan kännedom vunnits om pensionsgrundande inkomst och därmed poängtal även för det sista året före pensioneringen.

Storleken av den ålderspension som börjar utgå vid 67 års ålder motsvarar 60 % av produkten av basbeloppet för den månad för vilken pensionen skall utges och medeltalet av de pensionspoäng som tillgodoräknats den försäkrade. Har pensionspoäng tillgodoräknats för mer än 15 år beräknas medeltalet på de 15 högsta poängtalet (15-årsregeln). Har pensionspoäng tillgodoräknats för mindre än 30 år skall pensionen minskas med 1/30 för varje felande år (30-årsregeln). I pensioneringens inledningsskede har 30-årsregeln ersatts med en 20-årsregel för den som är född något av åren 1896-1914. För den som är född något av åren 1915-1923 fordras i stället för 30 år 21 år för den som är född år 1915, 22 år för den som är född år 1916 osv. Övergångsreglerna innebär att personer som är födda år 1914 och senare har möjlighet att förvärva full pension, medan de som är födda åren 1896-1913 maximalt kan få så många 20-delar av full pension som antalet år fr. o. m. år 1960 t. o. m. det då vederbörande fyller 65 år. Övergångsreglerna gäller, till skillnad från reglerna inom tilläggs pensioneringen i övrigt, enbart svenska medborgare.

Förtidspension (13 kap. AFL) utgår till försäkrad för tid före den månad då han fyller 67 år eller ålderspension dessförinnan börjar utgå till honom. Då en förtidspensionär uppnår 67 års ålder utbyts förtidspensionen mot ålderspension.

De grundläggande förutsättningarna för rätt till förtidspension är desamma som inom folkpensioneringen. Den försäkrades arbetsförmåga skall alltså på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan vara nedsatt med minst hälften och nedsättningen skall vara varaktig. Är nedsättningen av arbetsförmågan inte att anse såsom varaktig men kan den antas bli bestående avsevärd tid, kan den försäkrade liksom inom folkpensioneringen erhålla sjukbidrag, som är begränsat till viss tid men för vilket i övrigt gäller samma regler som beträffande förtidspension. Även om nedsättning av arbetsförmågan inte föreligger, har försäkrad som fyllt 60 år och som är varaktigt arbetslös rätt till förtidspension även från tilläggs pensioneringen under de förutsättningar som angivits beträffande förtidspension från folkpensioneringen. Pensionsgraderingen är densamma som inom folkpensioneringen. Förtidspensionen kan således vara hel, två tredjedels eller halv pension.

Storleken av hel förtidspension motsvarar i princip den ålderspension som den försäkrade skulle bli berättigad till om han började åtnjuta sådan pension fr. o. m. den månad då han uppnår 67 års ålder. Pensionen beräknas under antagande att den försäkrade även tillgodoräknas pensionspoäng (antagandepoäng) för varje år fr. o. m. det år då pensionsfallet inträffar t. o. m. det då han uppnår 65 års ålder. För att antagandepoäng skall få tillgodoräknas fordras att den försäkrade antingen vid tidpunkten för pensionsfallet haft en sjukpenninggrundande inkomst som svarar mot en årsinkomst av förvärvsarbete uppgående till minst det vid årets ingång gällande basbeloppet eller också kan tillgodoräkna sig pensionspoäng för tre av de fyra åren närmast

före året för pensionsfallet.

Antagandepoäng beräknas enligt den av två alternativa metoder som ger det för den försäkrade gynnsammaste resultatet. Den ena metoden innebär att antagandepoängen sätts lika med medeltalet av de två högsta poängtalerna under de fyra åren närmast före pensionsfallet. Den andra metoden innebär att antagandepoängen baseras på poängförvärven under samtliga år t. o. m. året närmast före pensionsfallet. Antagandepoängen sätts därvid lika med medeltalet för halva antalet av de år som kommer i fråga, varvid åren med de högsta poängtalerna väljs.

Förtidspension enligt reglerna om antagandepoäng förutsätter att den försäkrade vid 67 års ålder kan komma i åtnjutande av ålderspension. Antalet poängår t. o. m. det sextiofemte levnadsåret skall alltså, inberäknat åren med antagandepoäng, vara minst tre.

Om förutsättningar inte föreligger för att den försäkrade skall kunna få förtidspension med tillgodoräknande av antagandepoäng, fordras för rätt till förtidspension, att den försäkrade tillgodoräknats pensionspoäng för minst tre år före det år, under vilket pensionsfallet inträffade. Förtidspensionen beräknas då på grundval av föreliggande faktiska pensionspoäng enligt samma metod som ålderspension.

En försäkrads änka och barn har rätt till familjepension efter honom under förutsättning att han vid sin död var berättigad till förtidspension eller ålderspension från tilläggs pensioneringen eller skulle ha varit berättigad till förtidspension om hans arbetsförmåga vid tiden för dödsfallet varit så nedsatt som krävs för rätt till sådan pension (14 kap. AFL).

Änkepension utgår till änka efter den försäkrade om äktenskapet varat minst fem år och ingåtts senast den dag då den försäkrade fyllde 60 år. Efterlämnar den försäkrade barn som också är barn till änkan är änkan berättigad till änkepension även om nyssnämnda förutsättningar inte är uppfyllda. Änkepensionsrätten upphör om änkan gifter om sig. Upplöses det nya äktenskapet innan det bestått i fem år, skall änkepensionen börja utgå på nytt efter förste mannen.

Änkepensionen utgör en viss procent av den egenpension som utgick eller skulle ha utgått till den avlidne i form av ålderspension eller hel förtidspension. Var han ålderspensionär räknar man med en ålderspension av den storlek som gäller vid uttag från 67 års ålder.

Änkepensionens storlek är i övrigt beroende av om den försäkrade jämte änkan efterlämnar barn som är berättigat till pension efter honom. Finns inte något pensionsberättigat barn är änkepensionen 40 % av den försäkrades egenpension. Efterlämnar den försäkrade pensionsberättigat barn är änkepensionen 35 % av egenpensionen.

Barnpension tillkommer försäkrads barn under 19 år. Adoptivbarn har pensionsrätt efter adoptivföräldrarna men inte efter sina naturliga föräldrar. Har underhållsskyldighet mot barn utom äktenskap avlösts genom ett en-

gångsbelopp gäller motsvarande regel som beträffande barnpension inom folkpensioneringen (15 kap. 4 § AFL).

Storleken av barnpensionen är beroende av om pensionsberättigad änka finns och av familjemedlemmarnas antal. Efterlämnar en man änka och ett pensionsberättigat barn, blir barnets pension 15 % av faderns egenpension. Är ett barn ensamt pensionsberättigat, blir barnets pension 40 % av den avlidnes egenpension. Finns flera barn än ett, ökas de nu angivna procenttalen med tio för varje barn utöver det första. Det sammanlagda barnpensionsbeloppet fördelas lika mellan barnen.

Flera familjepensioner kan inte utgå samtidigt till samma person. Är någon för samma månad berättigad till flera tilläggs pensioner i form av familjepension – t. ex. barnpension efter både fader och moder eller änkepension och barnpension – utges sålunda endast den största av dem. En kvinnas rätt till änkepension påverkas emellertid inte av att hon samtidigt är berättigad till förtidspension eller ålderspension från tilläggs pensioneringen.

En försäkrad har med samtycke av sin make möjlighet att anmäla individuellt undantagande från försäkringen för tilläggs pension såvitt avser inkomst av annat förvärvsarbete än anställning. Undantagande gäller fr. o. m. året näst efter det då anmälan därom gjorts. Anmälan om undantagande kan återkallas av den försäkrade med verkan från nästföljande årsskifte, dock tidigast sedan undantagandet gällt i fem år. Den som har återkallat anmälan om undantagande kan sedan inte ånyo anmäla undantagande.

Har anmälan om undantagande skett skall vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst för den försäkrade för tiden efter det undantagandet trätt i kraft hänsyn inte tas till inkomst av annat förvärvsarbete än anställning (11 kap. 7 § AFL). Undantagande kan (enligt 12 kap. 2 § andra stycket AFL) också ha en viss reducerande effekt på framtida pension som grundas på inkomst av anställning.

2.5 Finansiering

Samtliga i avsnitt 2.2 och 2.3 angivna folkpensionsförmåner med undantag av kommunalt bostadstillägg finansieras med statliga medel.

Före år 1974 täcktes en del av folkpensionskostnaderna av en folkpensionsavgift som erlades av såväl löntagare som företagare för egen inkomst. Avgiften utgjorde 5 % av den till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomsten, dock högst 1 500 kr. Fr. o. m. inkomståret 1974 har folkpensionsavgiften ersatts av en socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen, som debiteras arbetsgivare och egenföretagare. Underlaget för denna avgift beräknas efter samma principer som i allmänhet gäller i fråga om socialförsäkringsavgifter. Inkomst som inte uppgår till 500 kr. för år beaktas inte och vidare bortses från den del av inkomsten som för år räknat överstiger sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet. Den som

har inkomst av annat förvärvsarbete än anställning skall erlägga avgift om han fyllt 16 år och inte uppbär ålders- eller förtidspension enligt AFL eller vid ingången av inkomståret fyllt 65 år. Avgiften utgör f. n. 3,3% av avgiftsunderlaget.

De kommunala bostadstilläggen finansieras av vederbörande kommun.

Tilläggs pensioneringen finansieras helt genom avgifter på inkomst av förvärvsarbete. Avgift för inkomst av anställning betalas av arbetsgivaren. Avgiften beräknas kollektivt på summan av vad arbetsgivaren under året betalat i lön till sina anställda. Denna summa skall dock först minskas med dels ett belopp, motsvarande det vid årets början gällande basbeloppet multiplicerat med genomsnittliga antalet arbetstagare under året, dels den del av varje arbetstagares lön som överstiger sju och en halv gånger basbeloppet. För inkomst av annat förvärvsarbete än anställning betalar de försäkrade själva en tilläggs pensionsavgift. Denna beräknas på den del av den pensionsgrundande inkomsten som härrör från sådant arbete. Procentsatsen fastställs av Kungl. Maj:t med riksdagen och skall vara så avvägd att avgifterna tillsammans med andra tillgängliga medel täcker dels pensionsutbetalningar, förvaltningskostnader och övriga utgifter som åvilar försäkringen, dels erforderlig fondering. Avgifterna tillförs allmänna pensionsfonden. Procentsatsen utgör för år 1974 10,5% och skall utgöra 10,75% för år 1975 samt 11% för åren 1976–1979.

Reglerna om försäkringens finansiering finns i 19 kap. AFL och i de särskilda lagarna om procentsatsen för uttag av avgift till försäkringen för tilläggs pension (SFS 1973:476 och 477).

3 Pensionsålderskommitténs förslag till reformer

3.1 Sammanfattning av kommitténs förslag

Pensionsålderskommittén föreslår i betänkandet att den allmänna pensionsåldern den 1 januari 1976 sänks till 65 år. Denna reform hör enligt kommitténs uppfattning förenas med pensionsreformer som medför påtagliga förbättringar för dem som redan är pensionärer. På grund härav framlägger kommittén också förslag om andra väsentliga reformer inom folkpensioneringen. Enligt kommitténs mening bör en allmän höjning av folkpensionens grundbelopp för alla folkpensionärer genomföras och därefter kompletteras med särskilda pensionshöjningar för dem som inte kunnat förvärva ATP eller har låga ATP-belopp. Därutöver föreslår kommittén särskilda förbättringar av förtidspensionerna med särskild inriktning på dem som invalidiserats i unga år. Avvägningen av reformförslagen har skett med beaktande av önskemålet att utjämna relationen mellan giftas och ogiftas folkpensionsförmåner. Kommittén har vidare beaktat att riks försäkringsverket och 1972 års skatteutredning samtidigt med kommittén utarbetat

förslag rörande förbättringar av folkpensioneringens invalidförmåner resp. mildare inkomstprövningsregler beträffande kommunala bostadstillägg.

Från dessa utgångspunkter framlägger kommittén förslag om att folkpensioneringens grundförmåner den 1 januari 1975 höjs från 90 % till 95 % av basbeloppet för ensam pensionär och från 140 % till 155 % av basbeloppet för pensionärspar. Vidare föreslår kommittén att pensionstillskottens årliga höjning fr. o. m. den 1 juli 1976 blir 4 % av basbeloppet för ensam pensionär och för var och en av två makar i stället för som nu 3 %. Den garantinivå som pensionstillskotten skall ge höjs successivt från 30 % till 45 % av basbeloppet. De sålunda höjda pensionstillskotten föreslås fördubblade för förtidspensionärerna och pensionstillskottens garantinivå för förtidspensionärer föreslås stiga successivt till 90 % av basbeloppet. Pensionsstillskotten skall enligt dessa förslag stiga under tiden fram t. o. m. den 1 juli 1981.

Kostnaderna för de pensionsreformer som kommittén föreslår framgår av tabell 1. Kommitténs beräkningar har skett på grundval av det basbelopp på 8 100 kr. som gällde för februari 1974.

Tabell 1

Reformförslag	Ikraft- trädande	Kostnad i milj. kr. jämfört med föregående år			
		1975	1976	1977	1978
1. Folkpensionens grundbelopp höjs från 90 % till 95 % av basbeloppet för ensam pensionär och från 140 % till 155 % av basbeloppet för pensionärspar	1/1-75	700			
2. Pensionsåldern sänks till 65 år	1/1-76		1 540	60	70
3. Pensionstillskottens årliga höjning ökas från 3 % till 4 % av basbeloppet. Garantinivån höjs successivt från 30 % till 45 % av basbeloppet	1/7-76		65	135	145
4. De ökade pensionstillskotten fördubblas för förtidspensionärer med en successiv höjning av garantinivån till 90 % av basbeloppet	1/7-76		120	140	35

Den sammanlagda reformkostnaden för kommitténs förslag uppgår således till omkring 3 000 milj. kr., fördelad med ungefär lika belopp på pensionsåldersreformen och de övriga folkpensionsreformerna.

Av de angivna beloppen avser 2 140 milj. kr. statens folkpensionskostnader, 100 milj. kr. kommunernas kostnader för kommunala bostadstillägg och 770 milj. kr. ATP.

För att finansiera statens kostnader för de föreslagna folkpensionsreformerna föreslår kommittén en höjning av arbetsgivarnas och egenföretagarnas

socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen från 3,3 % till 3,6 % år 1975 och till 4,5 % år 1976. För år 1977 beräknar kommittén en höjning av det erforderliga avgiftsuttaget med ytterligare 0,3 procentenheter. Merkostnaderna för ATP till följd av den sänkta pensionsåldern föreslås av kommittén finansierade genom en höjning av ATP-avgiften med 0,75 % till 11,75 % för åren 1976–1979. Beträffande finansieringen finns i kommitténs betänkande två reservationer.

Kommittén avser att senare redovisa sina överväganden om bl. a. flexibel pensionsålder, standardsäkring inom tilläggs pensioneringen och mer enhetliga regler för avgiftsberäkningen inom socialförsäkringarna.

3.2 Allmän pensionsålder

3.2.1 Sänkning av den allmänna pensionsåldern

Pensionsåldern inom den allmänna pensioneringen har varit bestämd till 67 år sedan år 1914. Kommitténs direktiv har inneburit ett uppdrag att förutsättningslöst utreda frågan om en sänkning av den allmänna pensionsåldern. I detta uppdrag innefattas också utformning av regler som kan möjliggöra en ökad grad av valfrihet och flexibilitet beträffande tidpunkten för pensioneringen.

Kommittén påpekar att pensionsåldern varierar olika länder emellan men understryker att jämförelser enbart mellan vad som betecknas som pensionsålder inte är rättvisande. Detta beror på bl. a. att innebörden av ordet pensionsålder varierar och att rätten till pension ofta är beroende av inkomstprövning. Kommittén konstaterar emellertid att det internationellt sett föreligger en viss tendens till sänkning av pensionsåldern.

Då det gäller svensk tjänstepension finner kommittén att utvecklingen har gått mot enhetliga regler, innebärande i princip en pensionsålder av 65 år. Flertalet förvärvsarbetande – stats- och kommunalanställda, tjänstemän i privat tjänst och med fullständigt ikraftträdande 1975 i stort sett alla kollektivanställda arbetare – har genom avtal tillförsäkrats denna pensionsålder. Härtill kommer att en tendens till höjning av pensionsåldern för dem som haft särskilt låga pensionsåldrar varit rådande under senare år.

Kommittén har prövat möjligheten att helt överge begreppet pensionsålder. Man skulle då tänka sig att knyta pensioneringen till en nedtrappning av arbetsinsatsen så att arbetsinkomsten successivt ersattes av pension. Kommittén konstaterar emellertid att begreppet allmän pensionsålder inte ens i ett system av nu nämnd art torde kunna helt utmönstras eftersom det för flera kategorier – t. ex. hemmamakar och egenföretagare – inte skulle kunna ges ett praktiskt innehåll. Begreppet allmän pensionsålder får enligt kommittén i ett system med än flexiblare åldersgränser än det nuvarande den innebörden att det utgör den gräns vid vilken oreducerad pension bör utgå utan någon prövning av inkomster eller arbetsförhållanden.

Kommittén påpekar att den allmänna pensionsåldern blivit mer än ett tekniskt begrepp. Pensionsåldern har också fått en psykologisk betydelse genom att till denna ålder ofta rent faktiskt knyts avgången från tjänsten och att det på så sätt för många människor är vanligt att lägga om sin livsföring vid denna ålder.

Då det gäller frågan vid vilken ålder den ovillkorliga rätten till oreducerad ålderspension skall inträda finner kommittén att pensionsåldern 67 år f. n. allmänt sett gäller endast för dem som inte omfattas av pensionsanordningar vid sidan av den allmänna pensioneringen. Kommittén påpekar att frågan om en sänkning av pensionsåldern inom den allmänna pensioneringen på grund härav har kommit att uppfattas som en rättvisefråga.

Dagens pensionärer har – erinrar kommittén – främst genom tillkomsten av ATP tillförsäkrats en levnadsstandard vilken för de flesta inte ligger väsentligt lägre än standarden före pensioneringen. Härigenom har många, särskilt de som upplever arbetet som tungt, enformigt eller ointressant, kommit att uppfatta pensioneringen som något eftersträvansvärt. Man ser fram emot pensionärstillvaron som en fritid, som man vill hinna utnyttja innan krafterna definitivt avtagit.

Den allmänna uppfattningen är numera enligt kommittén att det bör finnas möjlighet för den som så önskar att med oreducerad ålderspension dra sig tillbaka från arbetet vid en tidigare tidpunkt än den nuvarande pensionsåldern 67 år. För löntagare i allmänhet är detta önskemål redan tillgodosett genom de särskilda tjänstepensioneringar som successivt tillkommit. Kommittén finner det naturligt och önskvärt att den allmänna pensioneringen anpassar sig efter den utveckling som ägt rum inom arbetslivet.

Kommittén påpekar att en sänkning av pensionsåldern i hög grad är en fråga om resurser. I en vid betänkandet fogad bilaga redogörs för tänkbara samhällsekonomiska verkningar av en sänkning till 65 år av pensionsåldern. Intresset koncentreras därvid till återverkningarna på produktionen och till den förändring i konsumtion och sparande som kan antas bli en följd av pensionsålderssänkningen. Beräkningarna visar att en mycket stor del av befolkningen har lägre pensionsålder än 67 år på grund av annan pensionering än den allmänna. Detta förhållande utgör enligt kommittén skäl till att en lagstadgad pensionsålderssänkning till 65 år kan antas medföra ett förhållandevis ringa produktionsbortfall.

Mot bakgrund av de förhållanden som nu refererats föreslår kommittén att den allmänna pensionsåldern sänks till 65 år.

Kommittén understryker att avsikten med detta förslag självfallet inte är att begränsa den valfrihet beträffande pensioneringstidpunkt som det nuvarande systemet innehåller. En sänkning av den allmänna pensionsåldern ger enligt kommittén också möjligheter till en ytterligare utbyggd flexibilitet i detta avseende. Sänkningen av den allmänna pensionsåldern har emellertid av kommittén bedömts vara så angelägen att den inte bör upphållas av kommitténs fortsatta utredningsarbete i denna fråga.

3.2.2 *Ikraftträdande av pensionsålderssänkningen*

Enligt kommitténs uppfattning bör sänkningen av den allmänna pensionsåldern ske så snart som möjligt. Mot bakgrund av de betydande reformkostnaderna belyser kommittén alternativen att låta reformen i hela sin omfattning träda i kraft vid ingången av ett visst år eller att låta ikraftträdandet ske successivt. Det förstnämnda alternativet innebär att tre års-klasser blir ålderspensionärer under samma år. Det andra alternativet skulle kunna innebära t. ex. att åldersklassen 66 år fick pension ett år under det att åldersklassen 65 år blev berättigad till pension något eller några år senare.

Vid bedömningen av olika alternativ har kommittén kommit till uppfattningen att pensionsålderssänkningen bör ske i ett steg. Avgörande för detta ställningstagande är att man härigenom får en enkel och klar regel, som genast vid ikraftträdandet ger alla i de aktuella åldersklasserna rätt till pension. Genom att 65-årsåldern i stort sett redan har genomförts på arbetsmarknaden genom avtal kommer därjämte enligt kommittén en sänkning inte att mera allvarligt inverka på tillgången på arbetskraft.

I fråga om tidpunkten för ikraftträdandet framhåller kommittén att det för den allmänna försäkringens administration är nödvändigt med en viss förberedelsestid. Det är också viktigt att de på kollektivavtal grundade tjänstepensionsordningarna hinner anpassas till den nya situationen. Kommittén understryker att arbetsmarknadens parter måste ges skälig tid för en sådan anpassning. Med hänsyn härtill borde ikraftträdandet ske först avsevärd tid efter det förslag framlagts och beslut fattats. För att tiden för ikraftträdandet inte skjuts alltför långt fram talar å andra sidan enligt kommittén det angelägna i att de grupper som nu har högre pensionsålder får sin pensionsålder sänkt till 65 år så snart som möjligt. Mot bakgrund av de synpunkter för vilka nu redogjorts föreslår kommittén att pensionsålderssänkningen skall träda i kraft den 1 januari 1976.

3.2.3 *Förtida och uppskjutet uttag av ålderspension*

Av kommitténs betänkande framgår att i runt tal 62 000 pensionärer i februari 1974 hade ålderspension som uttagits före 67 års ålder från folkpensioneringen. Motsvarande antal för tilläggspensioneringen utgjorde ca 37 000. Antalet pensionärer med pension som uttagits först efter 67 års ålder utgjorde ca 2 300 inom folkpensioneringen och ca 1 900 inom tilläggspensioneringen.

Kommittén anser att det inte finns tillräckliga skäl att i avvaktan på den fortsatta utredningen om rörlig pensionsålder nu föreslå ändringar i gällande regler om förtida och uppskjutet uttag.

Vad därefter angår det nuvarande beståndet i förtid uttagna och uppskjutna pensioner påpekar kommittén att pensionärer som gjort förtida uttag av ålderspension efter pensionsålderssänkningen kan komma att finna den re-

duktion som gäller orättvis och att pensionärer som uppskjutit uttaget av ålderspension i motsvarande situation kan komma att anse påslaget för litet. Kommittén diskuterar därför möjligheterna att i samband med pensionsålderssänkningen föreskriva att pension som uttagits före eller efter 67-årsåldern skall uppräknas med det belopp som ålderssänkningen motsvarar (0,6 % x 24 månader). Kommittén finner emellertid – med beaktande särskilt av hela den pensionärskader som enligt tidigare regler pensionerats vid 67 års ålder – att rättviseskäl lika gärna kan åberopas mot ett omräkningssystem av antytt slag. Kommittén kommer därför till den uppfattningen att någon omräkning av det bestånd av i förtid uttagna resp. uppskjutna pensioner som finns vid tidpunkten för pensionsålderssänkningen inte bör ske.

För vissa åldersklasser fordras emellertid enligt kommittén särskilda övergångsregler eftersom effekterna av ett förtida eller uppskjutet uttag i anslutning till pensionsålderssänkningen utan sådana bestämmelser skulle bli otillfredsställande. Som exempel härpå kan nämnas att en person som fyller 65 år den 15 januari 1976 vid ett uttag av ålderspension i december 1975 skulle erhålla en livsvarig reduktion av pensionen motsvarande två års förtida uttag. Väntar han däremot till januari 1976 med att ta ut sin pension utgår pensionen med oducerat belopp. De föreslagna övergångsreglerna avser personer som är födda under något av åren 1909–1912 och som således inte uppnår 67 års ålder före den 1 januari 1976. Reglerna innebär att minskningen av pensionen vid förtida uttag inte skall ske med högre belopp än som föranleds av det antal månader varunder pensionen utgått före sistnämnda dag. Till detta antal skall läggas de månader med förtida uttag som därefter kan återstå till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller 65 år eller återkallar sitt förtida uttag.

Vad gäller uppskjutet uttag föreslår kommittén som huvudregel att för den som vid pensionsålderssänkningen ikraftträdande inte fyllt 67 år och som börjar ånjuta ålderspension först senare än fr. o. m. den månad varunder han fyller 65 år vid ökningens beräkning inte tas hänsyn till tiden före den 1 januari 1976. För en person som före reformens ikraftträdande fyllt 67 år men uppskjutit sitt uttag av ålderspension föreslår kommittén vidare att ökningen skall beräknas med tillämpning av lagrummen i deras äldre lydelse.

3.2.4 Tilläggsförmåner m. m.

Pensionstillskott utgår enligt gällande regler med reducerat belopp till ålderspension som uttagits före 67 års ålder. Motsatsen gäller vid uppskjutet uttag. Kommittén påpekar att meningen är att pensionen för dem som pensionerats i framtiden skall erbjuda i princip samma förmåner från 65 års ålder som nu utges från 67 års ålder. Kommitténs förslag innebär därför att nuvarande konstruktion med reduktion resp. uppräkning av pensionstillskott förändras på så sätt att pensionstillskott till pension uttagen efter

63 men före 65 års ålder reduceras och att pensionstillskott till pension uttagen efter 65 men före 70 års ålder uppräknas.

Då det gäller kommunalt bostadstillägg till ålderspension utgår sådant nu inte förrän vid 67 års ålder. Kommittén föreslår på liknande grunder som i fråga om pensionstillskotten att reglerna för det kommunala bostadstillägget i samband med pensionsålderssänkningen ändras på sådant sätt att tillägget kan utgå från 65 års ålder.

På motsvarande sätt föreslås att åldersgränsen 67 år beträffande hustrutillägg och barntillägg till ålderspension sänks till 65 år i samband med sänkningen av pensionsåldern.

En sänkning av pensionsåldern till 65 år medför att rätten till invaliditetsersättning kommer att upphöra vid denna ålder. Enligt kommitténs uppfattning kan någon invändning inte resas mot en sådan följd av sänkningen. Kommittén hänvisar därvid till att den försäkrade enligt kommitténs förslag fr. o. m. denna tidpunkt skall erhålla dels pension och dels – i den mån förutsättningar härför föreligger – invaliditetstillägg.

3.2.5 Pensionspoäng för det sextiofjärde och sextiofemte levnadsåret

Enligt gällande bestämmelser påverkas tilläggspensionens storlek inte av inkomsten för det år som närmast föregår det, varunder den försäkrade fyller 67 år och ålderspension således normalt börjar utgå. Kommittén framhåller att detta har administrativa fördelar. Eftersom den pensionsgrundande inkomsten för ett år inte kan fastställas förrän ett gott stycke in på följande år, skulle nämligen uppgift om pensionspoäng för det sextiosjätte året i många fall inte föreligga då ålderspensionen skulle börja utgå. Pensionsbeslutet skulle då få grundas på en provisorisk uppskattning av pensionspoängen för det sista året och få revideras sedan pensionspoängen för detta år fastställts definitivt. Sådana provisoriska beslut förekommer med nuvarande regler bl. a. vid förtida uttag av ålderspension. Vid en sänkning av pensionsåldern till 65 år aktualiseras motsvarande fråga om möjligheterna att tjäna in pensionspoäng för det sextiofjärde och sextiofemte levnadsåret. Regeln att pensionsgrundande inkomst inte beräknas för de sista åren före uppnåendet av pensionsåldern är enligt kommittén endast i sällsynta undantagsfall avgörande för om ålderspension över huvud skall utgå eller ej. Kommittén erinrar vidare om att det nuvarande systemet ger möjlighet till poängförvärv under maximalt 50 år medan poängår utöver 30 saknar betydelse för pensionsberäkningen enligt den s. k. 30-årsregeln.

Från nu nämnda utgångspunkter överväger kommittén om det finns anledning att vid en sänkning av pensionsåldern behålla möjligheten att tjäna in pensionspoäng under det sextiofjärde och sextiofemte levnadsåret. Kommittén stannar därvid för uppfattningen att möjligheten till poängförvärv under det sextiofemte året utan större olägenhet kan tas bort sedan försäkringen kommit i full funktion. Till stöd för sitt ställningstagande anför

kommittén bl. a. att tidsmarginalen mellan maximalt möjlig intjänandetid och den tid som fördras för oavkortad tilläggspension, även om man tar bort möjligheten att tjäna in poäng under såväl det sextiofjärde som det sextiofemte levnadsåret, skulle bli så stor som $(50-30-2=)$ 18 år. I normalfallen har det därför enligt kommittén inte någon betydelse om man tar bort dessa möjligheter till poängförvärv. Det ges alltså utrymme för frånvaro från arbetsmarknaden under så många år att utbildning, militärtjänst och jämförbara avbrott i förvärvsarbetet väl ryms inom marginalen. Även avbrott i samband med barnsörd och omvårdnad om minderåriga barn ryms enligt kommittén normalt sett inom den angivna tidsmarginalen.

För vissa grupper anser kommittén emellertid att ett borttagande av möjligheten att intjäna poäng under det sextiofemte året skulle få betydelse. Kommittén riktar i detta sammanhang uppmärksamheten på övergångsgenerationen inom ATP, dvs. de försäkrade som fötts under åren 1896–1923 (AFL 15 kap. 1 §).

För dem som är födda under åren 1896–1914 har enligt övergångsreglerna till ATP 30-årsregeln ersatts med en 20-årsregel. För dem som är födda under tiden 1915–1923 behövs i stället för 30 år följande antal poängår för full pension:

Födelseår	Antal poängår
1915	21
1916	22
1917	23
1918	24
1919	25
1920	26
1921	27
1922	28
1923	29

Reglerna för övergångsgenerationen – hit räknas som framgår av det föregående åldersklasserna fram t. o. m. dem som pensioneras i slutet av 1980-talet – innebär att varje poängår har betydelse för pensionens storlek. Om möjligheten till poängförvärv för det sista året togs bort skulle detta, framhåller kommittén, medföra en lägre pensionsnivå.

Det kan därför enligt kommittén inte komma i fråga att ta bort möjligheten till poängförvärv under det sextiofemte året för övergångsgenerationen. Kommittén är därvid medveten om att ett bibehållande av möjligheten till poängförvärv för detta år sedan pensionsåldern sänkts till 65 år kommer att medföra dels den konsekvensen att försäkrad kan tjäna in pensionsrätt på inkomster som han förskaffat sig efter det han börjat uppbära ålderspension, dels en administrativ merbelastning på så sätt att en provisorisk poängberäkning får ske i avvaktan på att den slutliga poängen kan fastställas.

Kommitténs förslag innebär att möjlighet till poängförvärv under det sextiofemte levnadsåret bibehålls för dem som är födda senast år 1924. För

de yngre åldersklasserna däremot föreslår kommittén att i normala fall poäng ej skall tillgodoräknas för det sextiofemte levnadsåret.

Skulle en försäkrad som tillhör övergångsgenerationen göra förtida uttag av ålderspension anser kommittén att möjlighet till poängberäkning för det sextiofemte året inte bör föreligga. Kommittén påpekar vidare att inkomsten under det inkomstår då pensionsåldern uppnås ibland kommer att vara så låg att någon poäng inte kan tillgodoräknas den försäkrade. Enligt kommittén kan emellertid ett fortsatt förvärvsarbete efter den månad då pension kan börja utgå vara till stor fördel om inkomsten därigenom kommer att överstiga basbeloppet. Den försäkrade erhåller då pensionspoäng för detta år. Även ett kortvarigt uppskjutet uttag medför dessutom en uppräknig av ålderspensionen.

3.2.6 Vissa konsekvenser av en sänkning av pensionsåldern

Då det gäller den allmänna sjukförsäkringen anser kommittén att åldersgränsen för hemmamekeförsäkringen (3 kap. 3 § andra stycket AFL) bör sänkas från 67 till 65 år. Åldersgränserna vid beräkning av tid för ersättning för sjukhusvård och sjukpenningtid (3 kap. 3 § första stycket och 4 kap. 3 § AFL) bör på motsvarande sätt sänkas från 67 till 65 år.

Beträffande konsekvenserna för yrkesskadeförsäkringens del framhåller kommittén i huvudsak följande. Yrkesskadelivränta fastställs enligt regler i 16 och 20 §§ lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring (YFL) att utgå med visst belopp fram till dess livräntetagaren fyller 67 år och med reducerat belopp för tiden därefter. Denna åldersgräns bör enligt kommitténs mening sänkas till 65 år i samband med en sänkning av den allmänna pensionsåldern såvitt gäller framtida yrkesskadefall. För äldre yrkesskadade, dvs. sådana yrkesskadade som vid tidpunkten för pensionsålderssänkningen enligt lagkraftägande beslut har rätt till oreducerad livränta fram till 67-årsåldern, bör samordningen enligt kommittén lösas inom ramen för nuvarande samordningsbestämmelser, som anger ett tak för de sammanlagda förmånerna. Motsvarande samordningsproblem uppkommer såvitt gäller ersättning för skada som inträffar under militärtjänstgöring. Kommittén föreslår därför enahanda ändringar i militärsättningsförordningen (1950:261). Följdändringar föreslås i författningar om omreglering av äldre yrkesskadelivräntor och militärsättningar.

Även i annan lagstiftning – t. ex. inom arbetslöshetsförsäkringen och lagstiftningen om anställningsskydd – förekommer åldersgränser med anknytning till den allmänna pensionsåldern. Kommittén avser att återkomma till dessa frågor i senare betänkande i samband med behandlingen av frågan om en utbyggd flexibilitet inom pensioneringen.

3.2.7 Kostnader för pensionsålderssänkningen

Kommitténs förslag om en generell sänkning av pensionsåldern inom den allmänna pensioneringen till 65 år med konsekvensändringar beträffande tilläggsförmåner m. m. beräknas av kommittén medföra följande kostnadsökningar beräknade på grundval av det basbelopp på 8 100 kr. som gällde för februari 1974.

Folkpension (inkl. pensionstillskott)	735 milj. kr.
Tilläggs pension	640 "
Hustrutillägg	65 "
Kommunalt bostadstillägg	100 "
Summa	<u>1 540</u> "

För tilläggs pensioneringens vidkommande kommer kostnaden enligt kommittén att stiga avsevärt under de följande åren beroende på att såväl antalet pensionärer med tilläggs pension som pensionernas belopp ökar kraftigt. Kostnadsökningen under de närmaste åren har av kommittén beräknats uppgå till följande i fast penningvärde (basbelopp 8 100 kr.) angivna belopp.

År	Kostnadsökning
1977	700 milj. kr.
1978	770 "
1979	840 "

3.3 Folkpensionernas standardutveckling och avvägningen av folkpensionsbeloppen för gift och ogift pensionär

Kommitténs direktiv då det gäller standardsäkring inom den allmänna pensioneringen har inneburit ett uppdrag att utreda behovet och möjligheterna att förstärka de garantier rörande pensionsnivån som följer av nu gällande bestämmelser. Kungl. Maj:t har vidare – med överlämnande av riksdagens skrivelse 1973:45 och socialförsäkringsutskottets betänkande 1973:8 – uppdragit åt kommittén att utreda frågan om lika pensionsförmåner för gifta och ogifta.

Kommittén påpekar att förslaget om en sänkning av den allmänna pensionsåldern blir en betydelsefull reform för stora grupper blivande pensionärer. Enligt kommitténs uppfattning bör en så genomgripande förbättring av pensionerna för blivande pensionärer kombineras med en förstärkning av pensionerna för dem som redan är pensionärer. En generell uppräknings av folkpensionernas belopp bör således enligt kommittén ske i anslutning till pensionsåldersreformen. Fortsatta överväganden beträffande standard-säkringsfrågan kommer kommittén att redovisa i ett senare betänkande.

I samband med att en uppräknig av pensionsbeloppen företas bör man enligt kommittén så långt möjligt försöka efterkomma det av riksdagen uttalade önskemålet om att minska skillnaderna i pensionsförmånerna till ensam pensionär resp. till vardera av två makar. Kommittén framhåller att det inte är möjligt att på en gång företa en fullständig utjämning – en sådan skulle enligt gjorda beräkningar medföra en ökning av de årliga pensionskostnaderna med i runt tal en miljard kr. – men att ett steg i utjämnande riktning framstår som i hög grad önskvärt.

Enligt kommitténs uppfattning ter det sig naturligt att anknyta till utgången av kalenderåret 1974, för vilket det särskilda pensionstillägget utgår, och att då vidta förbättringar i avseende på pensionsbeloppen. De generella höjningarna av pensionsbeloppen bör alltså enligt kommittén genomföras den 1 januari 1975. Från samma tidpunkt bör enligt kommittén vidtas den justering av relationen mellan gifts och ogifts pensionsförmåner som kommittén förordar.

Utöver höjning av grundförmånerna och justering av relationerna mellan pensionsförmånerna för gifta och ogifta bör reformprogrammet enligt kommittén också innehålla särskilda pensionsförbättringar för dem som har störst behov därav. Under senare år har förbättringar med detta syfte ägt rum genom pensionstillskotten. Det finns enligt kommittén all anledning att fortsätta på den inslagna vägen. Pensionstillskotten bör därför räknas upp inom ramen för tillgängliga resurser. Bibehåller man konstruktionen att pensionstillskotten utgår med samma belopp till ensam pensionär och till var och en av två makar, vinner man enligt vad kommittén framhåller även därigenom en viss utjämning av pensionsförmånerna mellan gift och ogift. I detta sammanhang bör också enligt kommittén reglerna om avräkning mot tilläggspension anpassas till pensionstillskottens högre nivå. Höjningen av pensionstillskotten bör enligt kommittén vidtas något senare än den generella höjningen av pensionsbeloppen och börja genomföras den 1 juli 1976.

1968 års reform med införande av pensionstillskott innebar att i lagen fastslogs en successiv utbyggnad av pensionstillskotten under en tioårsperiod. Enligt nu gällande regler skall den sista höjningen ske den 1 juli 1978. Då reglerna antogs utgick man från att det i en framtid skulle prövas i vad mån en fortsatt utbyggnad borde ske efter nämnda tidpunkt. Kommittén anser att tiden nu är mogen att ta ställning härtill. Ett beslut om en vidare utbyggnad bör enligt kommittén fattas i god tid bl. a. av det skälet att reglerna om pensionstillskotten är av stor betydelse för den långsiktiga planeringen av pensionssystemet.

Vid en samlad bedömning av de önskemål som kommittén övervägt stannar kommittén för att föreslå följande reformprogram för folkpensionernas standarduppräknig. Med verkan från den 1 januari 1975 bör grundförmånen från folkpensioneringen höjas till 95 % av basbeloppet för ogift och 155 % av basbeloppet för två makar tillsammans. Härigenom får – fram-

håller kommittén - alla pensionärer en avsevärd förbättring av sina förmåner så snart som det är praktiskt möjligt. I överensstämmelse med kommitténs principiella inställning att den giftes förmåner bör höjas snabbare än den ogiftes tas också ett så stort steg i denna riktning som kommittén med hänsyn till tillgängliga resurser nu ansett möjligt.

Fr. o. m. den 1 juli 1976 bör pensionstillskotten årligen stiga med 4 % av basbeloppet i stället för nuvarande 3 % och en successiv höjning av garantinivån inledas. Samtidigt föreslår kommittén att den tid, under vilken pensionstillskotten skall fortsätta att stiga, förlängs till den 1 juli 1981. Pensionärer utan ATP-pension får enligt förslaget då pensionstillskott som uppgår till 45 % av basbeloppet och pensionärer med låg ATP-pension en utfyllnad till 45 % av basbeloppet. Genom dessa åtgärder tas enligt kommittén ytterligare ett steg i standardförbättrande riktning, och den giftes förmåner närmar sig ytterligare den ogiftes, eftersom pensionstillskotten utgår med samma belopp oavsett civilstånd. Kommitténs förslag innebär att pensions-tillskottens principiella uppbyggnad bibehålls med den skillnaden att den nya garantinivån, 45 % av basbeloppet, nås successivt.

Kostnaderna för de föreslagna åtgärderna har av kommittén beräknats till i tabell 2 angivna belopp.

Tabell 2

Åtgärd	Ikraft-trädande	Kostnad i milj. kr. i förhållan-de till föregående år			
		1975	1976	1977	1978
Grundförmånen höjs till 95 % av basbeloppet för ogift och till 155 % av basbeloppet för två gifta tillsammans	1/1-75	700			
Pensionstillskottens årliga höjning ökas från 3 % till 4 % av basbeloppet. Trappan förlängs till 1981/82. Garantinivån höjs successivt från 30 % till 45 % av basbeloppet	1/7-76		65	135	145

3.4 Särskild förmån till förtidspensionärer

Kommittén har i samband med utredningen av frågan om standardsäkring av hela den allmänna pensioneringen haft att överväga pensionsförbättringar för dem som invalidiserats i unga år. Kommitténs förslag rörande folk-pensionernas standardutveckling, vilket beskrivits i avsnitt 3.3, skall som tidigare nämnts följas av fortsatta överväganden beträffande standardsäkringsfrågan i ett senare betänkande.

Frågan om särskilda pensionsförbättringar för dem som invalidiserats i unga år är emellertid enligt kommitténs uppfattning så angelägen att den

inte bör uppehållas av den vidare behandlingen av standardsäkringsfrågan. Kommittén tar därför redan nu ställning i fråga om en särskild pensionsförmån till berörda grupper förtidspensionärer.

Kommittén påpekar att de unga invalidernas pensionsfråga varit föremål för uppmärksamhet under avsevärd tid och att det ofta framhållits som särskilt otillfredsställande att vissa grupper som invalidiseras i unga år inte haft möjlighet att intjäna pensionspoäng.

Kommittén anser att alla förtidspensionärer som inte har sin pension beräknad på pensionspoäng av en viss storlek bör få del av förhöjda förmåner. Detta blir visserligen – påpekar kommittén – avsevärt mycket mer kostnadskrävande än om man skulle koncentrera sig enbart på de unga invaliderna men de förbättringar som ges åt de äldre är motiverade av rättviseskäl. Kommittén understryker vidare att en satsning på alla de förtidspensionärer som har relativt låga pensionsbelopp från social synpunkt framstår som i hög grad befogad. Därvid anser kommittén det också naturligt att anknyta till pensionstillskottssystemet som ju är konstruerat för att åstadkomma sådana effekter.

När förtidspensionären uppnår den allmänna pensionsåldern uppkommer, framhåller kommittén, med en sådan lösning frågan om övergång till de förmåner som gäller enligt bestämmelserna om ålderspension. Ett av syftena med förhöjningen är enligt kommittén att den som har förtidspension skall få en inkomstnivå som är högre under den tid då familjebildning sker och då livsaktiviteten är högre än på äldre dagar. Vid övergången till ålderspension bör därför gälla samma regler som för andra ålderspensionärer. Om de föreslagna förhöjningarna fick slå igenom också på ålderspensionen skulle detta enligt kommittén kunna upplevas som orättvist av dem som utan att ha uppburit förtidspension börjar få ålderspension vid den allmänna pensionsåldern och som sålunda inte skulle få del av förhöjningen. Härtill kommer enligt kommittén att de föreslagna särskilda förhöjningarna till förtidspension på sikt skulle medföra kostnadsökningar av en helt annan storleksordning än vad som anses möjlig om de tillämpades även på ålderspensionerna. På grund av det anförda och då det samtidigt föreslås en allmän höjning av pensionsnivån för ålderspensionärerna anser kommittén att de nu ifrågavarande förhöjningarna enbart skall knytas till utgående förtidspensioner.

När det gäller storleken av höjningarna till förtidspensionärerna erinrar kommittén om sitt förslag till uppräknings av pensionstillskottens årliga höjning från 3 till 4 % av basbeloppet. Denna höjning är, framhåller kommittén, avsedd att komma alla pensionärer som är berättigade till pensionstillskott till del oavsett om det gäller ålders-, förtids- eller änkepension. Härutöver bör en väl tilltagen satsning göras för förtidspensionärerna. Kommittén föreslår därför att pensionstillskotten för förtidspensionärer som saknar ATP eller har låga ATP-belopp skall göras dubbelt så stora som pensionstillskotten till andra pensionärer. I samband härmed bör enligt kommittén den högsta

nivå, till vilken ATP-pension och pensionstillskott tillhopa får uppgå utan att avräkning på pensionstillskottet skall ske, för förtidspensionärer successivt höjas till 90 % av basbeloppet. Ikraftträdandet av reformen för förtidspensionärerna föreslås anknuten till tidpunkten för pensionstillskottens förhöjning i övrigt, dvs. den 1 juli 1976.

Kommitténs förslag i denna del innebär alltså att pensionstillskotten för förtidspensionärernas del fr. o. m. den 1 juli 1976 skall utgå med dubbelt så stort belopp som till ålders- och änkepension.

I detta sammanhang erinrar kommittén om riksförsäkringsverkets utredningsuppdrag beträffande förmånligare regler för invaliditetsersättningar m. m. inom folkpensioneringen. Vidare framhåller kommittén att förslaget om fördubbling av pensionstillskotten till förtidspension medför väsentliga förbättringar även av de vårdbidrag inom folkpensioneringen som utgår innan barnet fyllt 16 år och som därefter kan ersättas av förtidspension.

Kommittén överväger också frågan om fördubblat pensionstillskott skall utgå även till sådana förtidspensionärer som vårdas på anstalt och kommer därvid till det resultatet att det inte finns skäl att föreslå andra regler för det fördubblade pensionstillskottet än som gäller för pensionsförmånerna i övrigt. Förhöjt pensionstillskott föreslås alltså utgå även i de nämnda fallen.

Pensionstillskott till förtidspension kommer enligt kommitténs förslag att utgå med följande belopp vid det för februari 1974 gällande basbeloppet om 8 100 kr.

Tabell 3

Tid	% av basbelopp	Belopp kr.
1/7-76 - 30/6-77	50	4 050
1/7-77 - 30/6-78	58	4 698
1/7-78 - 30/6-79	66	5 346
1/7-79 - 30/6-80	74	5 994
1/7-80 - 30/6-81	82	6 642
1/7-81	90	7 290

Ökningen av kostnaderna för de fördubblade pensionstillskotten till förtidspension och motsvarande höjning av vårdbidrag inom folkpensioneringen beräknas av kommittén till 120 milj. kr. för år 1976, 140 milj. kr. för år 1977 och 35 milj. kr. för år 1978, allt vid ett basbelopp av 8 100 kr.

3.5 Finansiering av de föreslagna reformerna

3.5.1 Inledning

Kommittén har enligt direktiven haft att redovisa kostnadskalkyler och former för täckning av de ökade kostnader som följer av de förslag kom-

mittén framlägger. Kommittén har även enligt direktiven att överväga ändringar av de nuvarande finansieringsreglerna för den allmänna pensioneringen. Kommittén avser att i ett kommande betänkande redovisa synpunkter och förslag beträffande justering av reglerna för socialförsäkringsavgifterna. Mera tekniska synpunkter på avgiftssystemets uppbyggnad kommer därför att diskuteras i ett senare sammanhang. Då det gäller frågan om att inom ramen för nuvarande finansieringssystem täcka kostnaderna för de nu föreslagna reformerna framhåller kommittén att reformerna medför stora kostnadsökningar för det allmänna. Dessa kostnadsökningar belastar dels statsbudgeten (förbättringarna av folkpensionerna fränsett de kommunala bostadstilläggen), dels AP-fonden (förbättringarna av tilläggs pensionerna) och dels kommunerna (förbättringarna rörande de kommunala bostadstilläggen).

3.5.2 Folkpensioneringen

Som framgår av den tidigare redogörelsen (jfr tabell 1) har kommittén grundat sina kostnadsberäkningar på det basbelopp på 8 100 kr. som gällde för februari 1974.

Kostnaden för höjningarna av folkpensionens grundbelopp beräknas av kommittén till 700 milj. kr. Kommittén påpekar att 350 milj. kr. av denna kostnad utgör en uppföljning av det under innevarande år utgående särskilda pensionstillägget och att detta belopp redan har inräknats i folkpensionsanslaget. Återstående kostnadsökning med 350 milj. kr. fördelar sig lika mellan budgetåren 1974/75 och 1975/76, eftersom ikraftträdandet föreslås till den 1 januari 1975.

Kostnaden för sänkningen av den allmänna pensionsåldern till 65 år beräknas av kommittén för folkpensioneringens del till 900 milj. kr. med lika fördelning på budgetåren 1975/76 och 1976/77. Av detta belopp avser 100 milj. kr. de kommunala bostadstilläggen. Kommittén, som utgår från att nuvarande finansieringsmetod skall användas även i fortsättningen, påpekar att det inte ligger inom ramen för kommitténs direktiv att diskutera i vad mån kommunerna skall kompenseras för dessa kostnader. Frågan om kompensation till kommunerna för denna kostnadsökning bör enligt kommittén tas upp till närmare prövning sedan förslag föreligger även från 1972 års skatteutredning.

Kostnadsökningarna vad avser pensionstillskottens årliga höjning från 3 % till 4 % av basbeloppet samt successiv höjning av garantinivån fördelar sig enligt kommitténs beräkningar med 65 milj. kr. på 1976, 135 milj. kr. på 1977 och 145 milj. kr. på 1978.

Ökningen av kostnaderna till följd av förslagen om fördubblade pensions-tillskott för förtidspensionärer samt höjning av garantinivån för dessa pensionärer fördelar sig enligt kommittén med 120 milj. kr. på 1976, 140 milj. kr. på 1977 och 35 milj. kr. på 1978.

När kommittén i enlighet med direktiven skall anvisa vägar att förstärka

budgeten med erforderliga belopp konstateras till en början att väsentligen tre olika vägar står till buds: höjning av de direkta skatterna, mervärdeskatten eller socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen.

Kommittén påpekar att utformningen av de direkta skatterna samtidigt prövas inom 1972 års skatteutredning. Av direktiv och tilläggsdirektiv för denna utredning framgår att arbetet inriktas på en minskning av skatteuttaget i de vanliga inkomstlägena. Kommittén anser att det i en sådan situation är uteslutet att föreslå att belopp av den storleksordning det här är fråga om skall finansieras genom höjt uttag av direkta skatter. Kommittén finner inte heller en finansiering över mervärdeskatten vara realistisk.

Av de vägar som står till buds för finansiering av de kostnadsökningar som belastar budgeten är enligt kommittén en höjning av socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen den som ligger närmast till hands. Kommittén förordar att denna finansieringsmetod väljs. Avgiften utgör för år 1974 3,3 % av avgiftsunderlaget. Räknat på 1974 års avgiftsunderlag, som av kommittén beräknats till 116 miljarder kr., föreligger det enligt kommittén behov av avgiftshöjning för år 1975 med 0,3 %, för år 1976 med 0,9 %, för år 1977 med 0,3 % och för år 1978 med 0,1 %. Med hänsyn till svårigheterna att överblicka utvecklingen av avgiftsunderlaget under längre tid framöver begränsar kommittén sitt förslag till att gälla avgiftsuttaget för åren 1975 och 1976.

En av kommitténs ledamöter anför i en reservation att finansieringen av de av kommittén föreslagna pensionsreformerna i sin helhet – vad gäller både folkpensioneringen och ATP – bör kunna finansieras inom det utrymme som finns i AP-systemet, dvs. utan någon höjning av socialförsäkringsavgiften.

3.5.3 Tilläggs-pensioneringen

Kostnaderna såvitt avser tilläggs-pensioneringen hänför sig till sänkningen av pensionsåldern. Kostnadsökningarna för de närmaste åren har av kommittén beräknats till följande belopp vid ett basbelopp på 8 100 kr.

Tabell 4

År	Kostnadsökning i milj. kr. i förhållande till föregående år
1976	640
1977	60
1978	70
1979	70

Kommittén erinrar om att riksdagen år 1973 fastställt ATP-avgiften för åren 1975–1979 till 10,75 % för år 1975 och till 11 % för åren 1976–1979. Kommittén påpekar vidare att i propositionen 1973:48, som låg till grund för riksdagens beslut, framhölls att den föreslagna och sedermera av riks-

dagen antagna nivån för avgiftsuttaget gällde på grundval av gällande lagstiftning i fråga om pensionsförmånerna. Däremot har enligt vad som framhållits i propositionen inte beaktats de lagändringar som kunde bli följden av pensionsålderskommitténs förslag.

Kommitténs förslag om en sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år medför som framgått av tabell 4 för tilläggs pensioneringens del under det första året en kostnad av inemot 650 milj. kr., som därefter fram till år 1979 stiger ytterligare till närmare 850 milj. kr. per år. Denna kostnad motsvarar genomsnittligt under åren 1976–1979 ett avgiftsuttag med 0,75 %. Mot bakgrund av statsmakernas ställningstagande år 1973 till avgiftsuttaget under löpande finansieringsperiod bör avgiften enligt kommitténs mening höjas med 0,75 % fr. o. m. år 1976. Kommittén föreslår alltså att ATP-avgiften fastställs till 11,75 % för vardera av åren 1976, 1977, 1978 och 1979.

Två av kommitténs ledamöter anför i en gemensam reservation att ATP-avgiften – i enlighet med tidigare beslut – bör vara 11 % under perioden 1976–1979 med hänsyn till att AP-fonden med nuvarande avgift ger en synnerligen god trygghet för pensionssystemet och att den kommer att göra det också för de närmaste åren även om pensionsåldern sänks med två år.

4 Riksförsäkringsverkets förslag om förbättrade vårdbidrag och invaliditetsersättningar från folkpensioneringen

4.1 Inledning

Kungl. Maj:t uppdrog den 28 februari 1969 åt riksförsäkringsverket att undersöka tillämpningen av gällande regler om invaliditetstillägg, invaliditetsersättning och vårdbidrag samt att avge de förslag som kunde för-anledas av denna undersökning.

Under sitt utredningsarbete har verket genomfört en enkätundersökning för att söka kartlägga sådana handikapp eller kroniska sjukdomar som i allmänhet inte grundar rätt till invaliditetsförmån men som ändå kan medföra speciella kostnader och hjälpbehov. Undersökningen har genomförts i samarbete med statens handikappråd och handikapporganisationerna varvid uppgifter inhämtats från dessa organisationer, de allmänna försäkringskassorna, blindkonsulenterna, länsarbetsnämnderna och vissa socialförvaltningar. Verket har undersökt tillämpningen av bestämmelserna om folkpensioneringens invaliditetsförmåner och av bestämmelser gällande andra förmåner till handikappade. Resultatet av undersökningarna redovisas i verkets utredning.

4.2 Sammanfattning av verkets förslag

Riksförsäkringsverket föreslår beträffande vårdbidrag för svårt handikappade barn en mildring av det nuvarande kravet på att tillsyns- och vårdbehov skall föreligga i avsevärd omfattning. Verket föreslår vidare en uttrycklig bestämmelse som innebär att sådana merkostnader som uppkommer på grund av barnets handikapp skall beaktas vid bedömningen av rätten till vårdbidrag. Mot bakgrunden av den vidgning av kretsen bidragsberättigade som inträder om dessa förslag genomförs och den kraftiga höjningen av vårdbidragen fr. o. m. år 1974 föreslår verket att vårdbidraget graderas i helt och halvt bidrag.

Beträffande de s. k. ferievårdbidragen anser verket att man bör underlätta hemmavistelse för anstaltsvårdade barn även under kortare tider än 14 dagar. På grund härav föreslår verket att vårdbidrag skall kunna utbetalas för varje dag som barnet vistas utom anstalten. Verket föreslår därjämte att barn som vistas i enskilda anstalter till vars drift bidrag utgår från landsting eller kommun skall likställas med barn i statsbidragsstödda enskilda anstalter i fråga om rätt till ferievårdbidrag.

Verkets förslag vad angår invaliditetstillägg och invaliditetsersättning innebär att de krav som nu gäller beträffande den försäkrades hjälpbehov skall mildras och att de merkostnader som orsakas av handikappet skall berättiga till ersättning i större omfattning än f. n. Invaliditetstillägg och invaliditetsersättning förs enligt förslaget samman till en enhetlig hjälpform, benämnd invaliditetsersättning. Förutsättning för rätt till ersättning skall enligt verkets förslag vara att den försäkrades fysiska eller psykiska funktionsförmåga för avsevärd tid är nedsatt i viss omfattning. Har den försäkrade av denna orsak behov av mera tidskrävande hjälp av annan i sin dagliga livsföring, föreslås invaliditetsersättning kunna utgå. Rätt till invaliditetsersättning skall vidare enligt förslaget föreligga om den handikappade är i behov av fortlöpande hjälp av annan för att kunna utföra förvärvsarbete eller för samma ändamål får vidkännas betydande merkostnader för färdmedel eller andra hjälpmedel. Även i de fall handikappet nödvändiggör andra merkostnader av betydande omfattning föreslår verket att invaliditetsersättning skall kunna utgå. Dessa merkostnader skall enligt förslaget beaktas även om de inte är betydande under förutsättning att det samtidigt föreligger antingen ett visst hjälpbehov eller merkostnader för att kunna utföra förvärvsarbete.

Den nuvarande invaliditetsersättningen utgår med 30 resp. 60 % av basbeloppet. Invaliditetstillägg utgår med 30 % av basbeloppet. Riksförsäkringsverket finner det motiverat att införa ytterligare en ersättningsnivå. Allt efter hjälpbehovets omfattning och merkostnadernas storlek föreslås den nya invaliditetsersättningen kunna utgå med ett belopp för år räknat motsvarande 30, 45 eller 60 % av basbeloppet. Därigenom kan ersättningen anpassas bättre efter förhållandena i de enskilda fallen.

Slutligen föreslår verket att den övre åldersgränsen, före vilken handikappet skall ha inträtt för att invaliditetsersättning skall kunna utges, höjs från 63 till 65 år.

De föreslagna lagändringarna bör enligt verket träda i kraft den 1 juli 1975.

Kostnadsökningen vid genomförande av förslagen till ändrade regler för vårdbidrag har av verket beräknats till ca 25 milj. kr. Kostnadsökningen vid genomförande av förslaget om invaliditetsersättning uppskattas av verket till närmare 70 milj. kr. Dessa beräkningar har utförts på grundval av det basbelopp på 8 100 kr. som gällde för februari månad 1974.

4.3 Särskilda förmåner till handikappade

4.3.1 Allmänna utgångspunkter

Riksförsäkringsverket framhåller att invaliditetsförmånerna bör ses mot bakgrunden av den allmänna pensioneringens förtidspension. Verket hänvisar därvid till departementschefens uttalande i prop. 1962:90 med förslag till lag om allmän försäkring. Där framhölls att syftet med förtidspensionen i princip skall vara att tillförsäkra medborgarna rätt till ekonomisk trygghet vid förtida förlust eller nedsättning av arbetsförmågan. Pensionen avser således inte att vara en lytesersättning utan en kompensation för sådana försörjningsekonomiska konsekvenser som har sin grund i sjukdom eller skada. Förtidspensionen är med andra ord avsedd att ersätta den inkomst som den försäkrade förlorar till följd av nedsättningen av arbetsförmågan genom sjukdomen eller skadan.

Invaliditetstillägg som utgår till svårt invalidiserade med hel förtidspension är, påpekar verket, avsett att bidra till de vårdkostnader som invaliditeten medför. Invaliditetsersättning till förvärvsarbetande avser att bidra till de merkostnader som deras förvärvsarbete förorsakar. Dessa invaliditetsförmåner har således enligt verket karaktär av merkostnadsersättningar. Vårdbidrag har däremot numera som huvudsakligt syfte att ersätta förälder till svårt handikappat barn för inkomstbortfall på grund av vården av barnet.

Om invaliditetstillägg och invaliditetsersättning direkt utgjorde merkostnadsersättningar skulle förmånernas belopp bestämmas efter behovet i varje enskilt fall. Socialförsäkringarnas schabloniserade ersättningar kan emellertid enligt verket inte rimligen ändras med korta tidsmellanrum allt eftersom de individuella behoven skiftar. Behovsprövade förmåner skulle därjämte förutsätta en helt annan handläggning av ärendena än den som förekommer inom socialförsäkringarna. Verket finner därför att invaliditetsförmånerna från folkpensioneringen liksom hittills bör utgå med vissa i lag definierade belopp.

Beträffande frågan vilka slags kostnader och behov förmånerna skall bidra till att täcka anför verket bl. a. att invaliditetstillägg enligt 9 kap. 2 § första

stycket AFL och vårdbidrag utgår främst på grund av behov av vård och tillsyn. Invaliderstillägg och invaliditetsersättning till förvärvsarbete och studerande utgår till de handikappade därför att deras handikapp förorsakar dem extra kostnader i samband med förvärvsarbetet eller studierna.

Även om hjälp-, tillsyns- eller vårdbehovet för ett relativt svårartat handikapp ibland inte är särskilt stort, kan – påpekar verket – handikappet förorsaka betydande merkostnader i den dagliga livsföringen. Enligt nuvarande regler kan en invaliditetsförmån vanligen inte utgå enbart på grund av sådana merkostnader. Verket förordar att man vid bedömningen av rätten till invaliditetsförmåner från försäkringen tar hänsyn till de merkostnader den handikappade har för sitt handikapp i den mån inte andra samhällsåtgärder skall kompensera för dem. En sådan mer direkt anknytning till merkostnaderna innebär enligt verket att systemet bättre kan anpassas till förhållandena för dem som är handikappade.

4.3.2 Vårdbidrag

Av verkets utredning framgår att i januari 1974 utgick omkring 7 500 vårdbidrag. I denna antalsuppgift ingår inte vårdbidrag för barn som undervisas i special- och särskolor och som är inackorderade i elevhem. Föräldrar till sådana barn får bidrag i viss utsträckning – s. k. ferievårdbidrag – om barnen vistas mer än 14 dagar i föräldrahemmet. Verket beräknar att ferievårdbidrag betalas ut för omkring 6 500 barn.

Verket erinrar om att vårdbidrag till svårt handikappade barn tidigare utgick med 60 % av basbeloppet och tillkom barnet. Med hänsyn till syftet att också ge ett visst försörjningsstöd åt en förälder med svårt handikappat barn i hemmet har bidraget fr. o. m. ingången av 1974 höjts och utgår nu till föräldern. Det utgör fr. o. m. i år samma belopp som hel förtidspension från folkpensioneringen till ensamstående jämte pensionstillskott, dvs. i januari 1974 105 % av basbeloppet. Bidragets belopp uppgick i januari 1974 (basbelopp 8 100 kr.) till 8 505 kr. för år eller 709 kr. för månad. Vårdbidraget tillkommer den förälder som svarar för vården av barnet. Bidraget beskattas som annan förvärvsinkomst, oberoende av andra makens inkomst, och kan grunda rätt till ATP-poäng. Vårdbidraget kan alltså – påpekar verket – främst ses som en viss kompensation för det inkomstbortfall som barnets omvårdnad medför.

De behov av tillsyn och vård som beaktas vid bedömningen av rätten till vårdbidrag är, framhåller verket, sådana som går utöver dem som föreligger hos ett normalt utvecklat barn. Detta innebär att utrymmet för tillämpningen av bestämmelsen blir mindre när det gäller barn i späda ålder, som ju även om de är friska kräver tillsyn och vård i betydande omfattning. Någon generell nedre åldersgräns tillämpas emellertid inte utan allvarliga handikapp kan enligt verkets anvisningar medföra rätt till vårdbidrag redan under första levnadsåret. I ärenden om vårdbidrag beaktar man främst be-

hoved av den särskilda vård och tillsyn som orsakas av barnets handikapp. Vidare beaktar man sådana av handikappet föranledda yttringar och behov hos barnet som kräver speciella åtgärder från vårdarens sida. Bedömning av rätten till vårdbidrag sker främst med ledning av den faktiska arbetsinsats som vårdaren får göra.

Möjligheten att i framtiden minska handikappets verkningar för barnet bestäms, framhåller verket, i hög grad av den vård och träning det kan få. I vissa fall beror möjligheterna på de hjälpmedel som kan ställas till förfogande. Det råder enligt verket enighet om att målet för vården av ett handikappat barn skall vara att ge barnet möjligheter att utvecklas efter sina förutsättningar. I den mån barnet kan och bör vårdas i hemmet anser verket att samhället bör bidra till att någon av föräldrarna får möjligheter att meddela vården.

På grundval av enkätundersökningens resultat diskuterar verket till en början kraven i fråga om beskaffenheten av barnets handikapp. Enligt gällande bestämmelser och praxis krävs att barnets handikapp skall vara svårartat för att rätt till vårdbidrag skall föreligga. I tillämpningen beaktas den faktiska arbetsprestation som vårdaren måste utföra, samtidigt som det tas hänsyn till särskilda kostnader som orsakas av barnets vård i hemmet.

Verket upplyser att många handikappade barn, som enligt enkätundersökningen inte fyller kraven i gällande bestämmelser för rätt till vårdbidrag, ändå har så stora behov av tillsyn att en vuxen blir relativt starkt bunden av vårduppgiften. Detta gäller t. ex. barn med diabetes som fordrar tillsyn vid medicinering och med diet. I andra fall, såsom vid astma, behöver en vuxen person ofta vara till hands.

Enligt verkets undersökning utges vårdbidrag för mindre än 1 % av alla barn under 16 år. Även om andelen stigit något under senare år torde den enligt verket ändå få anses vara påfallande låg.

Verket finner att villkoren för rätt till vårdbidrag är alltför restriktiva och att de bör mildras så att flera föräldrar än f. n. kan erhålla stödet. I första hand bör enligt verkets mening det nuvarande villkoret att tillsynsbehovet skall ha avsevärd omfattning mjukas upp.

Av enkätundersökningen framgår vidare enligt verket att ett barns handikapp i många fall medför särskilda kostnader. Således kan ett allergiskt barn ha behov av en allergisanerad hemmiljö eller speciell kost. I de fall CP-skadade barn har mer uttalat handikapp utgår enligt verket oftast vårdbidrag. Av enkätsvaren framgår emellertid att det finns barn med lindrigare CP-skada som inte har särskilt stort vård- och tillsynsbehov medan deras på grund av handikappet onormalt stora slitage av kläder och skor orsakar extra kostnader. Barn med diabetes kan ha behov av speciell föda vilket gör att matkostnaderna avsevärt fördyras. Verket konstaterar med hänsyn härtill att behovet av ekonomiskt stöd bör grundas också på de ökade kostnader som betingas av handikappet.

Riksförsäkringsverket finner – med hänvisning till rådande praxis och de exempel som angetts – att lagtexten bör ändras till att ange att man vid bedömningen av rätten till vårdbidrag också skall kunna ta hänsyn till om barnets sjukdom eller handikapp medför andra merkostnader än sådana som är att hänföra till tillsyns- och vårdbehovet.

En sådan ändring aktualiserar enligt verket också frågan om gradering av bidraget. En differentiering av vårdbidraget betyder att det ekonomiska stödet bättre kan anpassas till det behov som föreligger i det enskilda fallet. Vårdbidraget kan enligt verket främst ses som en viss kompensation för det inkomstbortfall som barnets omvårdnad medför. Detta huvudsyfte bör enligt verkets mening kvarstå även om man i lagtexten markerar att vid bedömningen av rätten till vårdbidrag hänsyn skall kunna tas till merkostnader som uppstår på grund av barnets handikapp.

När det gäller frågan hur långt vårdbidraget skall graderas anser verket att man f. n. inte bör gå längre än att bidraget skall kunna ges ut med helt eller halvt belopp. Erfarenheten får sedan visa om det finns behov av någon ytterligare gradering. Bedömningen av om helt eller halvt bidrag skall ges ut bör enligt verket ske med ledning av den arbetsinsats som vårdaren får göra och av de merkostnader som barnets handikapp medför.

Vid bedömningen av föräldrarnas arbetsinsats bör man enligt verkets mening beakta att vårdbidraget visserligen ger ett visst försörjningsstöd men inte tar sikte på att kompensera hela det inkomstbortfall som barnets omvårdnad kan medföra.

I de fall de merkostnader som barnets sjukdom eller handikapp medför utöver vårdbehovet är betydande – men inte uppgår till ett belopp som motsvarar halvt bidrag – torde det enligt verket vanligen föreligga ett tillsyns- och vårdbehov av sådan omfattning att det tillsammans med merkostnaderna motiverar att halvt vårdbidrag får utgå.

Vistas barnet i förskola eller skola under dagtid tillgodoses i viss utsträckning barnets vårdbehov i skolan. Verket ifrågasätter om halvt vårdbidrag i dessa fall skulle vara tillräckligt men konstaterar att föräldrarnas vård- och träningsinsatser är av utomordentligt stor betydelse för barnens utveckling. Huruvida helt eller halvt bidrag skall ges ut bör därför enligt verkets mening vara beroende av dels omfattningen av den vård som ges utom skolan av föräldrarna – dvs. bundenheten vid vårduppgiften – och dels storleken av de merkostnader som uppkommer på grund av barnets sjukdom eller handikapp.

För att vårdbidragen inte skall få en konserverande effekt på de handikappade barnens utveckling och miljö skall vårdbehovet som huvudregel omprövas vart tredje år. Kontrollen kan ske med kortare mellanrum om det finns särskilda skäl till det. Får barnet vård på anstalt upphör rätten till vårdbidrag. Detsamma gäller när det skett en väsentlig förbättring i de förhållanden som rådde då bidraget beviljades. Någon särskild omprövning av redan beviljade vårdbidrag bör, mot bakgrund av angivna huvud-

regel, enligt verkets mening däremot inte äga rum vid införandet av halvt bidrag.

Vårdbidrag till förälder som vårdar handikappat barn upphör enligt gällande regler när barnet fyller 16 år. I de flesta fall börjar då förtidspension eller sjukbidrag från folkpensioneringen jämte tilläggsförmåner att utgå till barnet. En höjning av övre åldersgränsen för vårdbidraget kan med hänsyn härtill enligt verkets mening i många fall medföra en försämring av stödet till handikappade barn i åldern 16–17 år. Verket föreslår därför ingen ändring av den nuvarande 16-årsgränsen för vårdbidraget.

Invaliditetsförmåner utgår inte då någon stadigvarande vårdas på anstalt tillhörande staten eller kommun eller landstingskommun eller på enskild anstalt till vars drift statsbidrag utgår. De utgår inte heller då någon vårdas utom anstalt genom anstaltens försorg. Enligt särskilda bestämmelser om s. k. ferievårdbidrag skall emellertid vårdbidrag utgå för tid då anstaltsvårdat barn under minst två veckor i följd vistas utom anstalten utan att vårdas genom dess försorg. Bidrag för del av kalendermånad utgår för varje dag med 1/30 av månadsbeloppet. För barn som får skolundervisning utges dock under sommarferierna som regel bidrag med hela månadsbeloppet för juni, juli och augusti.

Riksförsäkringsverket upplyser att 14-dagarsregeln har satts i fråga under verkets enkätundersökning. Det har därvid framhållits att det som regel bara är under jul- och sommarlov som anstaltsvårdade barn vistas i hemmet mer än två veckor.

Verket påpekar att femdagarsveckan har vunnit allt större utbredning sedan den nuvarande 14-dagarsregeln utformades. Vissa institutioner är anordnade som femdagarshem och man förutsätter alltså att barnen skall tillbringa veckoslut, helger och ferier utanför institutionen. De handikappade barnens skolundervisning sker ofta i riksskolor med åtföljande långa reseavstånd till hemorten. Vid dessa skolor har man infört förlängda lov vart annat veckoslut

De extra kostnader liksom den ökade bundenhet som naturligt nog alltid är förenade med barnets vistelse i hemmet bör enligt verkets uppfattning inte få motverka ett intresse från de anhöriga att för kortare perioder engagera sig i vården och träningen av också mycket gravt handikappade barn. Den stimulans och den kontakt som de handikappade barnens hembesök innebär bör uppmuntras.

Riksförsäkringsverket föreslår därför att reglerna ändras så att ferievårdbidrag kan utgå för varje dag barnet vistas utanför anstalten. Verket anser att en bestämmelse härom bör tas in i AFL och ersätta reglerna i kungörelsen (1966:238) om vårdbidrag för barn som vistas utom anstalt. Verket erinrar om den särskilda bestämmelsen angående ferievårdbidrag för barn som vistas på anstalt och får skolundervisning. För dessa barn utges hela månadsbelopp för juni, juli och augusti vid vistelse utom anstalt under sommarferierna. Den av verket föreslagna regeln om ferievårdbidrag gör denna bestämmelse obehövlig.

Registrering av dagar för vilka bidraget kan utgå bör enligt verket lämpligen ske vid den institution där barnet vårdas. Denna institution underrättar en gång per kvartal vederbörande försäkringskassa om det antal dagar som barnet vistats utom anstalten. Utbetalning av ferievårdbidrag skulle då kunna begränsas till att ske en gång per kvartal.

Ferievårdbidrag kan enligt gällande bestämmelser utgå för barn som vårdas i anstalt som tillhör staten, kommun eller landstingskommun. Vidare kan bidrag utgå vid vård i enskild anstalt som har statsbidrag till driften. Riksförsäkringsverket föreslår att också barn som stadigvarande vårdas på enskild anstalt till vars drift bidrag utgår från kommun eller landstingskommun skall omfattas av bestämmelserna om ferievårdbidrag.

4.3.3 Invaliditetsersättning

Som framgått av den tidigare redogörelsen utges f. n. invaliditetsförmån till försäkrade över 16 år som invaliditetstillägg eller invaliditetsersättning.

Invaliditetstillägg utgick i januari 1970 till 10 519 försäkrade som uppbar hel pension från den allmänna försäkringen. I det övervägande antalet fall uppbar pensionstagaren förtidspension (sjukbidrag). Tilläggen utgick i 20 % av fallen på grund av blindhet och i 80 % av fallen till följd av ett omfattande hjälpbehov av annan anledning. En genomgång av de under åren 1968 och 1969 avslagna 1 347 ansökningarna om invaliditetstillägg från försäkrade med hel pension visade att avslagsbesluten i det alldeles övervägande antalet fall grundades på att erforderliga medicinska eller funktionella orsaker inte ansågs föreligga. Indragning av invaliditetstillägg berodde däremot i de flesta fall på att den försäkrade intagits för vård på anstalt. Invaliditetstillägg utgick i januari 1970 vidare till 306 försäkrade med partiell pension. Grunden var i ca 80 % av fallen merkostnader för färdmedel, i 17 % fortlöpande hjälp av annan och i endast ca 2 % av fallen merkostnader för andra hjälpmedel. Sammanlagt utgick i januari 1970 alltså 10 825 invaliditetstillägg. I januari 1974 hade enligt verket antalet invaliditetstillägg ökat till ca 13 500.

Invaliditetsersättning utgick i januari 1970 till 3 201 personer. I 2 650 fall var förmånstagaren förvärvsarbetande och i 103 fall studerande. 448 ersättningar utgick till blinda. Den återopade grunden för beviljande av invaliditetsersättningar till förvärvsarbetande var i 88 % av fallen merkostnader för färdmedel, i 11 % fortlöpande hjälp av annan och i endast 1 % merkostnader för andra hjälpmedel. Motsvarande fördelning var för studerande 72, 23 resp. 5 %.

Grunden för avslag på ansökan om invaliditetsersättning var i de flesta fall att tillräckliga medicinska eller funktionella orsaker inte förelåg. – I januari 1974 hade antalet invaliditetsersättningar enligt verket ökat till ca 3 700.

Verkets översikt över rådande praxis visar att förhållandena för de försäkrade som erhåller invaliditetsförmån är mycket skiftande och att ett handikapps inverkan på funktionsförmågan är högst olika för olika personer. Det är därför enligt verket svårt att beskriva hur stort den handikappades hjälpbehov skall vara i det enskilda fallet för att medföra rätt till invaliditetstillägg. Hjälpbehovet kan, påpekar verket, hos vissa försäkrade ha sin grund i att fysisk sjukdom medför ett tillsynsbehov som kräver annan persons närvaro. En person kan också av psykiska orsaker ha behov av hjälp i den dagliga livsföringen eller på grund av psykisk sjukdom eller utvecklingsstörning ha behov av tillsyn. Verkets undersökning av praxis visar att detta tillsynsbehov måste vara kvalificerat för att medföra rätt till invaliditetsförmån.

Invaliditetsförmån till försäkrad som förvärsarbetar eller studerar är enligt gällande praxis avsedd att täcka det behov av fortlöpande hjälp och de merutgifter för färdmedel eller andra hjälpmedel som kan förknippas med arbets- eller studiesituationen. Det övervägande antalet fall där besvär i anledning av avslag på ansökan om invaliditetsförmån anförts hos verket har avsett färdkostnader.

En särskild fråga är enligt verket i vad mån den handikappades behov av vård är så stort att det kan anses falla inom ramen för det vårdansvar som åvilar sjukvårdshuvudman enligt 3 § sjukvårdslagen (1962:242). I de fall vården meddelas i institution utgår inte invaliditetstillägg. Förhållandet är enligt verket mera oklart då huvudmannen för att uppfylla sitt vårdansvar utger hemsjukvårdsbidrag för långvarigt sjuka eller hemvårdsbidrag för psykiskt utvecklingsstörda. Inom vissa landsting synes man tillämpa den regeln att sådana bidrag minskas för handikappade som uppbär invaliditetsförmån.

Riksförsäkringsverket finner det otillfredsställande att osäkerhet råder om vilket stöd som kan utgå i de enskilda fallen. Huvudprincipen bör enligt verket vara att huvudmannen bär ansvaret för försäkrade som har så stort behov av vård att skyldighet att ombesörja sjukvård föreligger. Hemsjukvårdsbidragen kan därmed ses som en ersättning från landstingen i de fall sluten vård eller hemsjukvård inte meddelas den sjuke. Av en sådan gränsdragning följer enligt verkets uppfattning att försäkrade som erhåller vård eller ersättning för vård av landstinget inte skall erhålla invaliditetsförmån från den allmänna försäkringen på grund av sitt vårdbehov.

Landstingens hemsjukvårdsbidrag utgår efter olika regler. Den förordade huvudprincipen kan därför bli svår att tillämpa konsekvent. I första hand måste enligt verket enhetliga regler utformas. Landstingsförbundet planerar också enligt vad verket inhämtat en rekommendation med detta syfte. En sådan rekommendation finner verket angelägen. Verket understryker emellertid att situationen för de vårdbehövande inte får försämrats till följd av gränsdragningsproblem. Därför bör rätten till invaliditetsförmån från den allmänna försäkringen tills vidare – i avvaktan på en sådan samordning – bedömas på samma sätt som hittills.

I svaren på verkets enkätundersökning har framhållits bl. a. att handikapp kan medföra merkostnader i den dagliga livsföringen, vilka f. n. inte beaktas vid bedömningen av rätten till invaliditetsförmåner. Sådana merkostnader är inte alltid knutna direkt till arbets- eller studiesituationen. Situationen anses vara särskilt svår för de döva som behöver hjälp av teckenspråkstolkare i en mångfald situationer. Den hjälp av andra personer som handikappade ofta måste anlita betalas vanligen på ett eller annat sätt. Många handikappade sliter och smutsar ner kläder, sänglinne m. m. mycket mer än personer utan handikapp. De kan ofta tvingas att göra oekonomiska inköp. De får tillgodose sina behov av fritidsaktiviteter på mer kostnadskrävande sätt än andra människor. Ofta behövs någon som kan hjälpa till när de vill gå på teater, bio eller besöka en restaurang.

Enligt verkets uppfattning bör invaliditetstillägg och invaliditetsersättning också i fortsättningen i princip vara merkostnadsersättningar. De bör därvid utgå till den försäkrade för hans samlade merkostnader till följd av handikappet. Gällande lagstiftning ger enligt verket inte en så vid ram. Vidare gör bestämmelserna skillnad mellan den invaliditetsförmån som utgår till försäkrad med hel pension och den som utgår till handikappad som förvärvsarbetar och inte har någon pension eller uppbär partiell pension. Lagstiftningen är därigenom enligt verket onödigt svår att tillämpa och orsakar missförstånd. Förmånssystemet blir lättare att överblicka om invaliditetsförmånerna ges enhetlig beteckning och lagtekniskt behandlas i ett sammanhang. Riksförsäkringsverket föreslår därför att invaliditetstillägg och invaliditetsersättning förs samman till en enhetlig hjälpform, kallad invaliditetsersättning.

Som en konsekvens av detta förslag bör enligt verket beskrivningen av det handikapp som skall föreligga också vara enhetlig. Beskrivningen bör innehålla att den försäkrades fysiska eller psykiska funktionsförmåga skall vara nedsatt. Hur allvarlig nedsättningen skall vara bör enligt verket prövas mot bakgrund av de behov av hjälp m. m. som handikappet medför.

Det nuvarande kravet att den försäkrade skall vara ur stånd att reda sig själv har visat sig vara alltför strängt. Den av verket gjorda undersökningen visar att många anser att även kravet på att den försäkrade vid upprepade tillfällen dagligen skall ha behov av annan persons hjälp är alltför begränsande. Verkets erfarenheter av tillämpningen av bestämmelsen talar också för att detta krav bör mjukas upp. Verket föreslår att lagbestämmelsen i denna del ändras till att ange att den försäkrade i sin dagliga livsföring behöver mera tidskrävande hjälp av annan. För att grunda rätt till ersättning skall hjälpen enligt verkets mening ha en inte obetydlig omfattning och innebära en både nödvändig och påtaglig förbättring av den försäkrades möjligheter att klara sitt dagliga liv.

Till den del invaliditetsersättning grundas på den handikappades roll som förvärvsarbetande, föreslås ersättningsrätten knytas till att den försäkrade har behov av fortlöpande hjälp av annan eller betydande merutgifter för

färdmedel eller andra hjälpmedel för att kunna utföra sitt förvärvsarbete.

Även om den handikappade inte dagligen är i behov av hjälp kan han enligt verket få vidkännas så stora merkostnader för sitt handikapp i den dagliga livsföringen att det är motiverat att ge invaliditetsersättning. I de fall dessa merkostnader är av betydande omfattning bör de ensamma kunna grunda rätt till invaliditetsersättning. I andra fall åter, då kostnaderna inte är så betydande, bör de enligt verkets mening beaktas vid helhetsbedömningen av den försäkrades rätt till invaliditetsersättning. De kostnader som t. ex. orsakas av det exceptionella behovet av föda efter vissa tarmoperationer skulle därmed kunna beaktas.

Verket sammanfattar sitt förslag rörande grunderna för bedömning av rätten till invaliditetsersättning på följande sätt. I ett första led har man att konstatera om den försäkrades fysiska eller psykiska funktionsförmåga är nedsatt för avsevärd tid. Är detta fallet skall nästa steg i prövningen avse om denna nedsättning är av sådan omfattning att han antingen i sin dagliga livsföring behöver hjälp av annan eller – om han har förvärvsarbete – har fortlöpande behov av annans hjälp eller betydande merkostnader för färdmedel m. m. för att kunna utföra arbetet. Andra betydande merkostnader skall också kunna föranleda invaliditetsersättning. Verket betonar att man i tillämpningen också skall kunna väga samman de olika behoven. Detta innebär att det är en bedömning av den försäkrades hela situation som skall ligga till grund för beslut om invaliditetsförmån.

De merkostnader som nu företrädesvis behandlats är sådana som uppstår i den dagliga livsföringen. För handikappade som utför förvärvsarbete eller bedriver studier uppkommer därutöver en annan typ av merkostnader, nämligen sådana som direkt hör samman med arbetets utförande eller studiernas bedrivande. Det vanligaste slaget av sådana kostnader avser enligt verket färdmedel. Det är för sådana merkostnader som förvärvsarbetande eller studerande handikappade enligt gällande regler kan få invaliditetsförmån från den allmänna försäkringen.

Av verkets undersökning framgår att det inte finns någon samordning mellan bl. a. bestämmelserna om rätt för en handikappad att erhålla bidrag till inköp av invalidbil och att erhålla invaliditetsersättning. Olika myndigheter har att bedöma den handikappades rätt till dessa förmåner. Vad gäller invaliditetsersättningen måste man vid beräkningen av merkostnadernas storlek enligt verket beakta det stöd som utgår genom andra förmåner. Verket finner en samordning motiverad men anser att frågan om en sådan samordning ligger utanför verkets uppdrag. Frågan bör enligt verkets uppfattning uppmärksammas av den socialpolitiska bidragsutredningen. Vad särskilt gäller de fall då den försäkrade erhåller resor genom kommunal färdtjänst och merkostnader därför inte uppkommer skall sådana kostnader enligt verkets mening inte heller inräknas när den handikappades merkostnader bedöms.

Den nuvarande invaliditetsersättningen utgår med 30 eller 60 % av bas-

beloppet. Denna ersättning har – påpekar verket – främst blivit ett bidrag till handikappad förvärvsarbete biltkostnad. Enligt verket beviljas i regel hel ersättning då kostnaderna kommit upp till en nivå som ligger ungefär mitt emellan hel och halv ersättning. I de fall kostnaderna närmar sig nivån för halv invaliditetsersättning utges halv sådan.

Mot bakgrunden av det i det föregående redovisas förslaget framstår den nuvarande graderingen av invaliditetsersättningen enligt verket som alltför schablonmässig. Verket finner en ytterligare gradering angelägen och föreslår införande av en 45 %-nivå. Därigenom minskas enligt verket den tröskel-effekt som följer av nuvarande regler men framför allt kan ersättningen bättre anpassas efter förhållandena i de enskilda fallen. Hur stor invaliditetsersättning som skall utgå hör enligt verket bli beroende av hjälp-, tillsyns- eller vårdbehovets omfattning och merkostnadernas storlek. Vid beräkningen av hjälpbehovet bör detta enligt verket kunna uttryckas i en skälig timersättning.

Vid ikraftträdandet av de föreslagna nya reglerna skall någon omprövning av utgående invaliditetsersättningar enligt verkets uppfattning inte ske. I de fall invaliditetsersättning utgår med 60 % av basbeloppet bör den alltså inte sänkas med mindre en väsentlig förändring skett i de förhållanden som legat till grund för beslutet om ersättning.

Det nuvarande invaliditetstillägget utgår med 30 % av basbeloppet. Tillägg utgår till de försäkrade som har de största behoven av hjälp och vård. Den angivna förmånsnivån framstår, även om man räknar med en relativt låg kostnad för denna hjälp, enligt verket många gånger som otillräcklig för att täcka vårdbehovet. Förslaget att sammanföra invaliditetstillägg och invaliditetsersättning till en enhetlig hjälpform medför enligt verket att invaliditetsersättning enligt de nya reglerna bör kunna utgå med 60 % även till den som uppbär förtidspension. Verket finner med hänsyn till det omfattande behov av hjälp som föreligger hos de svårast handikappade förtidspensionärerna denna höjning av förmånsnivån motiverad.

Vad särskilt gäller invaliditetsförmån till döva bestäms situationen för dessa av att de inte kan kommunicera med hörande med hjälp av talspråk och av att bristande språkförståelse försvårar kommunikation med skrivtecken. Detta kan enligt verket också gälla för dem som är så gravt hörselskadade att de har stora svårigheter att uppfatta tal trots att de har hörapparat. Behovet av hörande tolkar är, påpekar verket, så stort att det inte helt kan täckas av en utbyggd tolkorganisation. Verket finner situationen för de döva och de svårast hörselskadade vara sådan att de generellt bör anses uppfylla kravet att erhålla invaliditetsersättning. Vid avvägningen av ersättningsnivån har verket funnit att ett årligt bidrag motsvarande 30 % av basbeloppet bör kunna täcka kostnader för elementära behov av teckenspråkstolk eller av kommunikation på annat sätt. En generell rätt till invaliditetsersättning med 30 % bör därför enligt verkets mening tillerkännas döva och personer med hörselskador av så grav natur att handikappet inte

kompenstras av hörapparat. I det fall en döv försäkrad kan visa att han har större merkostnader eller hjälpbehov bör enligt verkets uppfattning rätten till en högre ersättning bedömas på samma sätt som för andra handikappade. Bestämmelserna bör enligt verket kunna tillämpas på det sätt som verket angett utan att detta särskilt markeras i lagtexten.

Den som är blind äger alltid rätt till invaliditetsförmån om blindheten inträtt innan han fyllt 63 år. Till den som har förtids- eller ålderspension utgår invaliditetsförmån f. n. med 30 % av basbeloppet, till annan med 60 % av basbeloppet. Verket föreslår ingen ändring av dessa förmånsnivåer. För det fall en blind som uppbär hel förtidspension eller ålderspension kan visa att han har merkostnader eller hjälpbehov som motsvarar 45 eller 60 % av basbeloppet bör emellertid enligt verket invaliditetsersättning med dessa nivåer kunna ges ut.

Många försäkringskassor har i svaren på verkets enkätundersökning tagit upp frågan om en höjning av den ålder före vilken ett handikapp skall ha inträffat för att ge rätt till invaliditetsförmån. Syftet med invalidförmånerna är emellertid enligt verket att de skall utgöra en kompensation för bl. a. hjälpbehov som uppkommit på grund av sjukdom eller skada. För de hjälpbehov som hänför sig till åldrandet finns andra stödformer och de skall inte ersättas genom invalidförmåner. En övre åldersgräns bör därför enligt verkets uppfattning fortfarande finnas. Erfarenheten inom försäkringskassorna vid tillämpningen av den nuvarande 63-årsgränsen visar dock att det är svårt att motivera en åldersgräns som ligger några år under gränsen för normalt uttag av ålderspension. F. n. inträder för stora grupper arbetstagare rätt till ålderspension från 65 år. Med hänsyn därtill, men också med hänsyn till pensionsålderskommitténs förslag om en sänkning av pensionsåldern till 65 år inom den allmänna försäkringen, föreslår verket att övre åldersgränsen före vilken handikappet skall ha inträtt för att invaliditetsersättning skall kunna utges höjs till motsvarande ålder. En utgående invaliditetsersättning bör enligt verkets mening inte heller höjas på grund av förhållanden som inträffar sedan den försäkrade uppnått 65 års ålder.

Invaliditetsersättning bör enligt verkets uppfattning i vissa fall omprövas då den försäkrade uppnår den allmänna pensionsåldern. I enlighet med verkets övriga förslag gäller detta blind försäkrad. Om inte särskilt stora kostnader föreligger bör invaliditetsförmånen enligt verket liksom nu utgå med 30 % av basbeloppet från det den blinde uppnår pensionsåldern. En omprövning i samband med pensioneringen bör enligt verket också ske i de fall rätten till invaliditetsersättning till någon del grundas på den försäkrades behov av hjälp eller merkostnader för färdmedel eller andra hjälpmedel för att kunna utföra förvärsarbete. Omprövningen skall då göras med bortseende från sådana merkostnader. Även i dessa fall skall enligt verkets förslag gälla att återstående hjälpbehov eller merkostnader skall ha uppkommit innan den försäkrade fyllt 65 år för att beaktas vid denna prövning.

Verket föreslår att de föreslagna lagändringarna skall träda i kraft den 1 juli 1975.

4.3.4 Kostnader för reformförslagen

Kostnaderna för de av verket föreslagna reformerna är beroende av dels hur många försäkrade som kommer att tillerkännas högre förmån och dels antalet nytillkommande förmånstagare. Uppskattningen av dessa antal är – betonar verket – osäker, varför beräkningen av kostnaderna kan bli endast ungefärlig.

Den nuvarande årskostnaden för vårdbidragen beräknas av verket till 65 milj. kr., beräknat på grundval av det basbelopp på 8 100 kr. som gällde i februari 1974. Verket beräknar att ca 7 500 vårdbidrag utgick i januari 1974. Den reform som nu föreslås kan enligt verket uppskattas resultera i att kretsen bidragsberättigade vidgas med inemot 5 000 barn. I de flesta av de nya fallen torde enligt verket halvt bidrag komma att utgå. Med beaktande av pensionstillskottet i dess nivå för februari 1974 uppskattas kostnadsökningen för verkets förslag till närmare 20 milj. kr.

Enligt uppgifter som verket inhämtat beräknas att ca 6 500 barn under 16 år i sär- och specialsolan bor i elevhem. Ett genomförande av verkets förslag om vidgad rätt till ferievårdbidrag uppskattas komma att medföra att bidrag utgår för i genomsnitt ytterligare 30 dagar. Kostnadsökningen för försäkringen kan därmed enligt verket beräknas bli omkring 4 milj. kr. Förslaget att ferievårdbidrag även skall kunna utgå för barn som stadigvarande vistas på enskild anstalt, till vilken bidrag utgår från landsting eller kommun, torde enligt verket medföra en ytterligare kostnadsökning om högst 2 milj. kr.

Den sammanlagda kostnadsökningen vid genomförande av förslagen till ändrade regler för vårdbidrag uppskattas således av verket till ca 25 milj. kr.

I januari 1974 utgick enligt verkets beräkningar invaliditetsersättning i ca 3 700 fall. Därav avsåg drygt 700 halv ersättning. Vidare utgick ca 13 500 invaliditetstillägg. Nuvarande årskostnad vid basbeloppet 8 100 kr. beräknas av verket till sammanlagt ca 50 milj. kr.

Antalet ersättningsberättigade som kan tillkomma uppskattas av verket till omkring 15 000. Av dessa beräknas ca 12 000 erhålla invaliditetsersättning med 30 % och återstoden ersättning med 45 % av basbeloppet. Kostnadsökningen skulle därför enligt verket vid basbeloppet 8 100 kr. bli omkring 45 milj. kr. per år, varav omkring 35 milj. kr. faller på ersättningen med 30 %. Verket beräknar vidare att många som nu uppbär invaliditetstillägg med 30 % av basbeloppet till följd av förslaget kommer att bli berättigade till invaliditetsersättning med 45 eller 60 % av basbeloppet. Om detta antas gälla 9 000 försäkrade – av vilka omkring 7 000 beräknas få den högsta ersättningen och 2 000 ersättning med 45 % av basbeloppet – skulle kost-

nadsökningen enligt verket bli närmare 20 milj. kr. per år. Förslaget att höja åldersgränsen från 63 till 65 år kan beräknas medföra att ytterligare ca 1 200 försäkrade får rätt till förmånen. Kostnadsökningen på grund härav kan enligt verket beräknas till ca 5 milj. kr. per år.

Kostnadsökningen vid genomförande av förslaget om invaliditetsersättning uppskattas alltså av verket till närmare 70 milj. kr.

En sammanfattning av kostnadsberäkningarna lämnas i följande tabell.

Tabell 5

	Nuvarande kostnad, milj. kr.	Beräknad kostnad vid genomförande av verkets förslag, milj. kr.	Beräknad kostnadsökning, milj. kr.
Invalideringsbidrag	33	120	+ 70
Invalideringsersättning	17		
Vårdbidrag	65	90	+ 25
Summa	115	210	+ 95

5 Remissyttrandena

5.1 Yttranden över pensionsålderskommitténs betänkande

5.1.1 Allmänna synpunkter

Pensionsålderskommitténs reformprogram har fått ett positivt gensvar vid remissbehandlingen. I flera remissyttranden understryks särskilt fördelen av att pensionsålderssänkningen kombineras med väsentliga förbättringar för dagens folkpensionärer och för handikappade.

5.1.2 Sänkning av den allmänna pensionsåldern

Kommitténs förslag om sänkning av den allmänna pensionsåldern från 67 till 65 år stöds eller lämnas utan erinran av bl. a. *socialstyrelsen*, *riksförsäkringsverket*, *arbetsmarknadsstyrelsen*, *statens avtalsverk*, *länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus, Skaraborgs, Värmlands och Jämtlands län*, *Landsförsäkringsförbundet*, *LO*, *TCO*, *SACO*, *LRF*, *Försäkringskassaförbundet*, *PRO*, *Svenska försäkringsbolags riksförbund*, *KPA* och *Folksam*. I remissyttrandet från *Kommunförbundet* ifrågasätts om kommittén tillräckligt analyserat huruvida en allmän sänkning av pensionsåldern ger den från social synpunkt bäst motiverade användningen av de resurser som kan sättas in.

Socialstyrelsen understryker att en pensionsålderssänkning till 65 år är en angelägen reform för de grupper som inte på annat sätt tillförsäkras pension

från denna ålder. *Länsstyrelserna i Stockholms och Malmöhus län* framhåller att det från rättvisesynpunkt är angeläget med en generell sänkning av pensionsåldern. *Länsstyrelsen i Värmlands län* understryker att en sänkning även kan motiveras med önskemålet att individen vid den ålder som föreslagits bör få möjlighet att övergå till en lugnare tillvaro. *TCO* finner det tillfredsställande att frågan nu får en lösning. *LO*, som anser att en rörlig pensionsålder är den mest angelägna reformen inom pensionssystemet, finner att en sänkning av den allmänna pensionsåldern inte står i motsatsställning till strävandena att öka rörligheten i pensionssystemet. Enligt *LO*'s mening bör pensionsålderssänkningen betraktas som en ny utgångspunkt för en rörlig pensionsålder. *LO* tillstyrker därför 65 år som ny allmän pensionsgräns. *Riksförsäkringsverket* framhåller att omkring hälften av alla försäkrade mellan 65 och 67 års ålder redan nu har allmän pension i någon form. *PRO*, som tidigare med hänsyn till kostnaderna känt en viss tveksamhet rörande frågan om allmän sänkning av pensionsåldern, finner tveksamheten undanröjd genom kommitténs reformprogram och tillstyrker förslagen.

5.1.3 Frågan om rörlig pensionsålder

Frågan om ökade möjligheter till rörlig pensionsålder tas upp i flera remissyttranden. Därvid påpekas att det hade varit värdefullt om det kunnat ske en samtidig bedömning av frågan om sänkningen av den allmänna pensionsåldern och frågan om rörlig pensionsålder. *SAF* beklagar uppdelningen av dessa frågor och anser att beslut om pensionsålderssänkningen inte bör fattas nu. Liknande synpunkter anförs av *försäkringsinspektionen* och *länsstyrelsen i Malmöhus län*. *Länsstyrelsen i Skaraborgs län* understryker angelägenheten av att möjligheterna till ökad rörlighet i fråga om pensionsåldern tillvaratas under det fortsatta utredningsarbetet. Även *HCK*, som tillstyrker reformförslagen, ser fram mot det fortsatta reformarbetet med ökade möjligheter till rörlig pensionsålder. *Kommunförbundet*, *KPA*, *Landsförsäkringsförbundet* och *SACO* skulle hellre sett att frågan om sänkning av den allmänna pensionsåldern och frågan om ökade möjligheter till rörlig pensionsålder kunnat redovisas i ett sammanhang. *LO*, *TCO* och *Svenska försäkringsbolags riksförbund* anser också att dessa frågor borde behandlats i ett sammanhang, vilket även skulle underlättat anpassningsförhandlingarna beträffande gällande pensionsavtal. *LO* förutsätter att de krav på ökade möjligheter till rörlig pensionsålder som framförts från fackligt håll blir beaktade i kommitténs fortsatta arbete med denna fråga, som skall redovisas i ett betänkande under innevarande år.

5.1.4 Ikraftträdande av pensionsålderssänkningen

Pensionsålderkommitténs förslag att pensionsålderssänkningen skall träda i kraft den 1 januari 1976 tas upp i flera remissyttranden. *Riksförsäkringsverket*

och *statens personalpensionsverk* framhåller att det från administrativ synpunkt uppkommer problem då tre årsklasser samtidigt skall pensioneras. Verket anser det dock möjligt att genomföra pensionsålderssänkningen i enlighet med kommitténs förslag. *Försäkringskassförbundet* understryker önskvärdheten av att beslut fattas i så god tid att kassornas förberedelsearbete kan genomföras utan alltför stora påfrestningar på organisation och personal.

Behovet av tillräckligt tidsutrymme för de anpassningsförhandlingar beträffande gällande pensionsavtal som måste komma till stånd i samband med pensionsåldersreformen understryks i flera remissyttranden, bl. a. från *LO*, *TCO* och *SACO*. För att möjliggöra dessa avtalsanpassningar anser *LO* att det behöver ske en erforderlig förskjutning av tidpunkten för ikraftträdandet.

SAF anser att pensionsålderssänkningen bör träda i kraft först den 1 januari 1978. *SPP* anser att ikraftträdandet bör ske den 1 januari 1977. *SAF* och *SPP* anser vidare att ett successivt ikraftträdande skulle vara att föredra. Denna synpunkt delas inte av *länsstyrelsen i Skaraborgs län* och *TCO*, som i sina yttranden framhåller fördelarna med att pensionsålderssänkningen sker i ett steg.

5.1.5 Förtida och uppskjutet uttag av ålderspension

Frågan om förtida och uppskjutet uttag av ålderspension berörs i några remissyttranden. *Arbetsmarknadsstyrelsen* finner pensionsålderskommitténs förslag godtagbart med tanke på att kommittén avser att under innevarande år återkomma med ett betänkande om ökade möjligheter till en rörlig pensionsålder. *LO* understryker det angelägna i att pensionsålderskommittén i sitt fortsatta arbetet prövar utformningen av reglerna angående förtida uttag eftersom dessa anses oförmånliga med hänsyn till reduktionsfaktorn. Liknande synpunkter anförs av *Försäkringskassförbundet*, som ställer sig tveksamt till systemet med förtida uttag.

5.1.6 Tilläggsförmåner m. m.

Pensionsålderskommitténs förslag då det gäller anpassningen av tilläggsförmånerna vid en sänkning av den allmänna pensionsåldern väcker inga erinringar. De remissinstanser som yttrat sig över denna del av betänkandet anser det naturligt att tilläggsförmånerna ansluts till den allmänna pensionsåldern på sätt som kommittén föreslagit.

5.1.7 Pensionspoäng för det sextiofjärde och sextiofemte levnadsåret

Kommitténs förslag rörande poängberäkning för det sextiofemte levnadsåret tas upp i flera remissyttranden. *Riksförsäkringsverket* anser att kommittén i sitt slutbetänkande bör föreslå erforderliga förenklingar av pensionsbe-

räkningen för undvikande av omräkningar av ATP-pension. Då det gäller övergångsgenerationerna anser verket att alla försäkrade som tillhör åldersgruppen 1911–1924 bör bli berättigade till antagandepoäng för det år de fyller 65 år samt att någon begränsning till svenska medborgare i detta hänseende inte bör göras. *Folksam* förordar att försäkrade tillhörande övergångsgenerationerna tillgodoräknas antagandepoäng lika med poängen för det sextiofjärde året. Liknande synpunkter anförs av bl. a. *SPP*, som föreslår att pensionspoäng beräknas för försäkrade tillhörande dessa årsklasser som om de hade kommit i åtnjutande av förtidspension under januari månad det år de fyller 65 år. Även *SPP* anser att någon skillnad inte bör göras mellan svenska och utländska medborgare i detta hänseende. *SAF:s* bedömning ansluter sig till de synpunkter som *SPP* uttalar i dessa frågor.

LO anser att poängberäkningen för övergångsgenerationerna bör ske på så sätt att dessa för det sextiofemte året tillgodoräknas en pensionspoäng som minst uppgår till den som tillgodoräknats för det sextiofjärde året. *LO* anser vidare att man bör utsträcka de särskilda bestämmelserna för övergångsgenerationerna till att omfatta personer som är född år 1927 och tidigare. Därigenom skulle man knyta an till de särskilda tillgodoräkningsregler i samband med sjukdom och arbetslöshet som gäller för dessa årsklasser.

5.1.8 Vissa konsekvenser av en sänkning av pensionsåldern

SAF och *SPP* påpekar att inom de avtalsgrundade pensionsordningarna för arbetstagare på den privata arbetsmarknaden liksom för övrigt även inom tjänstepensioneringen på den offentliga sektorn gäller att rätten till ålderspension inträder fr. o. m. månaden efter den då vederbörande fyller 65 år. Eftersom ett motiv för sänkningen av den allmänna pensionsålder angivits vara en anpassning till vad som gäller på arbetsmarknaden, synes det därför *SAF* och *SPP* naturligt att även inom den allmänna pensioneringen rätten till ålderspension inträder fr. o. m. månaden efter den då den försäkrade fyllt 65 år.

Reglerna angående ersättning för sjukvårdsförmåner berörs av bl. a. *Försäkringskassförbundet*, som framhåller att införandet av en rörlig pensionsålder kan komma att påverka dessa regler betydligt.

Riksförsäkringsverket tar upp kommitténs förslag till övergångsbestämmelser i fråga om livräntor i yrkesskadeförsäkringslagstiftningen och militärerstattningsförordningen. Det framhålls att de föreslagna övergångsbestämmelserna skulle innebära ett avsteg från den nu vedertagna och naturliga principen att ändringarna i denna lagstiftning inte skall medföra sänkning av de förmåner, som förut gällande regler har tillförsäkrat dem som är ersättningsberättigade på grund av inträffade skador. Verket anser att omtiverade skillnader i förmånernas storlek uppkommer om tidpunkten för livräntebeslutet i första instans blir avgörande för livränteberäkningen. Det

förordas därför att tidpunkten för skadan blir avgörande för vilka regler som skall tillämpas.

Statens personalspensionsverk upplyser att en sänkning av den allmänna pensionsåldern i enlighet med pensionsålderskommitténs förslag kommer att aktualisera vissa ändringar i den nettosamordning som f. n. råder beträffande livräntor inom dess verksamhetsområde.

5.1.9 Folkpensionernas standardutveckling och avvägningen av pensionsbeloppen för gift resp. ogift pensionär

Remissinstanserna tillstyrker överlag kommitténs förslag om höjning av folkpensionens grundbelopp och om utjämning av relationen mellan folkpensionsförmånerna för gifta och ogifta. Uttryckligt stöd för kommitténs förslag i dessa frågor uttalas av *socialstyrelsen*, *länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus, Skaraborgs, Värmlands och Jämtlands län*, *Kommunförbundet, Landstingsförbundet, LO, TCO, SACO, LRF, Försäkringskassförbundet* och *PRO*. *Försäkringsinspektionen* är inte främmande för en längre gående utjämning av relationen mellan gifts och ogifts folkpensionsförmån. *TCO* framhåller att förslaget om minskning av skillnaden i pensionsförmånerna för gifta och ogifta står i överensstämmelse med organisationens socialpolitiska målsättning.

Kommitténs förslag om höjning av pensionstillskotten för de pensionärer som saknar ATP eller har låga ATP-belopp tillstyrks eller lämnas utan erinran av samtliga remissinstanser utom *SAF*. *SAF* anser sig inte kunna tillstyrka kommitténs förslag om höjda pensionstillskott då den ekonomiska situationen för dessa folkpensionärer enligt *SAF*'s mening inte generellt anses vara sådan att den föreslagna höjningen framstår som motiverad.

PRO konstaterar med tillfredsställelse då det gäller kommitténs förslag om standardutvecklingen av folkpensionsförmånerna att organisationens krav om väsentliga förbättringar av de äldres försörjningsvillkor beaktats.

5.1.10 Särskild förmån till förtidspensionärer

Remissinstanserna är i stort sett eniga i att tillstyrka kommitténs förslag till en särskild förmån i form av dubbelt pensionstillskott till förtidspensionärer som saknar ATP eller har låga ATP-belopp.

I remissyttrandena från riksförsäkringsverket och Försäkringskassförbundet berörs konsekvensen av kommitténs förslag vid övergången från förtidspension till ålderspension. I denna fråga stöder *TCO* kommitténs uppfattning att förmånen enbart bör knytas till utgående förtidspension. Ålderspensionärer bör således inte uppbära olika stora pensioner beroende på om de tidigare varit förtidspensionerade eller ej. *SACO* finner kommitténs förslag om fördubbling av pensionstillskotten för förtidspensionärer vara en angelägen förbättring. *Statens handikappråd* framhåller att kommitténs

förslag innebär en avsevärd och länge efterlängtd förbättring för de förtidspensionärer som genom att de har små ATP-förmåner eller saknar sådana har en svår ekonomisk situation. *DHR* finner det tillfredsställande att kommittén i denna fråga lagt fram ett förslag, som enligt förbundets uppfattning är ett första steg på vägen att ge ekonomisk trygghet åt en grupp medborgare som hittills fått leva på en mycket låg levnadsstandard. Liknande synpunkter anförs av *Riksförbundet för utvecklingsstörda barn*. Både handikapprådet och *DHR* finner det angeläget med ett så snabbt genomförande som möjligt av förbättringarna. *HCK* anser att kommitténs förslag inte når upp till de förväntningar man haft i denna fråga.

Riksförsäkringsverket påpekar att systemet med varierande pensionstillskott beroende på huvudförmån bör uppmärksammas av riksskatteverket vid utarbetandet av anvisningar om extra avdrag för folkpensionärer vid beskattningen.

5.1.11 Kostnader

Riksförsäkringsverket anser att pensionsålderskommitténs kostnadsberäkningar är rimliga men framhåller att en relativt stor osäkerhet kan föreligga då det gäller beräkningarna av kostnaderna för pensionstillskott och kommunala bostadstillägg. *Svenska kommunförbundet* beräknar kostnaderna för bostadstillägg till de två årsklasser det här gäller till omkring 150 milj. kr., dock med en viss reduktion med hänsyn till ökade ATP-pensioner.

5.1.12 Finansiering

Kommitténs förslag i fråga om finansieringen av de föreslagna reformerna tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. Förslagen tillstyrks av bl. a. *LO*, *TCO*, *SACO*, *Landstingsförbundet*, *Försäkringskasseförbundet* och *PRO*. *Riksförsäkringsverket* bekräftar kommitténs beräkning av den höjning av ATP-avgiften som blir erforderlig och erinrar om att verket grundat sitt tidigare förslag till avgiftsuttag för åren 1975–1979 på en oförändrad lagstiftning. *Försäkringsinspektionen* finner likaså i konsekvens med tidigare beräkningar angående ATP-avgiften kommitténs förslag i denna del rimligt. Liknande synpunkter anförs av *länsstyrelsen i Malmöhus län*. *PRO* finner kommitténs förslag till fördelning av reformkostnaderna väl avvägt. *Svenska kommunförbundet* tar upp frågan om kompensation till kommunerna för de ökade kostnaderna för folkpensionärernas kommunala bostadstillägg till följd av kommitténs förslag om sänkning av den allmänna pensionsåldern.

SAF finner kostnadsutvecklingen då det gäller arbetsgivaravgifterna helt orimlig, särskilt med beaktande av de förslag som samtidigt framläggs av 1972 års skatteutredning. *SAF* efterlyser en samlad bedömning av arbetsgivaravgifternas effekt på priser och sysselsättning och är inte beredd att

acceptera den av kommittén föreslagna höjningen av socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen innan en sådan analys företagits. SAF anser vidare att den av kommittén föreslagna höjningen av ATP-avgiften är helt omotiverad. LRF anser att den föreslagna höjningen av socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen kan accepteras men däremot inte förslaget om höjning av ATP-avgiften.

5.2 Yttranden över riksförsäkringsverkets förslag

5.2.1 Allmänna synpunkter

Riksförsäkringsverkets utredning och förslag om förbättrade vårdbidrag och invaliditetsersättningar har i likhet med pensionsålderskommitténs betänkande fått ett positivt mottagande vid remissbehandlingen. De av verket framlagda förslagen tillstyrks – i vissa fall med önskemål om ytterligare förbättringar – såsom väl ägnade att förbättra de handikappades situation. Verkets förslag angående tidpunkten för ikraftträdandet och beräkningen av kostnaderna föranleder inga erinringar från remissinstanserna.

5.2.2 Vårdbidrag

I remissyttrandena framhålls överlag det värdefulla i att vårdbidragen till föräldrar med handikappade barn i hemmet förbättras i enlighet med riksförsäkringsverkets förslag. Förslagen om mildring av kraven i fråga om tillsyns- och vårdbehov vinner allmän anslutning. Flera remissinstanser understryker vikten av att den bidragsberättigade kretsen vidgas i enlighet med verkets förslag.

Samma inställning präglar remissyttrandena över verkets förslag att merkostnader som förorsakas av handikapp skall beaktas vid bedömande av rätt till vårdbidrag.

Statens handikappråd anser att de föreslagna förbättringarna är positiva och att antalet handikappade som kan kompenseras för avsevärda merkostnader till följd av handikapp kommer att öka. Handikapprådet understryker även att möjligheterna till full kostnadstäckning blir bättre genom det framlagda förslaget.

HCK understryker att förslaget innebär väsentliga förbättringar jämfört med nuvarande system. Trots de stora förbättringarna anser *HCK* dock att förslaget inte går tillräckligt långt.

DHR tillstyrker verkets förslag och finner att detta innebär en vidgning av rätten till vårdbidrag för olika grupper av handikappade barn, vars föräldrar nu inte kan erhålla denna förmån.

SACO, som tillstyrker att reglerna om rätt till vårdbidrag i enlighet med verkets förslag görs mera generösa, ifrågasätter en klarare markering i den föreslagna lagtexten av syftet att vidga den bidragsberättigade kretsen eller

i vart fall ett uttalande om att reglerna skall tolkas liberalt.

LO anser att verkets förslag rörande vårdbidrag medför värdefulla förbättringar. LO ansluter sig till förslagen att merkostnader skall beaktas vid bedömningen av rätt till vårdbidrag och att vårdbidraget i sin helhet skall läggas till grund för beräkning av pensionsgrundande inkomst. Även *Landstingsförbundet* understryker angelägenheten av de föreslagna förbättringarna.

I flera remissyttranden berörs de handikappade barnens behov av träning. *Statens handikappråd* påpekar i detta sammanhang att handikappade barn ofta har ett starkt uttalat behov av systematisk och tidigt insatt träning. Liknande synpunkter anförs av *HCK* och *Riksförbundet för utvecklingsstörda barn*. *HCK* framhåller att nya forskningsrön bekräftar det viktiga i att träning sätts in mycket tidigt vid vissa former av bl. a. utvecklingsstörning, synskador och hörselskador. I dessa yttranden understryks därför att ett barns träningsbehov bör berättiga till vårdbidrag.

Den av verket föreslagna graderingen av vårdbidraget i helt och halvt bidrag tillstyrks i remissyttrandena. *Socialstyrelsen* påpekar att genom en sådan gradering kan undvikas markanta tröskeeffekter. *Länsstyrelsen i Stockholms län* tillstyrker förslaget om gradering mot bakgrund särskilt av att merkostnaderna skall beaktas samt att bidragsbeloppen fr. o. m. den 1 januari 1974 har höjts. *Länsstyrelsen i Värmlands län* påpekar att graderingen medför en bättre anpassning till omständigheterna i det enskilda fallet. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* ifrågasätter om en gradering i helt och halvt bidrag är tillfyllest och om inte en ytterligare differentiering borde införas för att motverka att ersättningarna utgår alltför schablonartat. *HCK* motsätter sig inte en gradering av vårdbidraget men anser att frekvensen av halva vårdbidrag bör bli väsentligt lägre än vad verket räknat med i sitt förslag. *HCK* anser att i särskilt svåra fall även bör öppnas möjlighet till förhöjda vårdbidrag. I några remissyttranden, bl. a. från *socialstyrelsen*, *länsstyrelsen i Värmlands län*, *HCK* och *Riksförbundet för utvecklingsstörda barn*, ifrågasätts om inte vårdbidrag bör utgå även till fosterföräldrar och i vissa fall även till andra personer som vårdar handikappat barn.

Riksförsäkringsverkets förslag om ändring av reglerna för ferievårdbidrag anses i flera remissyttranden innebära en angelägen förbättring som tillgodoser viktiga behov. *HCK* uttalar en särskild uppskattning av förslaget att det skall bli möjligt att erhålla vårdbidrag för varje dag under året som det handikappade barnet vistas i föräldrahemmet. Verkets förslag att enskilda anstalter med bidrag från landsting och kommuner skall likställas med anstalter som åtnjuter statsbidrag lämnas utan erinran vid remissbehandlingen.

5.2.3 Invaliditetsersättning

Förslagen att kraven på hjälpbehov skall mildras, att merkostnader skall bli avgörande för rätten till förmån samt att förmånerna invaliditetstillägg och invaliditetsersättning skall föras samman till en enhetlig hjälpform vin-

ner allmänt stöd vid remissbehandlingen. *Socialstyrelsen* finner det tillfredsställande att bestämmelserna för rätt till ersättning mjukas upp. Liknande synpunkter anförs av *länsstyrelsen i Värmlands län*, *LO*, *DHR*, *Svenska diabetesförbundet*, *Riksförbundet för utvecklingsstörda barn*, *Svenska Psoriasisförbundet* och *PRO*.

Den av verket föreslagna graderingen av den nya invaliditetsersättningen till 30, 45 resp. 60 % av basbeloppet tillstyrks av bl. a. *länsstyrelserna i Stockholms* och *Skaraborgs län*. *Socialstyrelsen* ifrågasätter om graderingen kan medföra svårigheter att avväga lämplig nivå men vill inte motsätta sig den av verket föreslagna graderingen tills erfarenhet vunnits av dess tillämpning. *SACO* anser att graderingen bör vara 40, 55 resp. 80 % av basbeloppet. *HCK* anför att den av verket föreslagna graderingen bör kompletteras med ytterligare en nivå, nämligen 75 %.

Verkets förslag om en höjning från 63 till 65 år av den övre åldersgränsen före vilken handikappet skall ha uppkommit tillstyrks av flertalet remissinstanser. *SACO* ifrågasätter om åldersgränsen över huvud taget i fortsättningen behövs. Liknande synpunkter anförs av *Försäkringskassförbundet*.

I några remissyttranden berörs frågan om samordningen mellan hemsjukvårdsbidrag och invaliditetsersättning. *Socialstyrelsen* liksom *LO* understryker därvid vikten av en ändamålsenlig samordning. *Landstingsförbundets* uppfattning är att aktuella bidragsformer i många fall på ett lämpligt sätt kan komplettera varandra och täcka såväl sjukvårdsmässiga som andra behov hos handikappade. Den av verket föreslagna utformningen av lagstiftningen, som medger att invaliditetsersättning graderas efter personligt hjälpbehov med beaktande av ökade levnadsomkostnader till följd av handikappet, får enligt förbundet ses som ett medel härvidlag.

Socialstyrelsen och *DHR* berör frågan om invaliditetsersättning till rörelsehindrade. *Socialstyrelsen* anser att en särbestämmelse för rullstolsbundna personer skulle underlätta prövningen av rätten till ersättning. *DHR* finner att en motsvarighet till den gränsdragning som skett i verkets förslag vad gäller blinda och döva bör komma till stånd i fråga om rörelsehindrade. *Hörselfrämjandets riksförbund* anser att även hörselskadade som använder hörapparat bör omfattas av den generella rätt till invaliditetsersättning som verket föreslagit för döva.

DHR understryker att det inom förbundet framförs krav på att ord som "vanför" och "invalid" skall utmönstras ur lagstiftningen, eftersom dessa ord upplevs mycket negativt av många handikappade. Förbundet påpekar att en sådan ändring av lagspråket också har skett på andra områden. *DHR* hemställer därför att den nya formen av ersättning benämns handikappersättning.

6 Departementschefen

6.1 Inledning

I enlighet med vad som anförts i årets socialhuvudtitel (prop. 1974:1 bil. 7 s. 24) avser jag att nu ta upp frågan om en rad reformer på pensionsområdet och deras finansiering. Som jag framhållit i socialhuvudtiteln bör dessa reformer utöver en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år även innefatta påtagliga förbättringar för dagens folkpensionärer. En sådan inriktning av pensionsreformerna står också i överensstämmelse med det uttalande om pensionsfrågorna som gjordes vid förra årets riksdag på förslag av socialförsäkringsutskottet (SFU 1973:2).

Det betänkande som i februari i år lades fram av pensionsålderskommittén fyller dessa anspråk på utformningen av de nu aktuella pensionsreformerna. Detta kommer till uttryck i att kommitténs förslag om en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år i betänkandet har kombinerats med förslag om avsevärda förbättringar av folkpensionsförmånerna. Samtidigt föreligger ett av riks-försäkringsverket på regeringens uppdrag utarbetat förslag om nya regler för de särskilda ersättningar till handikappade som utgår inom folkpensioneringen.

De framlagda utredningsförslagen har tagits emot positivt vid remiss-behandlingen. Remissinstanserna uttalar genomgående sin tillfredsställelse med att den lagstadgade sänkningen av den allmänna pensionsåldern till 65 år har kombinerats med påtagliga förbättringar inom folkpensioneringen för dem som redan är folkpensionärer. Pensionärernas riksorganisation (PRO) konstaterar i sitt remissyttrande att utredningsförslagen innebär ett beaktande av de krav som organisationen har framfört på en väsentlig förbättring av de äldres försörjningsvillkor.

Det reformprogram på pensionsområdet som jag mot denna bakgrund nu lägger fram för ikraftträdande under åren 1975 och 1976 omfattar följande fem huvudpunkter.

- Lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år.
- Höjningar av folkpensionens grundbelopp.
- Höjda pensionstillskott för dem som saknar ATP eller har låga ATP-belopp.
- Särskilda pensionsförbättringar för unga invalider och andra förtidspensionärer utan ATP eller med låga ATP-belopp.
- Förbättrade handikappersättningar och vårdbidrag inom folkpensioneringen.

I detta sammanhang bör också nämnas att frågan om minskade marginaleffekter i inkomstprövningsreglerna för folkpensionärernas kommunala bostadstillägg kommer att tas upp till prövning i samband med behandlingen av de förslag som lagts fram av 1972 års skatteutredning.

De förslag som jag i det följande lägger fram innebär bl. a. att en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år skall träda i kraft den

1 juli 1976. Avsikten är att vid samma tidpunkt skall genomföras ökade möjligheter till en rörlig pensionsålder med utgångspunkt i en allmän pensionsgräns vid 65 år. Jag vill i samband härmed anmäla att frågan om den rörliga pensionsåldern nu behandlas med förtur av pensionsålderskommittén i dess fortsatta arbete med sikte på en proposition härom till nästa års riksdag.

Reformkostnaderna för det redovisade programmet för sänkt pensionsålder och förbättrade folkpensionsförmåner beräknas uppgå till över 3 miljarder kronor. Jag avser att i det följande föreslå att reformerna finansieras genom höjning av arbetsgivarnas och egenföretagarnas socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen och en höjd ATP-avgift.

6.2 Allmän pensionsålder

6.2.1 Sänkning av den allmänna pensionsåldern

Pensionsåldern inom den allmänna pensioneringen har alltsedan folkpensioneringen infördes genom 1913 års lag om allmän pensionsförsäkring varit 67 år. Möjligheter föreligger emellertid att ta ut ålderspension före 67 års ålder, dock tidigast fr. o. m. 63 års ålder (förtida uttag). Vid sådant uttag minskas pensionen med 0,6 % för varje månad som, då pensionen börjar tas ut, återstår till den månad då den försäkrade fyller 67 år. Det går också att vänta med att ta ut ålderspension (uppskjutet uttag). I sådant fall ökas pensionen på motsvarande sätt med 0,6 % per månad, varvid dock hänsyn inte tas till tid efter det att den försäkrade fyllt 70 år. Förtida uttag måste avse såväl folkpension som ATP. Beträffande uppskjutet uttag finns inte någon uttrycklig bestämmelse om samordning, men den försäkrade har inte någon fördel av att vänta med uttag av den ena av pensionsdelarna. Reduktionen liksom ökningen är livsvarig och bygger i princip på försäkringsmatematiska beräkningsgrunder.

Pensionsålderskommittén har haft i uppdrag att förutsättningslöst utreda frågan om en sänkning av den allmänna pensionsåldern. Kommittén konstaterar att det internationellt sett torde föreligga en viss tendens till sänkning av pensionsåldern men understryker samtidigt att enbart jämförelser mellan vad som betecknas som pensionsålder inte är rättvisande eftersom innebörden av detta begrepp varierar starkt olika länder emellan. Till skillnad från vad som gäller i flera andra länder utgår ålderspension från den allmänna försäkringen i Sverige utan inkomstprövning och oavsett om den försäkrade slutar sitt förvärvsarbete eller inte. Det svenska pensionssystemet skiljer sig från vad som gäller i de flesta andra länder även i det avseendet att det är uppbyggt på en folkpension som utgår till alla oavsett föregående förvärvsarbete i kombination med en allmän tilläggs pension som är anknuten till förvärvsinsatsen. Övriga pensionssystem innehåller som regel enbart pensionsförmåner för förvärvsarbete.

Kommittén påpekar vidare att stats- och kommunalanställda, tjänstemän

i privat tjänst och – med fullt ikraftträdande den 1 januari 1975 – arbetstagare inom LO/SAF-området genom pensionsanordningar vid sidan av den allmänna pensioneringen har tillförsäkrats lägre pensionsålder än 67 år. Av kommitténs redovisning framgår också att ett stort antal försäkrade i januari 1974 uppbar förtidspension från folkpensioneringen och tilläggs pensioneringen.

Kommittén diskuterar möjligheten att helt överge begreppet pensionsålder och i stället knyta pensioneringen till nedtrappningen av arbetsinsatsen. Kommittén finner att en sådan ordning knappast skulle kunna genomföras. Den allmänna pensionsåldern får enligt kommittén – även i ett system med än flexiblare åldersgränser än det nuvarande – innebörden att den utgör den gräns vid vilken oreducerad pension bör utgå utan någon prövning i fråga om inkomster eller arbetsförhållanden.

I kommitténs betänkande framhålls att välståndsutvecklingen i samhället kommit samhällsmedlemmarna till godo inte bara direkt i form av höjda inkomster utan också indirekt genom lagstiftningsvis genomförda reformer och avtalsvis överenskomna förmåner utöver den kontanta lönen. Vid sidan av socialförsäkringsområdet har sålunda tillkommit lagstiftning om arbetslidsbegränsning och lagstadgad semester. Löntagarnas krav på ökad fritid har härigenom enligt kommittén accepterats som befogade och angelägna.

Kommittén finner att motsvarande synpunkter kan läggas på önskemålen om en sänkning av den allmänna pensionsåldern. Enligt kommittén torde den allmänna uppfattningen hos befolkningen i aktiv ålder numera vara att det bör finnas möjlighet för den som så önskar att med oreducerad ålderspension dra sig tillbaka från arbetet vid en tidigare tidpunkt än den nuvarande pensionsåldern. I fråga om den ålder vid vilken en ovillkorlig rätt till oreducerad ålderspension skall inträda finner kommittén det naturligt och önskvärt att den allmänna pensioneringen anpassar sig efter den utveckling som ägt rum inom arbetslivet, där pensionsåldern 67 år numera saknar förankring. Kommittén understryker att en sänkning av den allmänna pensionsåldern också i hög grad är en fråga om resurser och att kostnaderna för en sådan reform är mycket stora. Kommittén visar emellertid samtidigt att en stor del av befolkningen på grund av förtidspension från den allmänna försäkringen och annan pensionering än den allmänna redan har pension före 67 års ålder och att en pensionsålderssänkning därför kan antas medföra ett förhållandevis litet produktionsbortfall.

Det sagda föranleder kommittén att föreslå att den allmänna pensionsåldern sänks till 65 år. Kommittén understryker att den med detta förslag självfallet inte avser att begränsa den valfrihet beträffande pensioneringstidpunkt som det nuvarande pensionssystemet innehåller. I det nu framlagda betänkandet anmäler kommittén att den skall fortsätta sitt arbete med frågan om ytterligare utbyggd flexibilitet beträffande pensionsåldern och att detta utredningsarbete är avsett att slutföras före utgången av år 1974.

Remissinstanserna stöder genomgående förslaget om en sänkning av den

allmänna pensionsåldern från 67 till 65 år.

Som en bakgrund till pensionsåldersfrågan vill jag erinra om hur reformarbetet och resursinsatserna på pensionsområdet sedan ATP:s genomförande i början av 1960-talet har varit inriktade på kostnadskrävande förbättringar för folkpensionärerna och en förtidspensionsreform som i realiteten för många har inneburit en kraftig sänkning av pensionsåldern. Samtidigt som förtidspensionsreformen genomfördes fick pensionsålderskommittén i uppdrag att pröva frågan om en sänkning av den allmänna pensionsåldern. Jag framhöll i direktiven till pensionsålderskommittén att denna fråga måste ses bl. a. mot bakgrund av att stora grupper löntagare genom pensionsavtal utanför den allmänna försäkringen har tillförsäkrats en lägre pensionsålder, och som bekant föreligger numera också ett avtal mellan LO och SAF om 65 års pensionsålder.

Pensionsålderskommittén har nu redovisat ett betänkande med förslag om en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år. Genom det av kommittén framlagda och vid remissbehandlingen tillstyrkta betänkandet föreligger nu konkret underlag för ett beslut i pensionsåldersfrågan. På grundval härav föreslår jag att beslut fattas vid årets riksdag om en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år. Som jag redan framhållit finner jag det tillfredsställande att detta beslut om sänkt pensionsålder kan kombineras med ett beslut om påtagliga förbättringar inom folkpensioneringen för dem som redan är pensionärer. Beslutet om en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år gör det enligt min mening angeläget att utan tidsutdräkt också finna ökade möjligheter till en rörlig pensionsålder. Jag återkommer strax till denna fråga i samband med mina överväganden om tidpunkten för pensionsålderssänkningens genomförande.

En sänkning av pensionsåldern gör det nödvändigt att ta ställning till frågorna om åldersgränserna beträffande även de till grundförmånerna anknutna tilläggsförmånerna samt invaliditetsersättningen. Jag delar pensionsålderskommitténs principiella uppfattning att tilläggsförmånerna vid pensionsålderssänkningen bör följa huvudförmånerna och således anknytas till den nya pensionsåldern. Detta innebär att pensionstillskott utgår med normalbelopp till ålderspension som utges från 65 års ålder och att kommunalt bostadstillägg, hustrutillägg och barntillägg till ålderspension utges från samma ålder. Meningen är ju, som kommittén påpekar, att pensionen för dem som pensioneras i framtiden skall erbjuda i princip samma förmåner från 65 års ålder som nu utges från 67 års ålder. Jag förordar därför genomförande av kommitténs förslag i denna del. Jag återkommer till frågan om invaliditetsersättning i avsnitt 6.5.

En av de konsekvenser som följer av en lagstadgad sänkning av pensionsåldern blir således att kommunalt bostadstillägg kan utgå till ålderspension från 65 år. Jag vill påpeka att man därigenom också löser ett av de problem som föreligger vid nuvarande avtalspensioner från 65 år, där

kommunalt bostadstillägg inte utgår förrän vid 67-årsåldern. Den vidgade rätten till kommunalt bostadstillägg beräknas enligt kommittén medföra en kostnadsökning för kommunerna med omkring 100 milj. kr. om året. Vid denna beräkning av kostnaderna har beaktats att ungefär en tredjedel av de personer som berörs av pensionsålderssänkningen redan har kommunalt bostadstillägg till förtidspension eller annan pensionsförmån. Frågan om kompensation till kommunerna för den kostnadsökning för folkpensionärernas bostadstillägg som följer av den allmänna pensionsålderns sänkning till 65 år kommer att tas upp till behandling i annat sammanhang.

6.2.2 Ikraftträdande av pensionsålderssänkningen och frågan om rörlig pensionsålder

Enligt pensionsålderskommitténs uppfattning bör sänkningen av den allmänna pensionsåldern genomföras så snart som möjligt. Kommittén understryker emellertid att det med hänsyn till såväl kostnaderna som belastningen på administrationen måste noga övervägas på vilket sätt och när reformen skall träda i kraft. Kommittén förordar att sänkningen skall ske i ett steg varigenom man får en enkel och klar regel som vid ikraftträdandet ger alla i de aktuella åldersklasserna rätt till pension. I fråga om tidpunkten för ikraftträdandet anser kommittén att det för administrationen är nödvändigt med en viss förberedelsestid. Kommittén finner det också nödvändigt att de på kollektivavtal grundade personalpensionsanordningarna hinner anpassas till den nya situationen och att arbetsmarknadens parter därför måste ges skälig tid för erforderliga förhandlingar beträffande dessa frågor. Vid avvägningen av dessa synpunkter stannar kommittén för ett förslag om ikraftträdande den 1 januari 1976.

SAF anser i sitt remissyttrande att ikraftträdandet inte borde ske förrän den 1 januari 1978. De administrativa myndigheterna framhåller vid remissbehandlingen önskvärdheten av att beslut om pensionsålderssänkningen fattas i så god tid att förberedelsearbetet kan genomföras utan alltför stora påfrestningar. Från löntagarorganisationerna understryks behovet av tillräckligt tidsutrymme för förhandlingar om anpassning av gällande pensionsavtal. För att möjliggöra dessa avtalsanpassningar anser LO att det behöver ske en erforderlig förskjutning av tidpunkten för ikraftträdandet.

I flera remissyttranden understryks angelägenheten av ökade möjligheter till rörlig pensionsålder. LO anser att detta är den mest angelägna reformen inom pensionssystemet och framhåller att sänkningen av den allmänna pensionsåldern till 65 år bör betraktas som en ny utgångspunkt för en rörlig pensionsålder. Flera remissinstanser uttalar tveksamhet beträffande uppdelningen av frågan om sänkning av den allmänna pensionsåldern och frågan om ökade möjligheter till rörlig pensionsålder.

Jag vill understryka att det finns ett nära samband mellan frågan om den lagstadgade allmänna pensionsåldern och frågan om ökade möjligheter

till en rörlig pensionsålder. Jag delar den uppfattning som bl. a. LO, TCO och SACO ger uttryck för när de i sina remissyttranden framhåller att den rörliga pensionsåldern är en angelägen reform. En lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år står givetvis inte i motsatsställning till denna fråga om ökade möjligheter till rörlig pensionsålder. Som LO påpekar i sitt remissyttrande bör sänkningen av den allmänna pensionsåldern till 65 år i stället betraktas som en ny utgångspunkt för en rörlig pensionsålder.

Jag har i det föregående på grundval av pensionsålderskommitténs betänkande föreslagit att ett beslut om en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år fattas vid årets riksdag. När det gäller tidpunkten för pensionsålderssänkningens ikraftträdande är det enligt min mening angeläget att skapa tillräckligt tidsutrymme för erforderliga anpassningsförhandlingar beträffande gällande pensionsavtal och att därvid också kunna få till stånd en samordning med ett system som ger ökade möjligheter till rörlig pensionsålder. För att tillmötesgå de önskemål som i detta hänseende har förts fram av löntagarorganisationerna föreslår jag att tidpunkten för pensionsålderssänkningens ikraftträdande fastställs till den 1 juli 1976. Därigenom skapas bättre tidsmässigt utrymme för arbetsmarknadens parter att genomföra de anpassningsförhandlingar beträffande gällande pensionsavtal som måste komma till stånd i samband med sänkningen av den allmänna pensionsåldern och som då också kan samordnas med frågan om ökade möjligheter till rörlig pensionsålder.

Jag föreslår således att en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år skall träda i kraft den 1 juli 1976. Avsikten är att vid samma tidpunkt skall genomföras ökade möjligheter till en rörlig pensionsålder med utgångspunkt i en allmän pensionsgräns vid 65 år. Som jag redan nämnt bedrivs det pågående utredningsarbetet beträffande en rörlig pensionsålder med sikte på en proposition i denna viktiga fråga till nästa års riksdag.

I likhet med kommittén anser jag det naturligt att ett ställningstagande till frågan om förändring av reglerna angående förtida och uppskjutet uttag får anstå till dess övriga förslag beträffande den rörliga pensionsåldern föreligger. Jag ansluter mig också till kommitténs förslag beträffande vissa undantagsbestämmelser för personer som gör förtida uttag resp. uppskjuter pensionsuttag i anslutning till att pensionsålderssänkningen träder i kraft. Till dessa frågor återkommer jag i specialmotiveringen till författningsförslagen.

6.2.3 Pensionspoäng för det sextiofemte levnadsåret

Till grund för rätten till ATP ligger de inkomster som den försäkrade har fr. o. m. det år han fyller 16 t. o. m. det år han fyller 65 år. Inkomster under år då den försäkrade åtnjuter pension är emellertid inte pensionsgrundande. I princip blir endast inkomster av förvärvsarbete, för vilka den försäkrade taxerats till statlig inkomstskatt, pensionsgrundande. Med in-

komst av förvärvsarbete jämföras vissa ersättningar som är avsedda att kompensera bortfall av förvärvsinkomst, t. ex. sjukpenning, föräldrapening och arbetslöshetsersättning. Pensionsrätt tillgodoses på den del av förvärvsinkomsten som ligger mellan en nedre gräns motsvarande det vid inkomstårets början gällande basbeloppet och en övre gräns motsvarande 7,5 gånger detta basbelopp.

Pensionspoäng utgörs av den pensionsgrundande inkomsten delad med det vid årets ingång gällande basbeloppet. Då ATP-systemet är helt utbyggt krävs det för full ålderspension att man har pensionspoäng för 30 år (30-årsregeln). Ålderspension beräknas på grundval av medeltalet av pensionspoängen under de 15 bästa åren eller – för den som inte har 15 poängår – medeltalet av samtliga poäng.

Under ATP-systemets uppbyggnadsskede gäller särskilda beräkningsregler för personer födda före år 1924 (övergångsgenerationerna). För dem som är födda åren 1896–1914 har 30-årsregeln ersatts med en 20-årsregel. För den som är född år 1915 behövs 21 i stället för 30 år, för den som är född år 1916 behövs 22 år osv. till och med den som är född år 1923 för vilken det krävs 29 poängår för full pension.

Då förtidspension beräknas med antagandepoäng antas den försäkrade ha tillgodoses pensionspoäng för tiden fr. o. m. det år då pensionen börjar utgå t. o. m. det år då han fyller 65 år.

Pensionsålderskommittén understryker att nu gällande regler ger möjlighet till poängförvärv under maximalt 50 år och att 30-årsregeln innebär att poängår utöver 30 saknar betydelse för pensionsberäkningen. Kommittén anser därför att möjligheten till poängförvärv under det sextiofemte levnadsåret utan större olägenhet kan tas bort sedan ATP kommit i full funktion. Kommittén föreslår att i normala fall pensionspoäng för det sextiofemte året inte skall tillgodoses personer som är födda senare än år 1924.

Då det gäller övergångsgenerationerna har däremot i regel varje poängår betydelse. Med hänsyn härtill föreslår kommittén att möjligheten till poängförvärv bibehålls under det sextiofemte levnadsåret för dem som är födda under åren 1911–1924. Kommitténs förslag för övergångsgenerationerna är begränsat till att avse svenska medborgare. Samtliga remissinstanser som yttrat sig över kommitténs förslag i denna del ansluter sig till bedömningen att möjligheten till poängförvärv under det sextiofemte året bör behållas för övergångsgenerationerna och att den kan tas bort sedan ATP kommit i full funktion. LO anser att de särskilda bestämmelserna för övergångsgenerationerna bör utsträckas till att omfatta personer som är födda fram t. o. m. år 1927 och knyter då an till de särskilda tillgodosesreglerna för dessa årsklasser i samband med sjukdom och arbetslöshet.

Då det gäller den tekniska utformningen av poängberäkningen föreligger olika förslag från remissinstanserna.

Riksförsäkringsverket, Folksam, LO, SPP och SAF föreslår samtliga att försäkrade som tillhör övergångsgenerationerna tillgodoses antagande-

poäng för det år de fyller 65 år. Riksförsäkringsverket framhåller att pensionsålderskommittén i sitt slutbetänkande bör föreslå förenklingar av pensionsberäkningen för undvikande av omräkningar av ATP-pension.

I likhet med remissinstanserna ansluter jag mig till kommitténs uppfattning att möjligheten till poängförvärv under det år den försäkrade fyller 65 år bör kunna tas bort för personer som inte tillhör övergångsgenerationerna. Jag vill också i enlighet med vad kommittén anfört förorda särskilda bestämmelser för övergångsgenerationerna, dock med den ändringen att undantagsbestämmelserna – som LO föreslagit – utsträcks till att avse personer som är födda år 1927 och tidigare. Då det gäller utformningen av bestämmelserna rörande poängberäkning föreslår jag mot bakgrund av vad som anförts i flera remissyttranden – särskilt i riksförsäkringsverkets och SPP:s yttranden – ett system av följande innebörd.

Som huvudregel bör gälla att beräkningen av pensionsgrundande inkomst sker för år t. o. m. det år då den försäkrade fyller 64 år. I enlighet härmed beräknas antagandepoäng för förtidspension t. o. m. det år då den försäkrade uppnår 64 års ålder. Som särskild bestämmelse för försäkrad född under något av åren 1911–1927 bör gälla att pensionsgrundande inkomst beräknas för den försäkrade även för det år då han fyller 65 år. Beräkning av pensionspoäng för detta år bör därvid ske med tillämpning av de regler om antagandepoäng som redan gäller inom förtidspensioneringen. Även de som blir 65 år under första halvåret 1976 garanteras genom dessa bestämmelser pensionspoäng för hela 1976 på samma sätt som det för dem som senare blir 65 år tillskapas en garanti för pensionspoäng för hela det sextiofemte levnadsåret.

6.2.4 Vissa konsekvenser av en sänkning av pensionsåldern

Pensionsålderskommittén föreslår då det gäller sjukförsäkringen att åldersgränsen för hemmamekeförsäkringen sänks från 67 till 65 år samt att begränsningen av tiden för ersättning för sjukhusvård och sjukpenningtid räknas från 65 år. SPP har i sitt remissyttrande ifrågasatt lämpligheten av en ändring av åldersgränserna då det gäller rätt till ersättning för sjukhusvård och sjukpenning. För egen del vill jag framhålla att kommitténs förslag inte innebär någon ändring av den princip som f. n. gäller. Genom de av kommittén föreslagna övergångsbestämmelserna undviks att någon försäkring inträffar för dem som är pensionärer då pensionsålderssänkningen träder i kraft. Jag förordar därför att förslagen genomförs.

Beträffande yrkesskadeförsäkringen och militärsättningsförordningen samt därtill anslutande författningar föreslår kommittén att åldersgränsen då livränta reduceras sänks från 67 till 65 år. När det gäller äldre skadefall föreslår kommittén att nuvarande bestämmelser skall gälla även fortsättningsvis om frågan om livränta prövats i beslut som meddelats före ikraftträdandet av de nya bestämmelserna. I denna fråga ansluter jag mig till

vad riks försäkringsverket föreslagit i sitt remissyttrande, nämligen att tidpunkten för skadan – och således inte beslutet om livränta – skall vara avgörande för vilka regler som skall tillämpas. Jag återkommer till denna fråga i specialmotiveringen till författningsförslagen.

Inom den allmänna försäkringen gäller att ålderspension börjar utgå den månad varunder den försäkrade uppnår pensionsåldern. Även övriga förmåner inom den allmänna försäkringen börjar utgå den månad, varunder rätt till förmånen inträtt. SAF och SPP har i sina remissyttranden påpekat att rätten till ålderspension inom den privata tjänstepensioneringen i allmänhet inträder fr. o. m. månaden efter den då vederbörande fyller 65 år och föreslagit att samma regel bör gälla beträffande ålderspension från den allmänna försäkringen. Jag är inte beredd att föreslå någon sådan förändring, vilken skulle innebära försämringar för de försäkrade jämfört med den princip som gäller inom den allmänna försäkringen. Jag kan därför inte biträda SAF:s och SPP:s förslag i denna fråga.

Som framgår av det föregående förekommer åldersgränser med anknytning till den allmänna pensionsåldern även i annan lagstiftning, t. ex. inom arbetslöshetsförsäkringen. Till dessa frågor avser kommittén att återkomma i samband med behandlingen av frågan om utbyggd flexibilitet inom pensioneringen.

Kommittén understryker att sänkningen av pensionsåldern kommer att medföra behov av tid för förhandlingar och ändringar i avtals- och försäkringsvillkor då det gäller annan pensionering än den allmänna samt privata kapital- och pensionsförsäkringar. De förslag jag redovisat i tidigare avsnitt innebär att beslut om sänkning av den allmänna pensionsåldern fattas vid årets riksdag för ikraftträdande den 1 juli 1976. Som jag förut framhållit bereds arbetsmarknadens parter därigenom möjligheter att före ikraftträdandet ta ställning till erforderliga förändringar i tjänstepensionsanordningarna. På samma sätt ges försäkringsbolagen möjlighet till erforderliga anpassningar av försäkringsvillkoren.

6.3 Höjningar av folkpensionens grundbelopp och pensionstillskotten

Ålderspension och hel förtidspension inom folkpensioneringen utgör f. n. för ensam pensionär 90 % av basbeloppet och för pensionärspär 140 % av basbeloppet. Pensionstillskottet, som utgår till alla pensionärer som saknar ATP-pension eller har en mindre sådan pension, utgör f. n. 15 % av basbeloppet. Detta tillskott ökar med 3 % av basbeloppet årligen den 1 juli till dess det den 1 juli 1978 uppgår till 30 % av basbeloppet. Tillskottet utgår med samma belopp till ensam pensionär och till vardera av två makar. Om den försäkrade inte har inkomster eller har låga inkomster vid sidan om pensionen tillkommer kommunalt bostadstillägg. För år 1974 utgår enligt särskilda bestämmelser vidare ett särskilt pensionstillägg med 3 % av basbeloppet till alla folkpensionärer.

De i kommitténs betänkande framlagda förslagen om höjningar av folkpensionens grundbelopp och pensionstillskotten tillstyrks överlag av remissinstanserna. PRO konstaterar därvid att organisationens krav om väsentliga förbättringar av de äldres försörjningsvillkor beaktats. Även det förslag som lagts fram om utjämning av folkpensionsförmånerna mellan gifta och ogifta vinner uttryckligt stöd av bl. a. LO, TCO och PRO. TCO uttalar att detta förslag står i överensstämmelse med organisationens socialpolitiska målsättning.

I enlighet med kommitténs betänkande föreslår jag att folkpensionens grundbelopp den 1 januari 1975 höjs från 90 till 95 % av basbeloppet för ensam pensionär och från 140 till 155 % av basbeloppet för pensionärspar. Förslaget innebär vid nuvarande basbelopp en pensionshöjning med ca 425 kr. för ensam pensionär och med ca 635 kr. för var och en av två makar. Genom den större höjningen för makar uppnår man på sätt kommittén föreslagit en utjämning av folkpensionsförmånerna mellan gifta och ogifta.

Jag föreslår vidare, likaledes i enlighet med kommitténs betänkande, en förbättring av pensionstillskotten till pensionärer som saknar ATP eller har låga ATP-belopp. Den årliga höjningen av pensionstillskotten för ensam pensionär och för var och en av två makar bör som kommittén föreslagit från den 1 juli 1976 fastställas till 4 % av basbeloppet i stället för som nu 3 %. Pensionstillskottens höjning blir därigenom vid nuvarande basbelopp 340 kr. om året med början den 1 juli 1976 och för en femårsperiod därefter. Förslaget innebär också att den tid, under vilken pensionstillskotten skall fortsätta att stiga, förlängs till den 1 juli 1981 och att den garantinivå som pensionstillskotten skall ge successivt höjs från 30 till 45 % av basbeloppet. Det sagda betyder att pensionärer utan ATP den 1 juli 1981 kommer att erhålla ett pensionstillskott som uppgår till 45 % av basbeloppet medan pensionärer med låg ATP får en utfyllnad till samma nivå av basbeloppet.

6.4 Bättre pensionsförmåner för unga invalider och andra förtidspensionärer

I enlighet med sina direktiv har pensionsålderskommittén också lagt fram förslag som innebär bättre pensionsförmåner för dem som invalidiserats i unga år. Enligt förslaget fördubblas pensionstillskotten för förtidspensionärer fr. o. m. den 1 juli 1976 och pensionstillskottens garantinivå höjs successivt till 90 % av basbeloppet. Även denna del av kommitténs betänkande har fått ett positivt mottagande under remissbehandlingen.

Kommitténs förslag innebär att de förtidspensionärer som saknar ATP eller har låga ATP-belopp får rätt till dubbla pensionstillskott. Förslaget får därigenom särskild betydelse för dem som invalidiserats i unga år. Dessa grupper får således en kraftig ökning av sina pensionstillskott den 1 juli 1976 – vid nuvarande basbelopp en höjning med 2 460 kr. – och därefter en årlig höjning av pensionstillskotten med 680 kr. under en femårsperiod.

likaledes vid nuvarande basbelopp. Jag finner det tillfredsställande att denna viktiga fråga nu kan lösas och biträder det av kommittén framlagda förslaget. Till den närmare utformningen av reglerna återkommer jag i specialmotiveringen till författningsförslagen.

6.5 Förbättrade handikappersättningar och vårdbidrag inom folkpensioneringen

6.5.1 Handikappersättning

Invaliditetstillägg är en förmån som i vissa fall kompletterar ålders- eller förtidspension inom folkpensioneringen. Tillägget utgår om den försäkrade är ur stånd att reda sig själv och på grund härav vid upprepade tillfällen dagligen är i behov av hjälp av annan samt hjälpbehovet uppkommit innan den försäkrade fyllt 63 år. Tillägget utgår alltid om den försäkrade är blind och blindheten inträtt före 63 års ålder. Invaliditetstillägg kan även utgå till försäkrad som uppbär partiell förtidspension om han utför förvärvsarbete. Förutsättning är att han på grund av höggradig nedsättning i kroppsorgans funktion behöver avsevärd fortlöpande hjälp av annan person eller får vidkännas betydande merutgifter för färdmedel eller andra hjälpmedel för att kunna utföra arbetet. Med försäkrad som har förvärvsarbete jämställs försäkrad som studerar om han är berättigad till studiehjälp eller studiemedel eller endast på grund av behovsprövning är utesluten från sådan förmån. Invaliditetstillägg utgår inte till försäkrade som stadigvarande vårdas i vissa anstalter. Tillägget utgör 30 % av basbeloppet.

Invaliditetsersättning utgår till vissa försäkrade som fyllt 16 år och som inte åtnjuter pension. Ersättningen utgår dels till försäkrad som är blind, dels till försäkrad som utför förvärvsarbete men på grund av höggradig nedsättning i kroppsorgans funktion behöver avsevärd fortlöpande hjälp av annan person eller får vidkännas betydande merutgifter för färdmedel eller andra hjälpmedel för att kunna utföra arbetet. Även här gäller att handikappet skall ha uppkommit före 63 års ålder. Liksom i fråga om invaliditetstillägg jämställs studier med förvärvsarbete. Invaliditetsersättning utgör 60 eller 30 % av basbeloppet alltefter hjälpbehovets omfattning eller merutgifternas storlek. Ersättningen till blind utgår alltid med 60 % av basbeloppet.

Riksförsäkringsverket har lagt fram förslag som innebär att de krav som nu gäller beträffande den försäkrades hjälpbehov skall mildras och att merkostnader som orsakas av handikappet i ökad omfattning skall beaktas vid bedömning av rätten till invaliditetsförmån. Invaliditetstillägg och invaliditetsersättning förs enligt förslaget samman till en enhetlig hjälpform, benämnd invaliditetsersättning. Enligt verkets förslag bör – vid sidan av de nu gällande ersättningsnivåerna 30 resp. 60 % av basbeloppet – ytterligare en ersättningsnivå motsvarande 45 % av basbeloppet införas. Med en sådan

ändring blir det enligt verkets uppfattning möjligt att bättre anpassa ersättningen till förhållandena i det enskilda fallet. Verket föreslår även en höjning av den övre åldersgränsen före vilken handikappet skall ha inträtt för att invaliditetsersättning skall kunna utgå. Enligt förslaget bör gränsen sättas till 65 år, dvs. lika med den föreslagna nya pensionsåldern.

Riksförsäkringsverkets förslag tillstyrks allmänt under remissbehandlingen. Flera remissinstanser uttalar tillfredsställelse över att bestämmelserna för bedömning av rätt till ersättning mjukas upp.

Jag förordar att det av verket framlagda förslaget läggs till grund för ändringar av bestämmelserna om invalidförmånerna. I överensstämmelse med ett förslag av DHR under remissbehandlingen förordar jag att den nya enhetliga ersättningen kallas handikappersättning. Den bör i enlighet med verkets förslag utgå med 30, 45 eller 60 % av basbeloppet alltefter förhållandena i det enskilda fallet. Handikappersättning bör tillkomma försäkrad, vars fysiska eller psykiska funktionsförmåga för avsevärd tid är nedsatt. Rätt till ersättning bör föreligga om den försäkrade på grund av sitt handikapp behöver mera tidskrävande hjälp av annan i sin dagliga livsföring och vidare om den handikappade för att kunna förvärvsarbeta behöver fortlöpande hjälp av annan person. Även då den handikappade eljest har betydande merutgifter till följd av sitt handikapp bör rätt till handikappersättning föreligga. Som verket påpekat bör den handikappades vård- och hjälpbehov vid bedömning av frågan om rätt till ersättning vägas samman med hans merkostnader till följd av handikappet. Föreligger behov av hjälp i den dagliga livsföringen eller för utförande av förvärvsarbete samtidigt med merutgifter i annat avseende bör bedömningen således grundas på det sammanlagda behovet av stöd. De nya reglerna bör i enlighet med verkets förslag träda i kraft den 1 juli 1975.

Mot bakgrund av vad verket anfört anser jag att blind försäkrads rätt till handikappersättning alltjämt bör komma till uttryck i särskild lagbestämmelse. I dessa fall gäller det nämligen en generell rätt till ersättning.

I enlighet med verkets förslag bör döva och gravt hörselskadade personer alltid ha rätt till handikappersättning motsvarande minst 30 % av basbeloppet. Eftersom denna ersättning skall utgå i alla fall där dövhet eller grav hörselskada föreligger bör i likhet med vad som gäller blind en särskild bestämmelse härom tas in i lagtexten. Jag vill i detta sammanhang understryka att en döv eller gravt hörselskadad försäkrad som visar att han till följd av sitt handikapp har större hjälp- eller vårdbehov eller högre merkostnader än vad som motsvarar 30 % av basbeloppet självfallet skall ha rätt till den högre handikappersättning som är motiverad i det särskilda fallet.

Med den utformning som de nya bestämmelserna får finner jag liksom riksförsäkringsverket inte skäl att föreslå speciella bestämmelser för andra former av handikapp. Vid bedömningen av sådana fall skall i enlighet med verkets förslag ersättningens nivå bestämmas med hänsyn till det vård-

och hjälpbehov och de merkostnader i övrigt som föreligger på grund av handikappet. Jag återkommer till den närmare utformningen av bestämmelserna i specialnotiveringen till författningsförslagen.

6.5.2 Vårdbidraget till förälder med handikappat barn

Vårdbidrag inom folkpensioneringen utgår till förälder som vårdar barn under 16 år då barnet på grund av sjukdom, psykisk utvecklingsstörning eller annat handikapp för avsevärd tid och i avsevärd omfattning är i behov av särskild tillsyn och vård. Vårdbidragets belopp motsvarar hel förtidspension till ensamstående jämte pensionstillskott.

Riksförsäkringsverket har föreslagit att de nu gällande kraven för rätt till vårdbidrag mildras och att man vid bedömningen av rätt till bidrag skall kunna ta hänsyn till om barnets handikapp medför andra merkostnader än sådana som är att hänföra till tillsyns- och vårdbehovet. Verket har också föreslagit att vårdbidraget graderas i helt och halvt bidrag.

Under remissbehandlingen framhålls överlag det värdefulla i att vårdbidragen förbättras i enlighet med verkets förslag. DHR finner att förslaget medför en vidgning av rätten till bidrag för olika grupper av handikappade barn. Statens handikappråd, HCK och Riksförbundet för utvecklingsstörda barn understryker att ett barns behov av träning också bör berättiga föräldrar till vårdbidrag.

I enlighet med vad riksförsäkringsverket anfört föreslår jag att kraven för rätt till vårdbidrag till förälder med handikappat barn mildras. Rätt till bidrag bör således föreligga om barnet på grund av sjukdom, psykisk utvecklingsstörning eller annat handikapp för avsevärd tid är i behov av särskild tillsyn och vård. Som verket föreslagit bör vidare i lagtexten tas in bestämmelse om att även andra merkostnader än sådana som är att hänföra till tillsyns- och vårdbehovet skall beaktas vid bedömningen av rätt till vårdbidrag.

I några remissyttranden har understrukits vikten av att det handikappade barnets behov av träning beaktas vid bedömningen av rätt till bidrag. Denna synpunkt överensstämmer med verkets påpekanden om vikten av att handikappade barn redan från späda ålder bör stimuleras och tränas och att möjligheterna att i framtiden minska ett handikapps verkningar i hög grad bestäms av bl. a. den träning barnet kan få. Jag vill för egen del understryka att det handikappade barnets behov av träning är att se som ett naturligt led i en aktiv vårdinsats och därför självfallet bör beaktas vid bedömningen av rätten till vårdbidrag. Eftersom träningsmomentet på detta sätt är en del av vårdinsatsen behövs inte någon särskild lagbestämmelse.

Med den nu föreslagna mildringen av kraven för rätt till bidrag kommer den bidragsberättigade kretsen att vidgas. Med hänsyn härtill och i syfte att nå en god anpassning av vårdbidragets storlek till det föreliggande hjälpbehovet bör bidraget i enlighet med verkets förslag graderas i helt och halvt

bidrag. De nya reglerna bör i enlighet med verkets förslag träda i kraft den 1 juli 1975.

Vårdbidraget – som sedan barnet fyllt 16 år ofta övergår i förtidspension – motsvarar f. n. hel förtidspension jämte pensionstillskott. I enlighet med pensionsålderskommitténs betänkande har jag i det föregående (avsnitten 6.3 och 6.4) föreslagit höjningar av folkpensionens grundbelopp och höjda pensionstillskott. En följd av dessa förslag blir en kraftig förstärkning även av vårdbidragen. Helt vårdbidrag, som f. n. utgår med 105 % av basbeloppet, kommer således den 1 juli 1976 att uppgå till 145 % av basbeloppet och därefter under en femårsperiod höjas successivt till 185 % av basbeloppet.

Enligt särskilda bestämmelser utgår s. k. ferievårdbidrag för anstaltsvårdat barn för tid då barnet vistas utom anstalten utan att vårdas genom dess försorg. Förutsättning härför är f. n. att barnet under minst två veckor i följd vistas utom anstalten. Riksförsäkringsverket har föreslagit att dessa regler ändras den 1 juli 1975 så att ferievårdbidrag kan utgå för varje dag som barnet vistas utanför anstalten. Verkets förslag har fått ett positivt gensvar under remissbehandlingen.

Jag vill framhålla att de barn det här gäller ofta har grava handikapp. Då de når skolåldern får de i allmänhet specialundervisning, och om de vårdades i hemmet skulle fortlöpande vårdbidrag utgå. Den nu gällande regeln för ferievårdbidraget medför att detta vanligen bara kan erhållas under jul- och sommarlov. Jag finner skäl tala för det av riksförsäkringsverket framlagda förslaget som innebär att de handikappade barnens hemmavistelse underlättas och att de därigenom får ökade möjligheter till stimulans och kontakt med föräldrar och andra anhöriga. Verket har understrukt att de nya reglerna bör utformas på ett sådant sätt att de inte blir administrativt betungande och föreslagit att den institution där barnet vårdas bör registrera det antal dagar som barnet vistas utom institutionen och en gång per kvartal underrätta vederbörande försäkringskassa därom. Därvid bör i avvaktan på närmare erfarenheter av de nya reglerna vårdbidrag utbetalas till föräldern då antalet sådana dagar uppgår till minst tio per kalenderkvartal.

6.6 Kostnader och finansiering

Som jag inledningsvis nämnt uppgår reformkostnaderna för sänkningen av den allmänna pensionsåldern och de föreslagna förbättringarna av folkpensionsförmånerna till sammanlagt över 3 miljarder kronor.

De i utredningsförslagen gjorda kostnadsberäkningarna är grundade på det basbelopp på 8 100 kr. som gällde i februari 1974, samtidigt som beräkningen av avgiftsunderlaget för socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen och ATP-avgiften skett på då kända uppgifter avseende 1974. Sedan utredningsförslagen lagts fram har basbeloppet fr. o. m. april 1974 stigit till 8 500 kr. Eftersom reformprogrammets genomförande är avsett att påbörjas den 1 januari 1975, kommer jag i det följande att redovisa beräkningen

av reformkostnaderna vid ett basbelopp av storleksordningen 9 000 kr. som kan väntas gälla under detta år. På motsvarande sätt kommer jag vid beräkningarna avseende finansieringen att tillämpa det avgiftsunderlag som enligt vad nu kan bedömas kommer att gälla för 1975. Det innebär att avgiftsunderlaget beräknas till 134 miljarder kronor för socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen och till 102 miljarder kronor för ATP-avgiften. För de båda närmaste åren efter 1975 förutsätts att förändringar av basbeloppet resp. avgiftsunderlagen i stort sett väger upp varandra.

Med de nu angivna utgångspunkterna kan de sammanlagda reformkostnaderna för åren 1975–1977 beräknas uppgå till 3 150 milj. kr., varav 1 775 milj. kr. för pensionsålderssänkningen och 1 375 milj. kr. för de föreslagna förbättringarna av folkpensionsförmånerna. De totala reformkostnaderna för folkpensioneringen fördelar sig med 825 milj. kr. på 1975, 750 milj. kr. på 1976 och 800 milj. kr. på 1977. Ökningen av ATP-kostnaderna beräknas till 350 milj. kr. för 1976 och 425 milj. kr. för 1977. Den närmare beräkningen av reformkostnaderna framgår av tabell 6.

Tabell 6

Reformförslag	Kostnadsökning jämfört med föregående år, milj.kr.		
	1975	1976	1977
<i>Folkpensioneringen</i>			
Höjningar av folkpensionens grundbelopp den 1 januari 1975	775		
Ändrade regler för handikappersättning och vårdbidrag den 1 juli 1975	50	50	
Sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år den 1 juli 1976		500	500
Höjning av pensionstillskotten den 1 juli 1976		70	150
Dubbla pensionstillskott till förtidspensionärer den 1 juli 1976		130	150
Summa folkpensioneringen	825	750	800
<i>Tilläggs pensioneringen</i>			
ATP-kostnader för sänkning av den allmänna pensionsåldern den 1 juli 1976		350	425
Totalsumma	825	1 100	1 225
Total reformkostnad		3 150	

Av den angivna kostnaden för 1975 på 775 milj. kr. för höjningar av folkpensionens grundbelopp motsvarar 350 milj. kr. en kostnad som har täckning i nuvarande folkpensionsanslag. Där har nämligen beräknats medel för en uppföljning av det särskilda pensionstillägg för 1974 som beslutats i avvaktan på det nu framlagda reformförslaget. Den totala reformkostnad som återstår att finansiera utgör således (3 150–350) 2 800 milj. kr.

När det gäller finansieringen av reformkostnaderna har kommittén föreslagit att folkpensionskostnaderna skall täckas genom höjning av arbetsgivarnas och egenföretagarnas socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen och att ATP-kostnaderna skall täckas genom en höjd ATP-avgift. Samma finansieringsgrunder bör gälla för de av riks försäkringsverket föreslagna förbättringarna av handikappersättning och vårdbidrag inom folkpensioneringen.

I pensionsålderskommittén har avgivits en reservation mot den föreslagna höjningen av ATP-avgiften och en reservation mot såväl den höjda ATP-avgiften som den föreslagna höjningen av socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen.

Kommittémajoritetens förslag om fullständig avgiftsfinansiering av reformkostnaderna har vid remissbehandlingen uttryckligen tillstyrkts av LO, TCO och SACO. I remissyttrandet från SAF avstyrks den höjda ATP-avgiften. Den föreslagna höjningen av socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen förklarar sig SAF inte heller kunna acceptera i avvaktan på en samlad analys av arbetsgivaravgifternas effekt beträffande priser och sattsättning. Det av kommittén framlagda finansieringsförslaget har i övrigt tillstyrkts eller lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. Höjningen av ATP-avgiften berörs särskilt av bl. a. riks försäkringsverket och försäkringsinspektionen, som båda tillstyrker förslaget i konsekvens med tidigare beräkningar och ställningstaganden.

Det är enligt min mening i hög grad angeläget att ett beslut i finansieringsfrågan fattas samtidigt med beslutet om de nu föreslagna pensionsreformerna. Detta har också starkt understrukits i årets reviderade finansplan (prop. 1974:100 s. 25) och även tagits upp i finansutskottets betänkande nr 25 år 1974 vid behandlingen av finansplanen. I nämnda utskotts betänkande redovisas därvid den politiska överenskommelse som träffats om bl. a. de här behandlade pensionsreformerna och deras finansiering.

Eftersom de nu föreslagna reformerna helt avser den allmänna försäkringen framstår det som naturligt att de i sin helhet också finansieras genom socialförsäkringens avgiftssystem. Som framgår av det förut anförda har denna finansieringsform även föreslagits av pensionsålderskommittén. Jag föreslår därför att reformkostnaderna finansieras genom höjda socialförsäkringsavgifter.

Vad gäller de reformkostnader som avser folkpensioneringen innebär den angivna finansieringsformen en höjning av arbetsgivarnas och egenföretagarnas socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen. Den i en reservation till kommitténs betänkande framförda tanken att finansieringen av reformkostnaderna – vad gäller såväl folkpensioneringen som ATP – i sin helhet skulle kunna ske inom det utrymme som finns i ATP-systemet har inte vunnit något gehör vid remissbehandlingen. Med hänsyn härtill finner jag inte anledning att gå närmare in på denna fråga. Det kan vara tillräckligt att konstatera att en sådan anordning skulle stå i strid med gällande finansieringssystem för den allmänna försäkringen.

Till den del reformkostnaderna avser ATP blir konsekvensen av den nämnda finansieringsformen en höjning av ATP-avgiften. Som kommittén framhållit förutsattes vid förra årets beslut om den nu gällande ATP-avgiften att avgiftens storlek skulle omprövas när kostnader tillkommer med anledning av pensionsålderskommitténs förslag. Det finns skäl att i detta sammanhang också erinra om den samlade redovisning av budgetsaldona och AP-fondens tillväxt som lämnats i årets reviderade finansplan (prop. 1974:100 s. 35, FiU 1974:25). Enligt denna redovisning har summan av de statliga och kommunala budgetsaldona under de senaste åren understigit AP-fondens tillväxt med 3 å 4 miljarder kronor om året, medan för kalenderåret 1974 det samlade budgetunderskottet för stat och kommun förutses komma att överstiga AP-fondens tillväxt med en halv miljard kronor. Det föreligger således en omsvängning mellan 1973 och 1974 på 4 miljarder kronor, som nästan helt förklaras av det statliga budgetunderskottets ökning. Detta förhållande understryker ytterligare nödvändigheten av att även reformkostnader som avser ATP-systemet måste finansieras genom motsvarande tillskott på avgiftssidan.

Jag föreslår således att pensionsreformerna finansieras genom höjning av arbetsgivarnas och egenföretagarnas socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen och en höjd ATP-avgift. Den erforderliga avgiftshöjningen uppgår för socialförsäkringsavgiften till sammanlagt 1,5 % av avgiftsunderlaget och fördelar sig till följd av tidpunkterna för reformernas ikraftträdande med en höjning av 0,4 % år 1975, 0,5 % år 1976 och 0,6 % år 1977. För att skapa finansiellt utrymme för en kommande skattesänkning med anledning av skatteutredningens föreliggande betänkande bör samtidigt genomföras en höjning av nämnda socialförsäkringsavgift med ytterligare en halv procentenhet från den 1 januari 1975, varigenom finansieringen av folkpensionerna skattevägen relativt sett kan minskas. Det sagda innebär att socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen, som f. n. utgör 3,3 %, föreslås höjd till 4,2 % för år 1975 och till 4,7 % för år 1976 och att avgiften för år 1977 beräknas bli 5,3 %. Författningsbestämmelser beträffande avgiftsuttaget för år 1977 kommer framdeles att föreläggas riksdagen sedan pensionålderskommittén redovisat sitt betänkande även beträffande frågan om en rörlig pensionsålder. Vad gäller ATP-avgiften föreslår jag att den av kommittén angivna höjningen från 11 % till 11,75 % genomförs fr. o. m. år 1977.

De redovisade reformkostnaderna påverkar i större omfattning folkpensionsanslaget först fr. o. m. budgetåret 1975/76. Av kostnaderna för höjningen av folkpensionens grundbelopp belöper 380 milj. kr. på budgetåret 1974/75.

Som jag nämnt i det föregående har vid beräkningen av förslagsanslaget till folkpensioner i årets statsverksproposition (prop. 1974:1 bil. 7 punkt B 4) beräknats 350 milj. kr. för uppföljning av det särskilda pensionstillägget för 1974. Vad jag här föreslagit kommer således att innebära en viss merbelastning av folkpensionsanslaget för budgetåret 1974/75.

Jag vill i detta sammanhang också peka på det behov av särskilda informationsåtgärder som kommer att föreligga i samband med reformernas ikraftträdande. Riksförsäkringsverket bör få i uppdrag att i samarbete med Försäkringskassaförbundet genomföra erforderliga informationsinsatser.

6.7 Upprättade författningsförslag

I enlighet med det anförda har inom socialdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott,
3. lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,
4. lag om ändring i lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring,
5. lag om ändring i militärsättningsförordningen (1950:261),
6. lag om ändring i lagen (1973:477) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1975–1979 till försäkringen för tilläggspension.

7 Specialmotivering till författningsförslagen

7.1 Förslaget till lag om ändring i lagen om allmän försäkring

3 kap.

3 §

Den allmänna pensionsåldern föreslås i 6 kap. 1 § och 12 kap. 1 § sänkt till 65 år. Som en följd härav föreslås i denna paragraf att utgångspunkten för beräkningen av det högsta antal dagar under vilka sjukpenning kan utgå ändras till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller 65 år. För försäkrade som fyllt 65 år under tiden den 1 juli 1974 – den 30 juni 1976 föreslås särskilda regler i övergångsbestämmelserna (punkten 2).

4 kap.

3 §

I analogi med vad som uttalats i specialmotiveringen till 3 kap. 3 § föreslås i förevarande paragraf att utgångspunkten för beräkningen av det högsta antal dagar under vilka ersättning för sjukhusvård kan utgå ändras till ingången av den månad, varunder den försäkrade fyller 65 år. För försäkrade som fyllt 65 år under tiden den 1 juli 1974 – den 30 juni 1976 föreslås särskilda regler i övergångsbestämmelserna (punkten 2).

6 kap.

1 §

I denna paragraf föreslås att den allmänna pensionsåldern sänks till 65 år. Förslaget har kommenterats i den allmänna motiveringen och innebär att två hela årsklasser den 1 juli 1976 blir berättigade till ålderspension. Den som önskar komma i åtnjutande av ålderspension skall enligt 16 kap. 1 § göra ansökan hos den allmänna försäkringskassan. Sådan ansökan bör av den som tillhör nämnda årsklasser inges i god tid före den 1 juli 1976.

I bestämmelserna om förtida uttag i paragrafens andra stycke föreslås enbart de ändringar som är oundgängligen nödvändiga som en följd av pensionsålderssänkningen. Till reglerna om förtida och uppskjutet uttag blir det som angivits i den allmänna motiveringen anledning att återkomma vid behandlingen av frågan om ökade möjligheter till en rörlig pensionsålder.

2 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om ålderspensionens storlek. Som framgår av den allmänna motiveringen skall grundförmånen inom folkpensioneringen höjas från 90 till 95 % av basbeloppet för ensam pensionär och från 70 till 77,5 % av basbeloppet för gift försäkrad, vars make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller hel förtidspension eller har rätt till ålderspension enligt 6 kap. 1 § första stycket.

Bestämmelserna i första stycket sista punkten om storleken av makes ålderspension då andra maken åtnjuter partiell förtidspension har justerats med hänsyn till den förändrade grundrelationen mellan pensionsbeloppen för ensamstående och pensionärspar.

Angående de föreslagna ändringarna i andra stycket hänvisas till vad som sagts i specialmotiveringen till 6 kap. 1 § andra stycket.

7 kap.

1 §

Enligt nu gällande regler kan förtidspension utgå till försäkrad som fyllt 16 år för tid före den månad då han fyller 67 år. Förslaget i denna paragraf innebär att förtidspensionen upphör att utgå månaden före den då den försäkrade fyller 65 år. Den kommer då att utan ansökan ersättas av ålderspension.

4 §

Förslaget i denna paragraf ansluter till förslaget beträffande 6 kap. 2 § första stycket. Grundförmånen för ensam försäkrad räknas således upp från 90 till 95 % och för gift försäkrad, vars make åtnjuter folkpension i form

av ålderspension eller hel förtidspension eller äger rätt till ålderspension enligt 6 kap. 1 § första stycket, från 70 till 77,5 % av basbeloppet. Förmånens storlek då andra maken åtnjuter partiell förtidspension (första stycket andra punkten) justeras med hänsynstagande till de förändrade relationerna mellan pensionsbeloppen för ensamstående och pensionärspar.

8 kap.

1 och 4 §§

I enlighet med förslaget angående sänkning av pensionsåldern föreslås i dessa paragrafer att rätten till folkpension i form av änkepension upphör med utgången av månaden före den då änkan fyller 65 år. Hel änkepension skall utgöra 95 % av basbeloppet i likhet med ålderspension.

9 kap.

1 §

Enligt bestämmelserna i denna paragraf kan barntillägg till ålderspension f. n. utgå först då pensionären fyller 67 år. Förslaget rörande sänkning av pensionsåldern föranleder motsvarande ändring i denna paragraf. Barntillägg skall således kunna utgå fr. o. m. den månad då pensionären fyller 65 år.

2 §

Som framgår av den allmänna motiveringen föreslås de nuvarande förmånerna invaliditetstillägg och invaliditetsersättning ersatta av en enhetlig hjälpform, kallad handikappersättning. Den nya ersättningen skall kunna utgå dels som självständig förmån till försäkrad som inte åtnjuter pension enligt AFL, dels som tilläggsförmån till pension enligt AFL.

Handikappersättningen avses i princip vara en merkostnadsersättning. Angående grunderna för bedömning av förutsättningarna för handikappersättning hänvisas till den allmänna motiveringen (avsnitt 6.5.1) och redogörelsen för riks försäkringsverkets förslag (avsnitt 4.3.3). För en försäkrad vars funktionsförmåga är nedsatt kan merkostnader uppkomma till följd av bl. a. att han i sin dagliga livsföring behöver mera tidskrävande hjälp av annan eller genom att han behöver fortlöpande hjälp av annan för att kunna förvärvsarbeta. Det kan också vara så att hans handikapp av andra orsaker nödvändiggör betydande merkostnader jämfört med de utgifter andra försäkrade har. Vid tillämpningen av paragrafen skall den försäkrades olika behov sammanvägas så att hans situation sedd som en helhet avgör frågan om rätten till handikappersättning.

Studerande som åtnjuter studiestöd skall enligt förslaget i paragrafens andra stycke likställas med förvärvsarbete. I vissa fall utesluts på grund av behovsprövning studerande från rätt till studiestöd. Denna omständighet utgör i och för sig enligt förslaget inte hinder för rätt till handikappersättning.

Enligt paragrafens fjärde stycke utgår handikappersättning utan prövning av det individuella stödbehovet till försäkrad som är blind, om blindheten inträtt innan han uppnått 65 års ålder, och till försäkrad som är döv eller gravt hörselskadad under motsvarande förutsättning.

3 §

I denna paragrafs första stycke har intagits bestämmelserna om handikappersättningens nivå. Ersättningen skall således med beaktande av förhållandena i det enskilda fallet kunna utgå med 30, 45 eller 60 % av basbeloppet. De föreslagna reglerna om handikappersättning kräver för en enhetlig tillämpning anvisningar för de tillämpande myndigheterna. Det förutsätts därför att riksförsäkringsverket meddelar försäkringskassorna erforderliga instruktioner.

I likhet med vad som f. n. gäller beträffande invaliditetsersättning skall beslut om ersättning kunna avse begränsad tid. Föreskrift härom har intagits i paragrafens andra stycke.

Förutsättningarna för en försäkrads rätt till handikappersättning kan – sedan han beviljats förmånen – skifta till följd av flera omständigheter. De föreslagna bestämmelserna i 9 kap. 2 § skall därför läsas mot bakgrund av bl. a. den försäkrades i 16 kap. 8 § ålagda skyldighet att om förhållandena ändras göra anmälan härom hos försäkringskassan.

Handikappersättning kan enligt förslaget utgå antingen som tillägg till pension eller som fristående förmån. I förra fallet meddelas beslut om ersättning som regel samtidigt som pension beviljas. Med sikte på de fall då handikappersättningen beviljats som en fristående förmån har i tredje stycket av denna paragraf getts en föreskrift om obligatorisk omprövning av förmånen i samband med beslut om förtidspension och då den försäkrade tillerkänns ålderspension enligt AFL.

Det torde vanligen vara så att en försäkrad som haft behov av fortlöpande hjälp för att kunna utföra förvärvsarbete inte kan åberopa denna – i 2 § under b) angivna – grund för fortsatt rätt till handikappersättning sedan han pensionerats. Däremot kan självfallet omständigheterna vid pensioneringen vara eller bli sådana att den försäkrade med åberopande av övriga i 2 § – under a) och c) – angivna grunder alljämt bör få uppbära handikappersättning. Även i andra fall innebär beslut beträffande pension i regel så stor förändring i den försäkrades livsföring att det föreligger skäl för försäkringskassan att vid detta tillfälle pröva om handikappersättning i fortsättningen skall utgå och i så fall med vilket belopp.

Liksom enligt gällande bestämmelser skall ersättningen till försäkrad som är blind för tid före pensionering utgöra 60 % av basbeloppet. I enlighet med vad som anförts i den allmänna motiveringen har därjämte intagits en särskild bestämmelse om rätt för försäkrad som är döv eller gravt hörselskadad till ersättning motsvarande 30 % av basbeloppet. Som framhållits

i den allmänna motiveringen kan högre ersättning beviljas om stödbehovet ger anledning därtill.

4 §

Det föreslagna tillägget i paragrafens tredje stycke innebär att de merutgifter som uppkommer på grund av barnets sjukdom eller handikapp skall beaktas och i förening med bedömningen av tillsyns- och vårdbehovet vara avgörande för frågan om rätten till vårdbidrag. I enlighet med riksförsäkringsverkets förslag har vidare kravet att tillsyns- och vårdbehovet skall föreligga "i avsevärd omfattning" slopats. Som framhållits i den allmänna motiveringen utgör behovet av träning en del av bedömningsunderlaget då det gäller vårdbehovets omfattning.

Vårdbidraget utgår f. n. med samma belopp som hel förtidspension från folkpensioneringen inkl. pensionstillskott. Enligt förslaget i paragrafens andra stycke skall vårdbidrag – efter en samlad bedömning av tillsyns- och vårdbehovets omfattning samt merutgifternas storlek – kunna utgå som hel eller halv förmån. Effekten av förslagen rörande uppräknig av grundförmånerna och pensionstillskotten, som innebär en kraftig förstärkning av vårdbidragen, har berörts i den allmänna motiveringen.

5 §

I paragrafens första stycke har intagits en bestämmelse av den innebörden att gravt hörselskadade jämföras med döva. Det avgörande vid bedömningen bör i dessa fall vara den hörselskadades svårigheter att uppfatta tal med hörapparat.

Paragrafens andra och tredje stycken innehåller bestämmelser motsvarande de nuvarande reglerna i 9 kap. 2 § tredje stycket och 5 § andra stycket, dock med det tillägget att enskilda anstalter som erhåller bidrag från kommun eller landstingskommun omfattas av de föreslagna bestämmelserna. I tredje stycket föreskrivs vidare i enlighet med den allmänna motiveringen att vårdbidrag skall utges även för tid då barnet vistas utom anstalten utan att vårdas genom dess försorg om denna tid uppgår till minst tio dagar under ett kalenderkvartal. För att bidrag skall kunna utgå måste självfallet de i 4 § angivna förutsättningarna vara uppfyllda.

11 kap.

1 §

Denna paragrafs andra stycke innehåller huvudregeln för beräkning av pensionsgrundande inkomst. Som framgått av den allmänna motiveringen föreslås att sådan beräkning inte skall ske för det år då den försäkrade fyller 65 år. Genom en undantagsbestämmelse i 15 kap. 2 § bibehålls möjligheterna

att tillgodoräkna pensionsgrundande inkomst för det sextiofemte året för personer som är födda under åren 1911–1927.

6 §

I de fall pensionsrätt inom ATP grundas på inkomst av annat förvärvsarbete än anställning betalar den försäkrade själv avgift till försäkringen. Erläggs inte avgift för inkomsten visst år skall någon pensionspoäng i princip inte tillgodoräknas den försäkrade för det året.

Med hänsyn till dessa regler kan frågan om pensionspoäng föreligger för de två åren närmast före det då den försäkrade ansöker om pension vara oavgjord ännu vid den tidpunkt då pensionsfrågan prövas. Enligt förevarande paragraf skall emellertid f. n. pensionspoäng tillgodoräknas försäkrad med inkomst av annat förvärvsarbete än anställning för dessa år utan hinder av att tilläggsavgiften inte erlagts. Detta blir av betydelse bl. a. då den försäkrade tar ut tilläggsavgift före 67 år. Beträffande ålderspension som börjar utgå vid den nuvarande pensionsåldern 67 år eller senare blir det sagda tillämpligt för det sista år då pensionsgrundande inkomst beräknas, nämligen det då 65-årsåldern uppnås.

I enlighet med vad som nu gäller bl. a. vid förtida uttag föreslås att pensionspoäng skall kunna tillgodoräknas den försäkrade för de båda år som närmast föregått det då pension vid bifall till ansökningen skulle börja utgå oavsett om avgiftsbetalning har skett. – Förslaget innebär inte någon ändring i den nuvarande ordningen, enligt vilken avgiften för de ifrågavarande åren inte efterskänks utan dras av från den beviljade pensionen om den inte tidigare erlagts (20 kap. 4 § andra stycket).

12 kap.

1 och 2 §§

Dessa paragrafer innehåller de grundläggande bestämmelserna angående rätt till ålderspension från tilläggs pensioneringen, där den allmänna pensionsåldern föreslås sänkt till 65 år med följdändringar i bestämmelserna om förtida uttag.

13 kap.

1 §

I paragrafens första stycke anges grundförutsättningarna för rätt till förtidspension från tilläggs pensioneringen. Förslaget innebär endast att den övre åldersgränsen för förtidspension ändras från 67 till 65 år.

2 §

Som framgår av den allmänna motiveringen föreslås att möjlighet att tjäna in pensionspoäng skall föreligga t. o. m. det år då den försäkrade fyller 64 år. Huvudregeln skall alltså vara att pensionspoäng inte kan intjänas för år då pension utgår till den försäkrade. Från denna huvudregel föreslås emellertid i 15 kap. 2 § undantag såvitt gäller övergångsgenerationerna.

I konsekvens med den nämnda huvudregeln anges i förevarande paragraf att antagandepoäng inom förtidspensioneringen tillgodoräknas den försäkrade för varje år fr. o. m. det då förtidspensionen börjar utgå t. o. m. det då han uppnår 64 års ålder. Också i detta avseende görs i 15 kap. 2 § undantag som ger övergångsgenerationerna möjlighet att tillgodoräkna antagandepoäng även för det sextiofemte året.

3 §

Paragrafen avser de fall där den försäkrade vid pensionsfallet varken haft sjukpenninggrundande inkomst enligt vad i 2 § sägs eller kan tillgodoräkna sig pensionspoäng för minst tre av de fyra år som närmast föregått året för pensionsfallet. Där stadgas f. n. att den försäkrade har rätt till förtidspension motsvarande vad han skulle erhållit i ålderspension, om han uppnått 67 års ålder vid den tidpunkt då pensionsfallet inträffade. Detta medför att bestämmelserna i 12 kap. tillämpas, varvid den försäkrade antas ha fyllt 67 år vid den tidpunkt då pensionsfallet inträffade. – Förslaget innebär enbart en anpassning till den sänkta pensionsåldern.

15 kap.

2 §

Enligt den föreslagna huvudregeln i 11 kap. 1 § skall pensionsgrundande inkomst inte beräknas för en försäkrad för år efter det då han fyllt 64 år. För att tillgodose intresset hos övergångsgenerationerna att erhålla största möjliga antal poängar föreslås i förevarande paragraf särskilda bestämmelser för försäkrad som är född under något av åren 1911–1927. Bestämmelserna innebär följande.

I paragrafens första stycke stadgas undantag från bestämmelsen i 11 kap. 1 § andra stycket. Detta får till följd att pensionsgrundande inkomst skall beräknas även för det år varunder den försäkrade fyller 65 år. Förutsättning härför är emellertid att han under detta år inte åtnjuter förtidspension eller i förtid uttagen ålderspension.

I andra stycket ges bestämmelser om beräkningen av förtidspension. Då det gäller antagandepoäng för förtidspensionärer innebär den föreslagna huvudregeln i 13 kap. 2 § att sådan poäng skall beräknas för varje år t. o. m. det då den försäkrade fyller 64 år. Nu förevarande bestämmelse medför

att försäkrade som tillhör övergångsgenerationerna tillgodoräknas antagandepoäng även för det sextiofemte året. Till följd av bestämmelserna i 11 kap. 6 § sista stycket får undantaget även betydelse för ålderspension som avlöser förtidspensionen.

Paragrafens tredje stycke innehåller bestämmelser om pensionspoängberäkning för ålderspension. Bestämmelserna har utformats med avsikt att alla försäkrade som tillhör övergångsgenerationerna skall kunna tillgodoräknas pensionspoäng för det år under vilket de uppnår 65 års ålder. Det framlagda förslaget innebär att poängberäkningen knyts an till de nu gällande reglerna om beräkning av antagandepoäng inom förtidspensioneringen. I enlighet med vad som under remissbehandlingen föreslagits från bl. a. SPP anges således att det vid poängberäkningen skall anses att den försäkrade erhållit rätt till förtidspension fr. o. m. januari månad det år han fyller 65 år. Detta medför normalt att han kommer att tillgodoräknas antagandepoäng för nämnda år på grundval av tidigare pensionspoäng. – Hänvisningen i tredje stycket till 13 kap. 1 § betyder att det skall anses att den försäkrade uppfyller de grundläggande kraven för rätt till förtidspension från tilläggs-pensioneringen. Det gäller därefter att konstatera huruvida den försäkrade uppfyller förutsättningarna för rätt till antagandepoängberäkning enligt 13 kap. 2 §. Om rätt till sådan beräkning föreligger gottskrivs den försäkrade den speciella antagandepoängen för 65-årsåret. Föreligger inte sådan rätt, tillgodoförs den försäkrade pensionsrätt för ifrågavarande år enbart om han faktiskt haft pensionsgrundande inkomst under året.

I vissa fall kan den pensionsgrundande inkomsten för det sextiofemte året ge en faktisk pensionspoäng som är högre än den poäng som beräknats enligt den nu beskrivna metoden. Under sådana omständigheter skall den försäkrade vid beräkningen av ålderspension självfallet tillgodoräknas den högre, faktiska poängen. Detta följer av första stycket i paragrafen.

16 kap.

1, 2 och 5 §§

Förslagen innebär att invaliditetstillägg och invaliditetsersättning ersätts av handikappersättning och att åldersgränsen 67 år ändras till 65 år. Möjligheterna att före ikraftträdandet göra ansökan om pension har berörts i specialmotiveringen till 6 kap. 1 §.

18 kap.

20 §

Ändringarna i paragrafen föranleds av att invaliditetstillägg och invaliditetsersättning ersätts av den enhetliga förmånen handikappersättning.

19 kap.

2 §

Den som vid utgången av visst år åtnjuter ålders- eller förtidspension enligt AFL är befriad från skyldighet att erlägga sjukförsäkringsavgift för samma år. För den som inte är pensionär gäller motsvarande om han vid utgången av året fyllt 67 år. – Förslaget i förevarande paragraf innebär att den nyssnämnda åldersgränsen sänks från 67 till 65 år.

4 a §

I denna paragraf, som infördes genom SFS 1973:908, regleras arbetsgivares och egenföretagares socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen. Avgiften utgör f. n. 3,3 % av det belopp, på vilket avgiften skall beräknas. I avsnitt 6.6 har redogjorts för förslagen till finansiering av de nu aktuella reformerna. Den i 4 a § föreslagna avgiften, 4,7 %, avses gälla fr. o. m. den 1 januari 1976. I övergångsbestämmelserna punkt 5 har angivits att avgiften utgår med 4,2 % för år 1975. Enligt nämnda övergångsbestämmelse gäller vidare 19 kap. 4 a § i sin äldre lydelse i fråga om avgift som avser tid före den 1 januari 1975. Som framgår av den allmänna motiveringen beräknas avgiften den 1 januari 1977 bli 5,3 %, varom förslag till författningsbestämmelser främdeles kommer att föreläggas riksdagen.

Redares socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen fastställs i likhet med bl. a. sjukförsäkringsavgiften – enligt närmare bestämmelser i 19 kap. 4 § andra stycket – i en årlig kungörelse att utgå med en på visst sätt bestämd andel av den avgift för arbetsgivare som eljest skall utgå. Andelen svarar mot förhållandet mellan antalet svenska sjömän och hela antalet sjömän på svenska handelsfartyg i medeltal för den 31 oktober under de tre år som närmast föregått det år då procentsatserna fastställs. Särskilda regler om redares avgift behöver med hänsyn till dessa bestämmelser inte ges i detta sammanhang. Med hänsyn till rådande bemanningsförhållanden innebär reduktionsreglerna i praktiken att avgiftsuttaget från redare är ca 65 % av det som gäller för arbetsgivare i allmänhet.

Övergångsbestämmelserna

1. De framlagda förslagen innebär att reformerna träder i kraft successivt under åren 1975 och 1976. Den 1 januari 1975 höjs folkpensionens grundbelopp, den 1 juli 1975 förändras reglerna för rätt till vårdbidrag och handkappersättning och den 1 juli 1976 genomförs ändrade regler för pensionstillskott. Den lagstadgade sänkningen av den allmänna pensionsåldern träder i kraft den 1 juli 1976.

2. De föreslagna bestämmelserna i 3 kap. 3 § och 4 kap. 3 § innebär att utgångspunkten för beräkning av det högsta antal dagar under vilka sjuk-

penning resp. ersättning för sjukhusvård kan utgå ändras till ingången av den månad, varunder den försäkrade fyller 65 år, om den försäkrade inte dessförinnan börjat åtnjuta ålderspension eller hel förtidspension. För försäkrade som – utan att ha gjort förtida uttag av ålderspension eller åtnjutit hel förtidspension – fyllt 65 år under tiden den 1 juli 1974 – den 30 juni 1976 och som uppburit sjukpenning resp. åtnjutit ersättning för sjukhusvård under tiden från det de fyllt 65 år fram till den 1 juli 1976, skulle emellertid en ovillkorlig sänkning av åldersgränserna i 3 kap. 3 § och 4 kap. 3 § få ogynnsamma effekter. På grund härav föreslås i förevarande övergångsbestämmelse att det högsta antal dagar under vilka sjukpenning resp. ersättning för sjukhusvård kan utgå i sådant fall börjar räknas tidigast fr. o. m. den 1 juli 1976. För den som den 1 juli 1976 redan åtnjuter pension medför de nya bestämmelserna ingen förändring vad gäller utgångspunkten för tidsberäkningen.

3. I denna övergångsbestämmelse föreslås att för försäkrad som gjort förtida uttag av ålderspension huvudregeln skall vara att reduktionen beräknas på grundval av ifrågavarande lagrumms bestämmelser före den 1 juli 1976. Det föreslås emellertid undantag för personer som inte uppnår 67 års ålder före den 1 juli 1976. Undantaget innebär att minskningen från den 1 juli 1976 inte skall ske med högre belopp än som föranleds av det antal månader varunder pensionen utgått före sistnämnda dag. Till detta antal skall läggas de månader med förtida uttag som därefter eventuellt återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller 65 år eller dessförinnan återkallar sitt förtida uttag.

4. Denna övergångsbestämmelse innehåller förslag rörande pensionsberäkning vid uppskjutet uttag. Första punkten innebär att för den som vid pensionsålderssänkningens ikraftträdande inte fyllt 67 år enbart tas hänsyn till tid efter den 1 juli 1976 vid ökningens beräkning. För en person som före reformens ikraftträdande uppskjutit sitt uttag av ålderspension har i andra punkten av denna övergångsbestämmelse föreskrivits att ökningen av ålderspensionen skall beräknas med tillämpning av lagrummen i deras äldre lydelse. Bestämmelsen i andra punkten får tillämpning även för den som före ikraftträdandet tagit ut pension vid 67 års ålder.

7.2 Förslaget till lag om ändring i lagen om pensionstillskott

Förslagen såvitt gäller pensionstillskotten innebär att tillskotten till ålders- och änkepension fr. o. m. den 1 juli 1976 skall stiga med 4% om året i stället för som nu 3% om året, dvs. den 1 juli 1976 utgöra 25% av basbeloppet och den 1 juli 1981 uppgå till 45% av basbeloppet. Vidare skall tillskotten till förtidspension fördubblas, dvs. den 1 juli 1976 utgöra 50% av basbeloppet och därefter stiga med 8% av basbeloppet per år så att de den 1 juli 1981 uppgår till 90% av basbeloppet. Det högsta belopp som pensionstillskott och tilläggspension tillsammans får uppgå till för att pen-

sionstillskott skall utgå höjs successivt till 45 % av basbeloppet i fråga om ålders- och änkepension och till 90 % av basbeloppet i fråga om förtidspension.

2 §

Denna paragraf innehåller de föreslagna reglerna om pensionstillskottens storlek såvitt gäller ålders- och änkepension. Motsvarande regler beträffande pensionstillskott till förtidspension återfinns i en nyinsatt 2 a §. Som tidigare nämnts innebär förslagen att pensionstillskott till ålderspension eller änkepension höjs från 3 till 4 % per år fr. o. m. den 1 juli 1976 och att den nu gällande perioden förlängs till den 1 juli 1981. Detta medför att pensionstillskotten till nämnda förmåner vid slutet av perioden kommer att utgöra 45 % av basbeloppet. Pensionstillskottets minskning vid förtida resp. ökning vid uppskjutet uttag skall i enlighet med förslagen rörande huvudförmånerna beräknas med utgångspunkt i att 65 år är den normala pensionsåldern. Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1976. Den del av andra stycket i 2 § som anger pensionstillskottens storlek under tidsperioden den 1 juli 1969 – den 30 juni 1976 utgår ur paragrafen. Det har i punkten 2 i övergångsbestämmelserna uttryckligen angivits att pensionstillskott för tiden före den 1 juli 1976 skall beräknas med tillämpning av bestämmelserna i deras äldre lydelse. I avsikt att full överensstämmelse skall ernås mellan huvudförmånernas och tillskottens beräkning föreslås i punkten 3 övergångsbestämmelserna att pensionstillskottet skall minskas eller ökas i motsvarande mån som huvudförmånen minskats eller ökats med tillämpning av punkterna 3 eller 4 i övergångsbestämmelserna till ändringarna i AFL.

2 a §

Denna paragraf innehåller regler om pensionstillskottens storlek såvitt gäller förtidspension. Bestämmelserna innebär att tillskottet den 1 juli 1976 skall utgöra 50 % av basbeloppet och sedan årligen stiga med 8 % av basbeloppet tills den föreslagna högsta nivån, 90 % av basbeloppet, uppnås den 1 juli 1981. Vårdbidragen, som utgår med belopp motsvarande hel förtidspension till ensamstående jämte pensionstillskott, kommer att stiga på motsvarande sätt. Detta framgår av 9 kap. 4 § AFL.

3 §

Paragrafen innehåller regler om avräkning mot tilläggspension.

Nu gällande regler innebär i normalfallet att pensionstillskott inte utgår i den mån det tillsammans med tilläggspension i form av ålders-, förtids- eller änkepension skulle överstiga 30 % av basbeloppet.

Den nu föreslagna avräkningsregeln är av i princip samma slag. Skillnaden i förhållande till nu gällande regler är att avräkningsgränsen höjs successivt. Höjningen är motiverad av att pensionstillskotten höjs enligt vad som framgår

av 2 § och 2 a §. Förslaget har tillkommit för att man skall få en jämnare ökning av sammanlagda beloppet av tilläggs pension och pensionstillskott än som skulle blivit fallet om avräkningsgränsen genast vid ikraftträdandet hade satts till 45 resp. 90% av basbeloppet. I överensstämmelse med att pensionstillskotten till förtidspension föreslås bli dubbelt så stora som tillskotten till ålders- och änkepension har avräkningsgränsen i fråga om pensionstillskott till förtidspension satts dubbelt så högt som motsvarande gräns för tillskott till ålders- eller änkepension. Enligt påpekande i riksförsäkringsverkets remissyttrande har kommitténs förslag justerats så att även tilläggs pension i form av änkepension reducerar pensionstillskottet till förtidspensionär.

Övergångsbestämmelserna har kommenterats i specialmotiveringen till 2 §.

7.3 Förslaget till lag om ändring i lagen om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension

1 och 3 §§

Skälen för att den åldersgräns vid 67 år som normalt gäller för rätt till kommunalt bostadstillägg och hustrutillägg sänks samtidigt som den allmänna pensionsålderssänkningen träder i kraft har berörts i den allmänna motiveringen. I 1 och 3 §§ föreslås således att åldersgränsen sänks till 65 år.

Hustrutilläggets storlek bestäms enligt reglerna i 1 § andra stycket genom en jämförelse mellan ålderspensionerna för ensamstående och pensionärspär jämte pensionstillskott till sådan pension.

7.4 Förslaget till lag om ändring i lagen om yrkesskadeförsäkring

16 §

Enligt lagen om yrkesskadeförsäkring kan – efter den s. k. samordnings-tidens slut – utgå bl. a. sjukpenning och invalidlivränta. Invalidlivränta kan utgå under förutsättning att det efter sjukdomstillståndets upphörande föreligger invaliditet som nedsätter den försäkrades arbetsförmåga med minst 10%. Livräntan kan fastställas för viss tid eller utan tidsbegränsning. Utgår livränta efter det den försäkrade fyller 67 år minskas den enligt nuvarande bestämmelser med en fjärdedel. Som en följd av förslaget om sänkning av den allmänna pensionsåldern föreslås att minskning av livräntan skall ske för tid fr. o. m. den månad, under vilken den försäkrade fyllt 65 år. Det erinras om att en översyn av reglerna för samordningen mellan förmåner från yrkesskadeförsäkringen och den allmänna försäkringen pågår i yrkesskadeförsäkringskommittén (S 1971:01).

20 §

De i denna paragraf föreslagna ändringarna är en följd av förslaget om sänkt pensionsålder samt förslaget till ändrad lydelse av 16 §.

Övergångsbestämmelserna

För sådana yrkesskadade eller efterlevande till yrkesskadade, som vid ikraftträdandet den 1 juli 1976 har rätt till oreducerad livränta fram till 67-årsåldern, bör någon ändring beträffande förmånernas storlek inte inträda. Den tidpunkt som är avgörande för vilka regler som skall tillämpas bör i enlighet med vad riks försäkringsverket påpekat under remissbehandlingen vara tidpunkten för skadans inträffande. Även i fall där skadan yppats först efter den 1 juli 1976 skall äldre bestämmelser tillämpas om den skadade inte efter nämnda dag varit utsatt för inverkan av sådan art, som orsakat skadan. Med denna utformning av övergångsbestämmelserna blir det inte nödvändigt att göra några ändringar i de författningar som gäller om reglering av äldre livräntor.

7.5 Förslaget till lag om ändring i militärsättningsförordningen (1950:261)

6 § 3 mom.

I likhet med vad som gäller enligt lagen om yrkesskadeförsäkring utgör livränta enligt militärsättningsförordningen för tiden fr. o. m. den månad, under vilken skadad fyllt 67 år, tre fjärdedelar av det belopp vartill livräntan beräknas för tid dessförinnan.

På samma sätt som beträffande lagen om yrkesskadeförsäkring föreslås nämnda åldersgräns sänkt från 67 till 65 år vid tidpunkten för ikraftträdandet av pensionsålderssänkningen. De föreslagna övergångsbestämmelserna ansluter till vad som förordats för yrkesskadeförsäkringen.

7.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1973:477) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1975–1979 till försäkringen för tilläggspension

Riksdagen fastställde år 1973 ATP-avgiften till 10,75 % för år 1975 och till 11 % för vart och ett av åren 1976–1979. Det nu framlagda förslaget innebär att avgiften höjs från 11 % till 11,75 % fr. o. m. år 1977.

Beträffande redares avgift till tilläggspensioneringen har, på samma sätt som i kommentaren till 19 kap. 4 a § AFL beskrivits i fråga om socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen, tidigare gällt att avgiften varit reducerad i proportion till andelen svenska sjömän i handelsflottan. Sedan utländska sjömän på svenska handelsfartyg genom beslut vid 1973 års riksdag fått möjlighet att tjäna in tilläggspension även om de inte är bosatta i Sverige gäller emellertid att den angivna reduktionen av avgiften till till-

läggspensioneringen årligen avtrappas med en åttodel fr. o. m. år 1974 (prop. 1973:98, SFU 23, rskr 252, SFS 1973:481). Redare kommer till följd härav att fr. o. m. år 1981 betala samma ATP-avgift som arbetsgivare i allmänhet. Så länge de förut beskrivna reduktionsreglerna fortfarande har tillämpning bestäms de särskilda redaravgifterna liksom hittills årligen i kungörelse med utgångspunkt i den avgiftssats som fastställts för arbetsgivare i allmänhet. Särskild bestämmelse om avgiftsuttaget från redare behöver därför inte ges i detta sammanhang.

8 Hemställan

Under åberopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att anta förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott,
3. lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,
4. lag om ändring i lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring,
5. lag om ändring i militärsättningsförordningen (1950:261),
6. lag om ändring i lagen (1973:477) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1975–1979 till försäkringen för tilläggs-pension.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

Innehållsförteckning

sid.

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	1
Författningsförslag	4
1 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.....	4
2 Förslag till lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott	24
3 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension.....	29
4 Förslag till lag om ändring i lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring	31
5 Förslag till lag om ändring i militärsättningsförordningen (1950:261)	35
6 Förslag till lag om ändring i lagen (1973:477) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1975-1979 till försäkringen för tilläggspension	39
Utdrag av statsrådsprotokollet den 7 juni 1974	40
1 Inledning.....	40
2 Gällande bestämmelser	41
2.1 Inledning	41
2.2 Folkpension.....	41
2.3 Tilläggsförmåner m. m. inom folkpensioneringen.....	44
2.4 Försäkringen för tilläggspension (ATP).....	47
2.5 Finansiering.....	50
3 Pensionsålderskommitténs förslag till reformer	51
3.1 Sammanfattning av kommitténs förslag.....	51
3.2 Allmän pensionsålder	53
3.2.1 Sänkning av den allmänna pensionsåldern	53
3.2.2 Ikraftträdande av pensionsålderssänkningen.....	55
3.2.3 Förtida och uppskjutet uttag av ålderspension.....	55
3.2.4 Tilläggsförmåner m. m.	56
3.2.5 Pensionspoäng för det sextiofjärde och sextiofemte levnadsåret	57
3.2.6 Vissa konsekvenser av en sänkning av pensionsåldern	59
3.2.7 Kostnader för pensionsålderssänkningen.....	60
3.3 Folkpensionernas standardutveckling och avvägningen av folkpensionsbeloppen för gift och ogift pensionär.....	60
3.4 Särskild förmån till förtidspensionärer	62
3.5 Finansiering av de föreslagna reformerna	64
3.5.1 Inledning	64
3.5.2 Folkpensioneringen	65
3.5.3 Tilläggspensioneringen	66

	sid.
4 Riksförsäkringsverkets förslag om förbättrade vårdbidrag och invaliditetsersättningar från folkpensioneringen	67
4.1 Inledning	67
4.2 Sammanfattning av verkets förslag	68
4.3 Särskilda förmåner till handikappade	69
4.3.1 Allmänna utgångspunkter	69
4.3.2 Vårdbidrag	70
4.3.3 Invaliditetsersättning	74
4.3.4 Kostnader för reformförslagen	80
5 Remissyttrandena	81
5.1 Yttranden över pensionsålderskommitténs betänkande	81
5.1.1 Allmänna synpunkter	81
5.1.2 Sänkning av den allmänna pensionsåldern	81
5.1.3 Frågan om rörlig pensionsålder	82
5.1.4 Ikraftträdande av pensionsålderssänkningen	82
5.1.5 Förtida och uppskjutet uttag av ålderspension	83
5.1.6 Tilläggsförmåner m. m.	83
5.1.7 Pensionspoäng för det sextiofjärde och sextiofemte levnadsåret	83
5.1.8 Vissa konsekvenser av en sänkning av pensionsåldern	84
5.1.9 Folkpensionernas standardutveckling och avvägningen av pensionsbeloppen för gift resp. ogift pensionär	85
5.1.10 Särskild förmån till förtidspensionärer	85
5.1.11 Kostnader	86
5.1.12 Finansiering	86
5.2 Yttranden över riksförsäkringsverkets förslag	87
5.2.1 Allmänna synpunkter	87
5.2.2 Vårdbidrag	87
5.2.3 Invaliditetsersättning	88
6 Departementschefen	90
6.1 Inledning	90
6.2 Allmän pensionsålder	91
6.2.1 Sänkning av den allmänna pensionsåldern	91
6.2.2 Ikraftträdande av pensionsålderssänkningen och frågan om rörlig pensionsålder	94
6.2.3 Pensionspoäng för det sextiofemte levnadsåret	95
6.2.4 Vissa konsekvenser av en sänkning av pensionsåldern	97
6.3 Höjningar av folkpensionens grundbelopp och pensionstillskotten	98
6.4 Bättre pensionsförmåner för unga invalider och andra förtidspensionärer	99

6.5 Förbättrade handikappersättningar och vårdbidrag inom folkpensioneringen	100
6.5.1 Handikappersättning	100
6.5.2 Vårdbidraget till förälder med handikappat barn....	102
6.6 Kostnader och finansiering	103
6.7 Upprättade författningsförslag	107
7 Specialmotivering till författningsförslagen	107
7.1 Förslaget till lag om ändring i lagen om allmän försäkring	107
7.2 Förslaget till lag om ändring i lagen om pensionstillskott .	116
7.3 Förslaget till lag om ändring i lagen om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension	118
7.4 Förslaget till lag om ändring i lagen om yrkesskadeförsäkring	118
7.5 Förslaget till lag om ändring i militärsättningsförordningen	119
7.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1973:477) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1975–1979 till försäkringen för tilläggspension.	119
8 Hemställan	120

